

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

10-11 червня 2021 року
(частина II)

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

10-11 червня 2021 року
(частина II)

**Львів
2021**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Актуальні питання сучасної науки та освіти (частина II): III матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 10-11 червня 2021 року. – Львів : Львівський науковий форум, 2021. – 70 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання сучасної науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються актуальні проблеми сучасної науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	6
<i>Denysiuk N.M.</i> PECULIARITIES OF ORGANIZATION OF THE ACCOUNTS RECEIVABLE AUDIT IN A CORONAVIRUS PANDEMIC	6
<i>Бублій А.С.</i> РОЗВИТОК ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН	8
<i>Газієва Е.Ф., Стрілець В.Ю.</i> РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	9
<i>Гончаренко А.В.</i> ПРОБЛЕМАТИКА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕКЛАМНОЇ КАМПАНІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	11
<i>Грущенко В.І., Лепеха Д.Ю.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ	13
<i>Грущенко В.І.</i> ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ВИВЕДЕННЯ НОВОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРЕПАРАТУ ВІТЧИЗНЯНИМИ КОМПАНІЯМИ НА РИНОК УКРАЇНИ	15
<i>Стрілець В.Ю., Полтавець І.А.</i> ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	16
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ.....	18
<i>Potarenkova Y., Spodyniuk O.</i> WINE TOURISM OF KHERSON REGION	18
<i>Бережний О.О.</i> ПЕДАГОГІЧНА ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ УЧНІВ НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ	19
<i>Гінда О.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В МОВНО-ЛІТЕРАТУРНІЙ ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	21
<i>Гузей О.І., Бойчук М.І., Митцева О.С.</i> СТУДЕНТСЬКІ КЛУБИ ТА МЕЙКЕРСПЕЙСИ. 22	22
<i>Ількевич Н.С.</i> ЗАГАЛЬНОПРЕДМЕТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИКЛАДАННІ БІОХІМІЇ.	23
<i>Князев Н.С.</i> КАК НАЙТИ ПОДХОД К ДЕТЯМ МОЛОДОМУ УЧИТЕЛЮ ІНФОРМАТИКИ?.....	25
<i>Кузнецова Г.С.</i> INTEGRATING EDUCATIONAL TECHNOLOGY INTO ONLINE CLASSES OF FOREIGN LANGUAGES AT HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENTS	27
<i>Макаренко Д.А.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ДОБОВИХ ЕНЕРГОВИТРАТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	28
<i>Омельницька Л.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ПІДГОТОВЧОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ.....	29
<i>Татарников А.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ SCRUM У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	31

<i>Цогла О.О.</i> ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	32
ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	33
<i>Кічук А.В., Кейбаши Кр.</i> ВІКМІТИВНІСТЬ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ Я ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА	33
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ	36
<i>Panasiuk R.M.</i> SOYBEAN VARIETIES OF UKRAINIAN SELECTION AND FEATURES OF THEIR YIELD FORMATION IN THE CONDITIONS OF THE SUFFICIENT MOISTURE ZONE.....	36
<i>Panasiuk R.M.</i> PRODUCTIVITY OF SOYBEAN VARIETIES OF UKRAINIAN SELECTION IN THE CONDITIONS OF THE WESTERN FOREST-STEPPE	37
ТЕХНІЧНІ НАУКИ	38
<i>Дуров Д.О.</i> РОЗРОБКА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ АНАЛІЗУ МАГНІТОФОРЕТИЧНОЇ РУХЛИВОСТІ БІОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ	38
<i>Іванова Є.В.</i> АЛГОРИТМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕДИЦИНІ	40
<i>Лецишин М.М.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ВАГОМОСТІ У ВИГОТОВЛЕННІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ВЗУТТЯ.....	41
<i>Мірошніченко Д.О.</i> АНАЛІЗ ЧАТ-БОТІВ ДЛЯ БІЗНЕСУ ТА CRM-ТЕХНОЛОГІЙ.....	43
<i>Талавіра Г.М.</i> ОЦІНКА ПАРАМЕТРІВ ВЕРТИКАЛЬНОЇ ПРУЖНОСТІ ПІДШПАЛЬНОЇ ОСНОВИ РЕЙКИ В ЗОНАХ НЕРІВНОСТІ.....	44
<i>Шмундяк О.Ю.</i> РОБОТА РОСТВЕРКУ І ПАЛЬБ У СКЛАДІ ОДНОРЯДНОГО СТРІЧКОВОГО ПАЛЬБОВОГО ФУНДАМЕНТУ	46
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ	49
<i>Корхова А.В.</i> ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ДО КРИТОГО БАСЕЙНУ	49
<i>Ленкова Т.Р.</i> ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ.....	51
<i>Логвиненко М.Л.</i> ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ БОРОТЬБИ ВІД ПЕРЕВТОМИ.....	52
<i>Ляшенко А.С.</i> ІННОВАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ У СИСТЕМІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЩЕЙСЬКИХ	53
<i>Рванець Н.В.</i> ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ДО СТРІЛЬБИ З ПІСТОЛЕТА	54
<i>Ушник В.В.</i> ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я КУРСАНТІВ	55
<i>Яйлян А.О., Маковей Є.С., Білан Д.А.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ.....	57

ЮРИДИЧНІ НАУКИ	59
<i>Дроздик А.В.</i> ВИПРАВЛЕННЯ ОПИСОК ТА АРИФМЕТИЧНИХ ПОМИЛОК РІШЕННЯ СУДУ.....	59
<i>Іванова М.А.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ	61
<i>Карасьов О.А.</i> “ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР ЗАМІСТЬ ТРУДОВОГО: ПОЗИЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАКТИКИ”	63
<i>Ковальчук А.П.</i> ЗМІСТ ТА ЮРИДИЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ «ПРАВА НА НАДІЮ»	66
<i>Короткова К.Р.</i> ВІДМЕЖУВАННЯ АНАЛОГІЇ ЗАКОНУ ВІД СУБСИДІАРНОГО ЗАСТОСУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ.....	67
<i>Равлінко Т.Р.</i> ПОНЯТТЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	69

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Denysiuk N.M.,

*ATM faculty student, 5th year of studying, spec. 071 «Accounting and Taxation»,
SHEE «KNEU named after Vadym Hetman»,*

Scientific supervisor — Slobodianyuk Y.B.,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Audit Department

PECULIARITIES OF ORGANIZATION OF THE ACCOUNTS RECEIVABLE AUDIT IN A CORONAVIRUS PANDEMIC

At the moment, Ukraine has a very difficult economic situation, especially for entities, due to the crisis in the context of a pandemic. This crisis is expressed in the fact that enterprises do not make timely payments to each other for goods and services provided, which is accompanied by an increase in accounts receivable of entities.

Therefore, an urgent problem today is checking the correctness, timeliness, reliability of information about the financial condition of the enterprise, accounts receivable and business transactions, as a result of which it arises, because the share of receivables in current assets is quite notable. Since the audit of accounts receivable is one of the key tasks in solving problems that arise during the current management of the enterprise.

As a result of the coronavirus pandemic, the Cabinet of Ministers of Ukraine has introduced certain restrictive measures, which have led to additional risks of enterprises, which should be considered when auditing their financial statements. There some of important aspects that should be taken into account when performing an audit of financial statements of enterprises [4]:

1) Assessment of risks related to the pandemic and the introduction of restrictive measures, as well as the need to review previously assessed risks. The auditor should consider the significance of the pandemic's impact on the uncertainty of the estimate and the disclosure in the financial statements of information relating to the relevant accounting estimates.

2) The auditor's ability to obtain sufficient audit evidence sufficiently before issuing the audit report. After all, the process of gathering evidence may be disrupted due to restrictions on movement, ability to access to the location of enterprises, limited communication with the client's staff.

3) The auditors' assessment of the entity's disclosure of the pandemic impact and the imposition of restrictive measures on its activities, financial condition and future economic performance, whether they are appropriate given the applied conceptual framework of financial reporting or not. The auditor may include in the audit report an appropriate explanatory paragraph in this regard. If, in the auditor's judgment, the disclosures are inappropriate, modification of the opinion will need to be considered.

4) Assessment of the acceptability of the enterprise going concern during the preparation of financial statements. The auditor should take into account the uncertainty associated with the changing economic situation and pessimistic forecasts of both the global and national economy. The auditor should carefully consider the impact of such assessment on the auditor's report.

5) Reviewing other non-financial information to disclose the pandemic impact on the entity's operations and assessing whether such disclosure is consistent with the relevant disclosure in the financial statements.

For the majority of enterprises, the pandemic and restrictive measures have affected their accounts receivable significantly. The effect may be manifested through the depreciation of accounts receivable, increase in the term of its repayment, increase in outstanding and overdue receivables, etc. Eventually, this leads to the need to recalculate the provision for doubtful debts, and also to increasing costs and decreasing revenues.

An important step in the audit planning process is the development of the plan, audit tasks and program, as well as the development of a classifier of possible violations and errors, the probability of which in a particular enterprise can be significant.

The main tasks of the receivables audit are:

- establishing the reality of receivables and overdue debts (for which the statute of limitations has expired);
- verification of the correctness of the write-off of debt, the statute of limitations which has expired;

- verification of the reliability of the reflection in the accounting of receivables depending on the adopted method of determining the sale;
- checking the correctness and validity of debt write-off;
- checking the correctness of registration and reflection in the accounting of debts on the issued advances, the presented claims.

General program of audit of accounts receivable under such conditions would be as follows:

- a) reconciliation of the balance of debt according to the General Ledger with the balances in the accounting registers;
- b) confirmation of the presence of reconciliation acts and their compliance with the data of analytical and synthetic accounting;
- c) verification of the results of the accounts receivable inventory;
- d) verification of correctness of accrual of doubtful debts reserves;
- e) verification of accounts correspondence on creation of a reserve and write-off of doubtful debt;
- f) verification of correspondence of the balance on account 38 "Reserve of doubtful debts" and of writing off bad debts;
- g) reliability of financial statements.

Due to the current situation, the auditor can prepare for the audit and perform it in a mixed format: remotely and in person (when a physical presence at the company is required).

When conducting an audit in the context of computer data processing, the auditor should clarify the issues of technical software as well as information processing systems. The auditor should agree with the supervisor on the possibility of engaging an independent expert to study the enterprise's computer system, as well as methods of verification using a computer data processing system. The auditor may work remotely with access to the company's accounting software, which contains all the accounting transactions, primary documentation and financial statements. With modern communication applications, it is possible to communicate with management and staff remotely, send questionnaires and collect its results.

In the absence of certain documents in the electronic database, the auditor may request a visit to the company on a certain date. When working with receivables, the auditor may resort to analytical procedures and testing, as well as the development of audit working papers using appropriate audit software [3].

In case of impossibility of a full-fledged remote format – the enterprise can allocate a separate room to the auditor to work there in compliance with the quarantine requirements.

Summarizing the given above, auditors should adapt their approach to auditing with maximum use of alternative procedures and modern technologies. If it is not possible to obtain adequate evidence, the auditor should consider modifying the opinion and, depending on the circumstances, express a qualified opinion or refuse to express an opinion.

References:

1. Bodenchyk L. B., Kulikova S. (2020). Upravlinnya ta analiz kredytorskoyi zaborhovanosti v umovakh pandemiyi. Naukovyi pohliad; ekonomika ta upravlinnia, (4), 30-35.
2. Makarenko A. P., Kuzmenko I. V. (2015). Rozrobka prohramy audytu debitorskoi zaborhovanosti yak zasib pidvyschennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstva. Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii, (1), 53-60.
3. Oliynyk S. O. (2018). Osoblyvosti orhanizatsiyi audytu debitorskoyi zaborhovanosti na pidpriyemstvi. Naukovyi ohliad, (6). URL: <http://oaji.net/articles/2017/797-1537550005.pdf>
4. Orhan suspilnoho nahliadu za audytorskoiu diialnistiu (2020). Informatsiine povidomlennia shchodo vrakhuvannia chynnykiv poviazanykh iz pandemiieiu COVID 19 ta zastosuvanniam vidpovidnykh obmezhuvalnykh zakhodiv pry provedenni audytu finansovoi zvitnosti. URL: http://www.apob.org.ua/?p=1812&fbclid=IwAR1oh_QQISnaNutYXRxA3HF1qbZLeHxCsP0zVyTrRF26FF6Eyp6P3boF8f0
5. Petryk O. A., Zotov V. O., Kudrytskyi B. V. (2015). Audyt. Kyiv: KNEU.

*Бублій А.С.,
студентка 4 курсу спеціальності
292 Міжнародні економічні відносини
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»*

РОЗВИТОК ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Анотація. У статті охарактеризовано Інтернет-торгівлю як сучасний інструмент реалізації товарів і послуг, заснований для застосування нових інформаційних технологій для укладення комерційних угод і управління процесами виробництва.

Постановка проблеми. Глобалізація та технологічні зміни створили нову світову економіку, що базується на технологіях, підживлюється інформацією і керується знаннями. Діяльність укладання договорів в електронній формі отримала назву інтернет-торгівлі і розглядається як один з найважливіших ознак глобальної мережі [1]. На сьогоднішній день в країні нараховуються десятки тисяч корпоративних порталів, а великий бізнес практично повністю перейшов на впровадження особистих або галузевих торгових Інтернет-майданчиків.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню ролі інтернет-торгівлі та її впливу на процес економічної глобалізації присвячені публікації багатьох вчених. Серед них: Л. І. Федулова, Д. Б. Кучер, О. С. Хижняк, С. М. Ілляшенко, Т. Є. Іванова, М. В. Юдін, Р. М. Макарова, Р. М. Лавренюк, С. В. Маловичко, В. В. Криша, А. Р. Колеснік та ін.

Метою статті є аналіз розвитку інтернет-торгівлі та її ефективності в умовах глобалізації міжнародних торговельних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання комп'ютерів в світовій економіці стрімко змінюється починаючи з 1995 року, коли відбулося повсюдне визнання глобальної інформаційної мережі Інтернет в світовій економіці. Розповсюдження Інтернету в різних країнах було неодноразовим, але його визнання виявилось одночасним. Переваги Інтернету неодноразово перевірялись у багатьох країнах, змушуючи багато компаній та організацій віддавати перевагу глобальним мережам або вбудовувати свої локальні мережі в Інтернет і відмовлятися створювати власні компанії та локальні мережі. Основою електронної комерції є використання нових інформаційних технологій для досягнення комерційних угод та управління виробничими процесами. Електронні засоби зв'язку виступають посередником обміну даними. Під електронною комерцією слід розуміти комерційну діяльність, що здійснюється з метою досягнення комерційної угоди за допомогою електронної передачі даних. Поняття "електронна комерція" включає поняття "управління виробничим процесом" [2]. Це пояснюється тим, що реалізація електронної комерції дозволяє ефективно поєднувати управління системи фінансів, торгівлі, проектування та доставки в одну мережу, забезпечуючи системний підхід до всього виробництва та управління всім підприємством.

Висновки. Інтернет-торгівля – це одна з найважливіших технологій сьогодні, що забезпечує високі темпи зростання національної економіки. Для сучасних підприємств електронна комерція вирішує дуже важливе завдання підвищення конкурентоспроможності компаній, оскільки дозволяє використовувати досягнення науково-технічного прогресу в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, щоб господарюючі суб'єкти могли швидко знайти ділового партнера з мінімальними витратами.

Література:

1. Федулова Л. І. Передумови формування інформаційно-технологічної інфраструктури торговельних підприємств / Л. І. Федулова. // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. – №1. – С. 73–86.
2. Ілляшенко С. М. Перспективи та основні проблеми розвитку інтернет-торгівлі в Україні / С. М. Ілляшенко, Т. Є. Іванова. // Механізм регулювання економіки. – 2014. – №3. – С. 72–81.

*Газієва Е.Ф.,
студентка спеціальності «Міжнародні економічні відносини»,
Стрілець В.Ю.,
к.е.н., доцентка кафедри міжнародної економіки та
міжнародних економічних відносин.*

*Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

На сучасному етапі суспільного розвитку транснаціональні корпорації відіграють важливу роль в економіці кожної країни і світу в цілому. Глобальна роль національної економіки потребує функціонування таких інститутів, як ТНК, оскільки економіка більшості країн отримує значну підтримку від ТНК у формі інвестицій, податків, робочих місць тощо. В сьогоденні умовах напрями державного регулювання ТНК в Україні вимагають проведення реформ, які дозволили б мінімізувати негативні наслідки та вплив транснаціональних корпорацій на національну економіку в майбутньому.

Відповідно до методології, визначеної конференцією ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), транснаціональними вважаються компанії, що відповідають наступним критеріям:

- річний оборот, що перевищує 1 млрд. доларів (великі - більш 2 млрд.);
- філії не менш ніж у шести країнах (великі - більш ніж у 20);
- частка продажів її товарів, реалізованих за межами країни-резиденції, не менше 20% (великі - більше 35%);
- структура активів (25% за кордоном);
- частка персоналу, зайнятого у зарубіжних філіях, складає не менше 25%;
- оперує в рамках системи прийняття рішень, що дозволяють проводити єдину стратегію управління розвитком національних підприємств, що входять у ТНК [2].

Існує декілька факторів, що пояснюють існування ТНК. З одного боку, це внутрішні фактори, тобто рішення суб'єкта підприємництва стати глобальним визначається наявністю роду конкурентних переваг, з іншого це зовнішні фактори, що передбачають взаємовигідну взаємодію із державами та міжнародними організаціями. Так, досліджуючи внутрішні причини, Джон Даннінг [3] виділяє такі основні переваги для ТНК:

– переваги власності, що полягають у володінні такими обсягами матеріальних та нематеріальних активів, які не доступні іншій компанії на ринку (наприклад: ліцензування продукції чи технології, ноу-хау, патенти, система управління, вища організаційна культура, маркетингові технології, торгові марки чи торгова марка та досвід, що підлягає обговоренню).

– переваги розташування, що полягають у специфіці середовища в країні проживання та в країні перебування. Вони доступні всім компаніям однаково або можуть належати іноземним компаніям лише в поєднанні з місцевою компанією: наділення пільгами, вартість вкладених матеріалів, продуктивність праці, вартість енергетичної та комунікаційної інфраструктури, споруди, надані або накладені бар'єри, відмінності та подібності культури. Щоб пояснити, чому компанії вибирають місцезнаходження за кордоном, ми повинні взяти до уваги різницю між горизонтальними та вертикальними прямими іноземними інвестиціями (ПІІ). Так горизонтальні ПІІ характеризують ситуацію, коли компанія покращує доступ своїх ринків за кордон для іноземних споживачів, та про вертикальні ПІІ, коли компанія досліджує низькі виробничі витрати за кордоном.

– переваги інтерналізації, які часто розглядаються як найважливіші, пов'язані з ієрархічним контролем, що поширюється через кордони, транснаціональні компанії, що поєднують міжнародний вимір своєї роботи із загальною та єдиною координацією цієї діяльності. Інтернаціоналізація дозволяє: уникати витрати та пошук партнерів, втрат через неефективну взаємодію із партнером та збереження репутації, уникати договірних суперечок; використовувати можливості трансфертного ціноутворення або внутрішніх грантів.

Щодо зовнішнього середовища, слід зазначити, що взаємозв'язок між організаціями та їх середовищем широко вивчався з різних точок зору. У той час як деякі підходи, як правило, фокусуються на тому, як ТНК формують своє середовище, інші підкреслюють вплив останніх на структуру та стратегію ТНК. Безперечно, що взаємодія організації з навколишнім середовищем залишає слід у її структурі та процесах, але в теорії ТНК існує усталена традиція, яка свідчить, що цей вплив є більш важливим на ранніх етапах життя організації. Це пояснюється рядом причин: так, коли фірма вперше розширюється за кордоном, їй бракує досвіду роботи з міжнародними ринками, а особливо в адаптації своєї бізнес-моделі для використання можливостей іноземного бізнесу. Потреба досягти успіху на ринку, відмінному від внутрішнього, змушує фірму переглянути свою політику та особливості діяльності. Це важливо, оскільки в кожній новій країні ТНК стикається з місцевою конкуренцією, можливості якої формуються місцевим середовищем та установами, і з цієї ж причини повністю адаптовані до конкуренції в цьому середовищі. Ось чому процес міжнародної експансії зазвичай розглядається як процес навчання, за допомогою якого ТНК адаптують свої стратегії відповідно до середовища на зовнішніх ринках.

Погоджуємося із твердженням Качур А.В., Могилко Д.М. [1], що відмінними рисами функціонування транснаціональних корпорацій є: географічна диверсифікація підприємства в глобальному масштабі; диверсифікація діяльності та виробництва в різних сферах; долучення у світовій спеціалізації та об'єднання підприємства.

Транснаціональні корпорації відіграють важливу роль на сучасному етапі в системі міжнародних економічних відносин. Вони безпосередньо впливають на економіку країн-реципієнтів, прискорюють інтернаціоналізацію господарського життя та науково-технічний процес. Так, згідно зі статистикою, на сучасному етапі ТНК контролюють третину виробничих капіталів приватного сектору усього світу; контролюють до 90% прямих інвестицій за кордоном виробляють понад 25% світового ВВП. Слід відмітити, що сукупні валютні резерви ТНК у кілька разів більше, ніж резерви всіх центральних банків світу разом узятих [1].

Проте поряд із позитивним впливом на глобальну економіку та економіку конкретної країни, діяльність ТНК має ряд негативних наслідків для приймаючої країни: збільшення фінансової залежності від діяльності ТНК; ТНК є вагомим важелем впливу на політичну діяльність уряду, ТНК використовують природні ресурси, що є невідновними; створюють монопольне середовище в окремих сферах економічної діяльності, сприяючи банкрутству вітчизняних суб'єктів господарювання; можуть використовувати небезпечне та шкідливе виробництво з метою отримання надприбутку тощо.

Як висновок, слід зазначити, що ТНК мають як позитивний так і негативний вплив, однак розвиток саме українських транснаціональних корпорацій є перспективною для покращення економічного стану в Україні.

Література:

1. Качур А.В., Могилко Д.М. ТНК та їх роль у сучасних міжнародних економічних відносинах. Економіка і суспільство. 2018. №19. С. 56-62.
2. Інформація офіційного сайту Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). URL: <https://www.un.org/ru/ga/unctad/>
3. Dunning J. Theories and Paradigms of International Business Activity: The Selected Essays of John H. Dunning, Edward Elgar Pub. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/palgrave.jibs.8490593>

Гончаренко А.В.,

студентка II курсу магістратури

Національного університету «Полтавська політехніка ім. Ю. Кондратюка»

ПРОБЛЕМАТИКА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕКЛАМНОЇ КАМПАНІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Дослідження ефективності рекламної кампанії – одне з важливих і перспективних напрямів сучасних маркетингових досліджень. Основне завдання досліджень ефективності реклами полягає у тому, щоб передбачити її вплив на комерційну діяльність підприємства. Необхідність проведення дослідження зумовлено тим, що рішення у сфері рекламної діяльності приймаються в умовах певного ризику та невизначеності.

Загальноприйнятий підхід визначає оцінювання ефективності як порівняння отриманого або планованого результату з витратами, спрямованими на досягнення цього результату. Так, як основна мета реклами зводиться до доведення потрібної інформації до цільової аудиторії, то й ефективність реклами повинна визначатись як співвідношення ступеня досягнення мети, поставленої в рамках даної рекламної діяльності та витрат, спрямованих на досягнення зазначеної мети [3].

Перед тим, як проводити безпосереднє оцінювання ефективності рекламної кампанії необхідно виявити фактори впливу на неї, адже абсолютно точно розрахувати ефективність реклами неможливо, так, як це зумовлено рядом причин. Крім реклами, на реалізацію впливають й інші елементи маркетингового комплексу, а також рівень конкуренції, стан ринку та інші.

Крім того, неможливо точно передбачити поведінку конкретного споживача. Одні і ті ж рекламні засоби можуть привести до різних результатів по відношенню до різних споживачів.

Варто враховувати і те, що ринок є динамічним і характеризується численними випадковими подіями, які теж можуть визначати успіх чи невдачу товарів, послуг, які пропонує фірма [2].

Конкретизуючи, можна виділити дві групи факторів впливу: зовнішні та внутрішні.

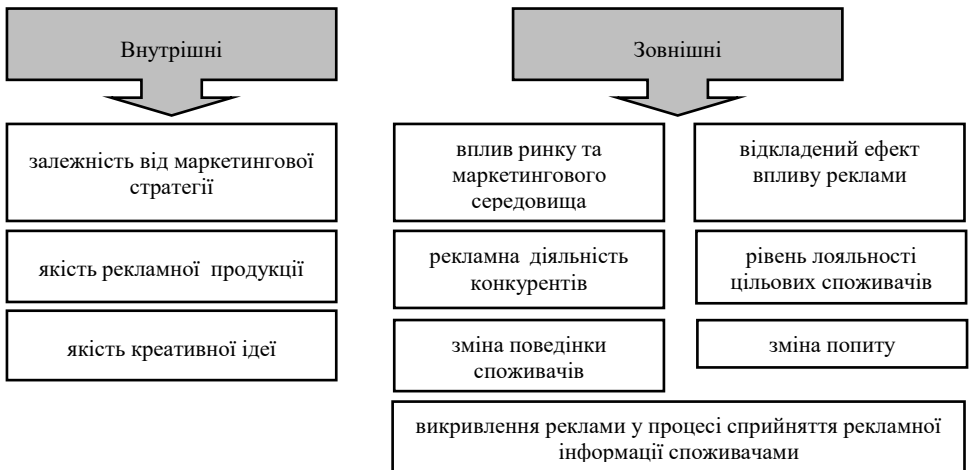

Рис.1 Фактори впливу на оцінювання ефективності рекламної кампанії [2]

Викривлення реклами у процесі сприйняття рекламної інформації та отримання зворотної реакції споживачів – це перешкода, пов'язана із застосуванням різноманітних носіїв реклами, які завдяки помилкам у розміщенні рекламного повідомлення здатні зменшити ефективність рекламної кампанії. Рекламне повідомлення безпосередньо впливає на свідомість споживачів, відповідно при створенні рекламного продукту необхідно враховувати особливості та стан цільових рекламних аудиторій.

Відкладений у часі ефект впливу реклами пов'язаний з особливістю рекламної комунікації – емоційним характером впливу повідомлення та часовим розривом між прийняттям рішення про покупку і здійсненням самої покупки.

Вплив маркетингового середовища включає: моделі поведінки цільової аудиторії; внутрішні організаційні фактори підприємства, такі як стратегія та тактика маркетингової діяльності.

Динаміка розвитку та стан ринку рекламних послуг передбачає необхідність періодичного ринкового аналізу, коригування (адаптації) рекламного продукту, пошуку нових каналів та носіїв реклами. Це вимагає постійного контролю рекламної діяльності [2].

При оцінюванні ефективності рекламної кампанії підприємства важливо враховувати не тільки кількісні, а й якісні показники, такі як: задоволеність споживачів, лояльність їх до торгової марки підприємства, імідж, ділова репутація. Якісні та кількісні показники необхідно розглядати в комплексі [5].

Тому розрізняють два принципово різних види ефективності рекламної кампанії: психологічну (комунікативну) та економічну. Ефективність психологічного впливу – це ступінь впливу реклами на людину, тобто оцінка залучення уваги споживача, запам'ятованості реклами, вплив реклами на мотив покупки.

Комунікативна (психологічна) ефективність реклами дозволяє встановити, наскільки ефективно конкретне рекламне оголошення передає цільовій аудиторії необхідні відомості чи формує бажану для рекламодавця точку зору. Вона характеризує в цілому охоплення аудиторії покупців. Основними методами оцінювання є: попередній аналіз, поточний аналіз, опитування, спостереження, визначення ступеня залучення, визначення ступеня дієвості.

Економічна ефективність – економічний результат, отриманий у результаті застосування рекламних коштів або проведення рекламної кампанії. Основним джерелом для аналізу економічної ефективності служать статистичні й бухгалтерські дані. Така ефективність може визначатись співвідношенням між результатом, отриманим від реклами, і величиною затрат на проведення рекламних заходів за фіксований відрізок часу [4].

Проте, економічну ефективність можна підрахувати лише приблизно. Основними складнощами у визначенні економічного ефекту є:

- будь-яка реклама або рекламна кампанія, як правило, не дає повного ефекту відразу;
 - ріст товарообігу або прибутку може бути викликаний іншими (нерекламними) причинами.
- Тому відносне економічне оцінювання ефективності реклами полягає у порівнянні: обсягів реалізації чи отриманих доходів до і після рекламної кампанії; співвідношенням отриманих доходів з асигнуваннями на рекламу [1].

На практиці ж, економічну ефективність реклами визначають шляхом визначення її впливу на зміну товарообігу. Щоб виявити, якою мірою реклама вплинула на зростання товарообігу, аналізують оперативні і бухгалтерські дані.

Економічна ефективність реклами визначається за допомогою наступних методів і показників: рентабельність реклами, «ефект-витрати», економічний ефект реклами, додатковий товарообіг, метод цільових альтернатив, економічний результат, формула Ламбена, ROMI.

Оцінювання ефективності рекламної кампанії підприємства є складним процесом, адже пов'язане з низкою факторів впливу, які часто неможливо передбачити та розрахувати. Проте проведення аналізу ефективності є обов'язковим підприємству для раціонального використання бюджету та отримання більшого прибутку. Методи оцінювання необхідно використовувати в комплексі, що дасть вищу інформативність для досягнення більш точного результату.

Таким чином, оцінка ефективності реклами дозволяє: отримати інформацію про доцільність реклами; виявити результативність окремих засобів її розповсюдження; визначити умови оптимального впливу реклами на потенційних споживачів.

Література:

1. Бутенко Н. В. Маркетинг : підручник. Київ : Атіка, 2006. 300 с.
2. Діброва Т. Г., Солнцев С. О., Бажеріна К. В. Рекламний менеджмент : теорія і практика : підручник. Київ : КПШ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 299 с.
3. Котлер Ф. Маркетинговий менеджмент : підручник / Ф. Котлер, К. Л. Келлер, А. Ф. Павленко та ін. Київ : Видавництво «Хімджест», 2008. 720 с.
4. Миронов Ю. Б., Крамар Р. М. Основи рекламної діяльності : навчальний посібник. Дрогобич : Повіт, 2007. 108 с.
5. Смирнов Е. А. Управління якістю реклами : навчальний посібник. Москва : РИП-холдинг, 2010. 263 с.

**Грущенко В.І.,
Лепеха Д.Ю.,**

*студентки 4 курсу кафедри промислового маркетингу
Національного технічного університету України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"*

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ

Актуальність теми обумовлена світовою тенденцією до діджиталізації бізнесу, тому основні бізнес-процеси здійснюються із використанням мережі Інтернет. Для залучення нових покупців та формування репутації відділ маркетингу має постійно вдосконалювати своїх знання та залучати у практичне використання технологічні новинки.

Дослідженнями теми актуальності інтернет-маркетингу займалися вітчизняні та зарубіжні вчені серед яких було виділено роботи Кузнецова Н.[1], Діброва Т.[2], Семенова А.[3], Старостіна А.О.[4]. В даних роботах розкрито теми щодо наявних різновидів даного типу маркетингу, засобів застосування та можливих перспектив розвитку.

Основними перевагами інтернет маркетингу для компанії є створення таргетованої реклами, яка буде спрямована саме на цільову аудиторію конкретного товару, що значно підвищить показники продажів та впізнаваності бренду. За допомогою інтернет ресурсів можливо визначити вподобання та активність потенційних споживачів, їх ставлення до компанії, тобто в інтерактивній формі ми можемо бути завжди на зв'язку із клієнтами, що підвищує лояльність з їх сторони до компанії.

Серед основних інструментів інтернет-маркетингу виділяють мобільний маркетинг, пошуковий маркетинг, маркетинг соціальних зв'язків, веб-сайт та email-маркетинг. Кожен з яких підвищує рівень довіри до компанії та сприяє її розвитку. Тому застосування даних інтернет технологій у маркетингу є необхідним в умовах високої конкуренції на ринку.

Щоб проаналізувати сьогоденні тенденції в інтернет-маркетингу потрібно розглянути історію найвизначніших подій у становленні інтернет-маркетингу. Для цього була сформовано рис. 1.1.

2021 - рік масштабного зростання відеомаркетингу в соцмережах. За даними Cisco, в 2019 році 74% інтернет-трафіку припадає на відеоролики. Так, ми частіше переглядаємо відеоконтент, ніж його читаємо в тексті [5]. Немає сумнівів, що тренд на відео в соціальних мережах буде розвиватися і далі. Візьмемо, наприклад, TikTok - його використовують понад 500 млн. людей в більш ніж 150 країнах по всьому світу. А інші платформи намагаються не втратити аудиторію, запускаючи схожі функції. Так, в серпні 2020 року Instagram представив функцію Reels, яка поки, щоправда, недоступна для українських користувачів. Такі платформи, як TikTok, дають брендам можливість в нативній формі познайомити користувачів зі своїми продуктами і послугами. І хоча бажано, щоб відео було хорошої якості, від контенту в TikTok не чекають видатної естетики. Тому брендам можна трохи розслабитися і показати свою більш людяну сторону.

Наступним трендом в інтернет-маркетингу можна виділити вузькотаргетований контент. Реклама показується не тільки «жінкам 25-35», які підписані на потрібні групи, але і тим, у кого «двоє синів» або «три дочки». Користувачі перестали дратуватися, що в їх смартфоні сидить той, хто стежить за запитами і листуванням в месенджерах. Майданчики підбирають # контент з урахуванням

Все більшого поширення набуває локальне SEO. Локальне SEO має на увазі просування бізнесу з прив'язкою до геолокації користувача[6]. Ми часто шукаємо інформацію, пов'язану з певним місцем, наприклад, «ресторани поруч», «найближчий банкомат» або «де купити квіти». Якщо організація підходить під запит (пропонує конкретні послуги), знаходиться неподалік від користувача і зареєстрована в Google My Business, пошуковик запропонує саме її в якості швидкої відповіді. Локальне просування особливо важливо для невеликих компаній, які орієнтовані на місцеву аудиторію. До таких організацій найчастіше ставляться кафе, ресторани, кінотеатри, салони краси, торгові центри. Добрі відгуки також дуже важливі, оскільки часто, перш ніж звернутися за якийсь послугою, користувачі хочуть дізнатися думку інших людей.

Рис.1.1 - Історія інтернет-маркетингу

Джерело: сформовано авторами на основі [5].

Якщо Позичування брендів стало будуватися на індивідуальних (почуття, емоції) та громадських (соціальна позиція, турбота про екологію) факторах. У сегментах продуктів з приблизно однаковою ціною і якістю почалася конкуренція за цінності і емоції споживача: державні послуги перейшли у формат приватних і «для людей», б'юті-бренди просувають любов до себе і свого тіла і т.д.

Висновок. Грунтуючись на проаналізованих тенденції, що наявні на вітчизняному та світовому ринку,

Література:

1. Кузнецова Н. Інтернет-маркетинг в Україні: проблеми та перспективи Електронний ресурс / Н. Кузнецова / Вісник київського національного університету імені Т. Г. Шевченка – Київ. – 2012. Режим доступу до ресурсу: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/articles/2012/137/16_137.pdf
2. Діброва Т. Реалії ринку Інтернет-реклами в Україні: [Про активне використання Інтернету як засобу просування товарів та послуг в Україні] / Т. Діброва, М. Лебеденко. // Маркетинг в Україні. – 2007. – Випуск 2. – С. 21 – 24.
3. Семенова А. Інтернет-маркетинг в Україні: передумови виникнення, особливості становлення, перспективи розвитку [Електронний ресурс] / А. Семенова / Економічний вісник НТУУ «КПІ» - Київ. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://economy.kpi.ua/uk/node/537>
4. Старостіна А. О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика / А. О. Старостіна, Н. П. Гончарова, С. В. Крикавський. – К. : Знання, 2009. – 1071 с.
5. Як змінився маркетинг за 10 років: дослідження Нетології [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://vc.ru/marketing/256262-kak-izmenilsya-marketing-za-10-let-issledovanie-netologii>.
6. SEO vs Контекст - битва, якої немає? [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://vc.ru/marketing/204102-seo-vs-kontekst-bitva-kotoroy-net>.

Грущенко В.І.,
студентка 4 курсу кафедри промислового маркетингу
Національного технічного університету України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ВИВЕДЕННЯ НОВОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРЕПАРАТУ ВІТЧИЗНЯНИМИ КОМПАНІЯМИ НА РИНОК УКРАЇНИ

Актуальність теми обумовлена висококункертурною ринковою ситуацією на фармацевтичному ринку України. Сотні компаній готові розпочати виробництво нових препаратів, але зі сторони дистриб'юторів та аптечних мереж спостерігається відторгнення нової продукції внаслідок перенасичення асортиментних позицій однакової фармакологічної дії. Ці умови спонукають власників компанії до поетапного вивчення доцільності запуску нового проекту у вигляді додаткового лікарського засобу.

В процесі вивчення проблематики даної теми було здійснено розгляд наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких С.О. Солнцев[1], Скрипник Б.В.[2], Слободянок М.М.[3], МакКоннелл К.Р.[4], Ф.Котлер[5], Зозульов О.В.[6]. В роботах було розглянуто наявні економічні категорії, з якими стикається дослідник в процесі вивчення доцільності, створені алгоритми роботи при вивченні економічної ефективності нового препарату та розглянуто методи оцінки зовнішнього та внутрішнього середовища компанії. Сукупність представлених у наукових працях методик оцінки доцільності введення нового товару, що не охоплюють в повній мірі всі існуючі ризики для компанії-виробника, створюють підґрунтя для подальших наукових розробок, що будуть ґрунтуватися на інформації отриманій попередньо.

Мета даної роботи полягає у створенні моделі методології вивчення доцільності створення нового фармацевтичного лікарського засобу, методика вивчення яких буде формуватися на ефекті синергії структурних елементів аналізу. Першочергово формується блок дослідження на основі використання пошукових методів, додаткових методів, методу аналізу сценаріїв та функціональному аналізі, контролю оцінювання та статистичних методів. Дана послідовність вивчення ризиків вважається традиційною та сконцентрована на отриманні інформації, щодо причинно-наслідкових зв'язків виникаючих ризиків при створенні препарату. Далі доцільно сформувати алгоритм послідовності отримання інформації, щодо внутрішнього та зовнішнього середовища в поєднанні із науковим вивченням основних молекул, на яких буде базуватися майбутній лікарський засіб. До основних елементів алгоритму можливо віднести розгляд фармакоепідеміологічної ситуації у країні, ситуаційний аналіз середовища, визначення майбутньої потреби у препараті та обсяг сегменту, формування та економічне обґрунтування собівартості препарату, розгляд процедури державної реєстрації та необхідних клінічних досліджень, формування маркетингових заходів для просування майбутнього лікарського засобу.

Висновок. Попередньо визначивши для себе шлях введення в асортимент нового препарату, компанія виходить на шлях довгострокових досліджень доцільності, адже фармацевтична сфера є високорегульована зі сторони держави та потребує значних фінансових та трудових витрат. Тому процес вивчення доцільності включає в себе такі показники: показник потреби у новому препараті, маркетингові показники, показники прогнозованих об'ємів продажу у аптечних мережах, показники інвестиційної та економічної доцільності. Вивчаючи ринкові тенденції та орієнтуючись на виробничі потужності та можливості компанії визначається доцільність проекту, яка обов'язково ґрунтується на економічній вигоді для власників бізнесу.

Література:

1. Солнцев С. О. Оцінювання маркетингових ризиків при виведенні нового товару на ринок. [Електронний ресурс] / С. О. Солнцев/ Режим доступу до ресурсу: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/1251/Solntcev_.pdf?sequence=1.
2. Скрипник Б. В. Доцільність реалізації комплексного маркетингового підходу на етапі виходу нового лікарського препарату на фармацевтичний ринок України [Електронний ресурс] / Б. В. Скрипник, В. О. Фісун // Збірник наукових праць. 2017. Режим доступу до ресурсу: [https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/16910/1/пром.фармація 2017.pdf#page=114](https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/16910/1/пром.фармація%202017.pdf#page=114).

3. Слободянюк М. М. Теоретичні основи і методичне обґрунтування комплексного аналізу та моделювання доцільності й ефективності розробок нових лікарських засобів / М. М. Слободянюк, О. С. Самборський..
4. МакКоннелл К.Р., Брю С.Л. Економікс: принципи, проблеми и политика.К.: Хагар-Демос, 1993. 785 с.
5. Котлер Ф. Маркетинг и менеджмент.Санк-Петербург: Питер Ком, 2008.
6. Зозульов О.В. Поведение потребителей: Учебное пособие. К.: Знання, 2004.

Стрілець В.Ю.,
к.е.н., доцентка кафедри міжнародної економіки та
міжнародних економічних відносин,
Полтавець І.А.,
студентка спеціальності «Міжнародні економічні відносини».
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Розвиток суспільства та стабілізація економіки країни визначає необхідність формування системи підтримки та стимулювання підприємницької діяльності та залучення суб'єктів підприємницької діяльності до виконання науково-технічних та соціально-економічних програм для задоволення державних та регіональних потреб. Враховуючи уразливість малого та середнього підприємництва (МСП) до впливу факторів соціально-економічного середовища, особливу потребу у державній підтримці та сприянні держави і органів місцевого самоврядування мають суб'єкти малого та середнього підприємництва. А тому виникає необхідність у розробці відповідних науково-методичних засад забезпечення розвитку МСП, які мають враховувати позитивну практику державної підтримки малого та середнього бізнесу у розвинених країнах. Тому доцільним є детальне дослідження ключових аспектів їх політики у сфері підтримки та регулювання підприємництва.

Державна політика підтримки МСП є важливою складовою економічної політики держави, що фокусується на просуванні продуктивного підприємництва, тобто на політиці, яка наголошує на створенні підприємств із створенням робочих місць та інноваційним потенціалом та враховує взаємодію не тільки держави із суб'єктами МСП, а й підтримку іншим суб'єктів економічної діяльності (банки, страхові компанії, інвестиційні фонди тощо), які мають вплив на розвиток МСП. Погоджуємося із твердженням Дергачова В. В., Колешня Я. О., що є низка проблем у діяльності МСП, вирішення яких є більш швидким та продуктивним на національному рівні, зокрема фінансування, забезпечення проникнення новітніх технологій у системи малого бізнесу, формування адекватної, чіткої та зрозумілої бази законодавчо-адміністративної системи, і побудова зваженої податкової політики [2].

Як справедливо відзначають Стояненко І.В., Біленко Я.О., для України, з огляду на обраний геополітичний вектор подальшого розвитку, перш за все корисним є комплексне дослідження особливостей розвитку, управління та підтримки малого та середнього підприємництва співдружних країн [3]. Так, Організація економічного розвитку та співробітництва (ОЕСД) виділяє три основні напрями державної підтримки підприємництва:

1. Політика може бути спрямована на поліпшення інституційних умов для підприємництва, що включає ініціативи щодо розвитку підприємницької культури, сприятливу податкову та нормативну базу для підприємств та сприятливі умови конкуренції.

2. Політика може запропонувати пряму підтримку підприємцям та починаючим бізнесам через навчальні та освітні програми, надання інформації, поради, інструктаж та наставництво, полегшення доступу підприємств до фінансування та підтримку підприємств у конкретних видах діяльності, що сприяють зростанню, такі як інновації та інтернаціоналізація.

3. Політика підприємництва може застосовувати цілісний підхід і підтримувати розвиток підприємницьких екосистем [1].

Дослідження практики державної політики МСП у розвинених країнах засвідчила їх спрямування на сфері: оподаткування, створення та регулювання конкурентних умов, розробку нормативно-правової бази ведення бізнесу, надання освітніх послуг та проведення тренінгів, створення можливості отримання інформації, порад, коучингу та наставництва щодо розвитку МСП, доступу до фінансування, проведення інтернаціоналізації, впровадження технологій та інновацій, розвитку підприємницьких екосистем (таблиця 1).

Таблиця 1.

Використання різних видів державної підтримки МСП у розвинених країнах

Країна	Вид державної підтримки МСП								Рівень, на якому надається підтримка			
	Оподаткування	Конкурентні умови	Нормативна база	Освіта та тренінги	Інформація, поради, коучинг та наставництво	Доступ до фінансів	Інтернаціоналізація	Технології та інновації	Розвиток підприємницьких екосистем	Національний	Субнаціональний	Інший
Португалія			+							+		
Австралія	+									+		
Франція	+	+								+	+	
Данія					+					+	+	
Норвегія					+					+	+	
Швеція						+				+	+	
США						+	+				+	+
Канада								+		+		
Естонія									+	+		
Великобританія				+	+	+				+	+	+
Нідерланди									+	+		
Німеччина						+				+		

Джерело: складено на основі даних [1]

Дані таблиці 1 свідчать, що найбільш розповсюдженими є такі види державної підтримки МСП як: надання інформації, консультування та коучинг; доступ до фінансів та розвиток підприємницьких екосистем. Дані заходи проводяться здебільшого на національному рівні, проте є практика надання підтримки і на субнаціональному та інших рівнях. Слід відмітити, що цільовими групами є здебільшого молоді, недосвідчені підприємці та ті, які тільки прагнуть відкрити свій бізнес. Проведення порівняльного аналізу із попередніми дослідженнями заходів державної підтримки підприємництва в Україні [4] засвідчили, що вітчизняна підтримка здебільшого базується на інформаційно-консультативній підтримці МСП та адаптуванні нормативно-правового поля до європейських стандартів, що передбачають створення сприятливого середовища до розвитку підприємництва.

Вважаємо, що при розробці та реалізації політики щодо підприємництва слід враховувати ряд положень, що сприятимуть підвищенню її ефективності, зокрема:

- державна підтримка має бути спрямована на створення сприятливих умов для зародження нового бізнесу та підтримку тих МСП, що знаходяться на ранніх етапах розвитку. Враховуючи вагомий вплив

постпандемічної кризи на підприємництва та невтішну статистику банкрутства, молоді МСП потребують найбільшої допомоги та підтримки;

– реалізація програм державної підтримки повинна передбачати постійний моніторинг та контроль за ефективністю, тактичні заходи до коригування програми у разі недосягнення планових показників ефективності (кількість МСП, створених на них робочих місць, обсягу створеної ними доданої вартості тощо).

– державна політика повинна враховувати нові тенденції в економіці, бути чутливою до структурних умов та нових економічних подій, враховувати епоху цифрової трансформації суспільства.

– оскільки бар'єри для підприємництва є багатограними, вони потребують відповідних пакетів підтримки, що враховують усі основні обмеження. Слід розвивати зв'язки між різними програмами та різними організаціями, що підтримують підприємництво.

Література

1. International Compendium of Entrepreneurship Policies. URL: <https://doi.org/10.1787/20780990>
2. Дергачова В. В., Колешня Я. О. Державна підтримка малого та середнього бізнесу в Україні. 2018. №20. С. 130-133.
3. Стояненко І.В., Біленко Я.О. Розвиток малого та середнього бізнесу в країнах ЄС. Молодий вчений. 2018. №1 (53). С. 997-1001.
4. Стрілець В. Ю. Забезпечення розвитку малих підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2019. 457 с.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Potapenkova Y.,

student of Faculty of Hotel-Restaurant and Tourism Business

Spodyniuk O.,

senior teacher of

Department of Foreign Languages for Professional Purposes

National University of Food Technologies

WINE TOURISM OF KHERSON REGION

Wine tourism in Ukraine has begun to develop recently. It combines an educational program, tasting, the purchase of finished products, and at the same time visiting the sights of the region. It will be interesting to study it.

Each wine region is distinguished by its natural and socio-economic conditions of formation. The Kherson region is unique and investigated in the course of the work. The methods of comparison and observation were used.

In his studies, V.A. Rybintsev [1] considers wine tourism as a part of green tourism, which today is very popular in the world, but in our country it is just beginning to emerge. The secret of the popularity of this tourism industry is obvious: it is both entertainment and green tourism. The southern lands of the Kherson region are ideal for viticulture and winemaking. This region has unique historical, cultural, and natural resources. High-quality grape varieties such as Pinot Fran, Pinot Gris, Sauvignon, Cabernet, and Riesling were planted on the territory. These varieties are still the main part of the vines cultivated on the farm.

Quality wines are produced in wineries with a rich history. The main manufacturers of the Kherson region are, for example, the Winery of Prince Trubetskoy, this winery is known as the only historical chateau [2]. "Tsyurupinskoe" is a large wine-making enterprise with a unique raw material base - 768 hectares of grape plantations. For more than 70 years there has been a cognac production near the town of Novaya Kakhovka, which, according to experts, is on a par with the world-famous French town of Cognac - the agricultural company "Tavria".

Today, wine tours are not widely represented in the Ukrainian tourist market, often travel agents and tour operators do not even offer tourists wine tours or a tour of vineyards in the Kherson region. The reason for this is the low level of informatization of the tourism business, as well as the lack of marketing activities in the field of tourism.

Kherson lands can become famous thanks to winemaking. This is not just a path to the development of tourist infrastructure, but the popularization of domestic wine brands. The promotion of Ukrainian wine products to the European or even the world market will attract tourists and will also become an additional source of income for local and state budgets of Ukraine.

Wine tourism is a new and popular tourism destination in Ukraine. Kherson region has significant resources for organizing wine tourism. The development and improvement of this type of tourism in the Kherson region can bring glory to the region.

References:

1. Rybintsev V.A. Grapes and wine of Ukraine: history, state (theoretical and organizational - economic aspects of development). - К.: IAE, 1998. - 447 p.
2. <https://vina-trubetskogo.com.ua/en/vinnyj-turizm/>

Бережний Олексій Олександрович

здобувач ступеня вищої освіти рівня «магістр»

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені В. Винниченка,

вчитель хімії та біології Новопраського навчально-виховного об'єднання

"загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів - дошкільний навчальний заклад -

позашкільний центр" Новопраської селищної ради Олександрійського району

Кіровоградської області

ПЕДАГОГІЧНА ФАСИЛІТАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ УЧНІВ НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

За останні декілька років освітній процес в Україні зазнав кардинальних змін, відповідно до потреб суспільства. Вони торкнулися і природничої галузі освіти, що безпосередньо вплинуло на міжособистісні стосунки вчителів та учнів. Тим паче, що концепція сучасної освіти здійснює рішучий поворот на особистість дитини, а головним пріоритетом (за концепцією НУШ) є розвиток та виховання людини з інноваційним типом мислення, патріота, компетентної особистості в різних сферах життя. Таке бачення системи освіти вимагає від педагога бути не лише наставником, але й тьютором, тренером, коучем. Це також передбачає використання розвиваючих технологій: діалогові лекції, моделювання професійних ситуацій, ділові ігри, ігрові вправи, тренінги. Важлива роль при реалізації цих технологій відводиться ведучому - педагогу. При їх реалізації виникає необхідність прийняття педагогом нової позиції-педагога — фасилітатора.

За словами С. О. Хілько педагогічна фасилітація являє собою «вид педагогічної діяльності, який має за мету допомагати студентам/учням в усвідомленні себе як самоцінності, підтримувати їх прагнення до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення, сприяти особистісному зростанню, розкриттю здібностей, пізнавальних можливостей, актуалізувати ціннісне ставлення до людей, природи, національної культури на основі організації гуманістичного, діалогічного, суб'єкт-суб'єктного спілкування, атмосфери безумовного прийняття, розуміння та довіри» [1]. Як зазначає Т.О. Кравцова у своїй статті [2], що «готовність до фасилітації у майбутніх вчителів природничого циклу буде відображатись у формуванні гідності кожної людини, в значущості для кожної особистості здатності до вільного вибору і відповідальності за його наслідки, в радості навчання як появу творчості».

При цьому підкреслимо, що переваги фасилітативних умов навчання профілактують потенційно можливе відчуження учнів від освітнього процесу, тому що гуманістичне взаємодія, інтерактивні методи навчання допомагають кожному придбати гідний соціально-психологічний статус, реальне місце серед

однolitків, в сім'ї, в школі, в суспільстві в цілому [3, 4, 5]. Тоді спостерігається особистісне зростання, Потреба в самовдосконаленні; формується Я-концепція, в якій розмежуються Я-ідеальне і Я-реальне.

Основою концепції педагогічної фасилітації і технології фасилітативного навчання виступає свобода: свобода вчитися, свобода вибору, свобода як стан, внутрішньо притаманний природі людини [6].

Індивідуалізація навчання учнів досягається за допомогою забезпечення швидкого зворотного зв'язку з вчителем, надання сильним студентам можливості працювати в більш швидкому темпі і виконувати за урок більше за обсягом завдання. Це, в свою чергу, дозволяє або оволодіти матеріалом в скорочені терміни, або збільшити обсяг досліджуваного за відведений час. Користуючись даною технологією фасилітації доцільно використовувати дискусійні методи, такі як: круглий стіл, дебати, симпозіум, форум. Також широким є спектр застосування методів застосування мозкової діяльності – мозковий штурм, метод Дельфі, решето пам'яті, тощо [27].

Оскільки ми і маємо справу з групою індивідів, то ми стикаємося і працюємо з двома реальностями: індивіди (зі своїми особистісними особливостями, мотивацією, інтересами) і внутрішньогрупові процеси і ефекти (позиціонування, лідерство, комунікація, групування, конформізм, конфлікти та ін.).

Щодо методів фасилітації, то вони будуть залежати від особливостей взаємодії педагога-фасилітатора і учнів. Фасилітатор буде працювати з неконструктивною поведінкою окремих учасників і групи. Неконструктивна поведінка-це будь-яка дія учасника, усвідомлено або неусвідомлено виявляє незадоволення використанням процесом, змістом наради або зовнішнім фактором, що не належать до сесії. Тут дії фасилітатора: усвідомлене запобігання, раннє виявлення, чітке вирішення! Адже завдання фасилітатора створити конструктивний процес обговорення, а будь-яка неконструктивна поведінка руйнує його, відволікає групу і не дає можливості рухатися до вирішення питань. В арсеналі фасилітатора повинні бути техніки втручання і повернення групи і окремих учасників до роботи, причому верх майстерності – коли з неконструктивного учасника ви робите залученого і активного.

Ожже, фасилітація є одним із сучасних інструментів групової роботи, використання якого допомагає швидко залучити до командної роботи групу учнів, і отримати в процесі їх діяльності унікальні ідеї, дозволяє розвивати інтелектуальні та комунікативні здібності учнів, навички самостійного пошуку рішення, залучення інформації з різних областей і джерел, вміння працювати в групі, вміння виступати публічно, що позитивно впливає на розвиток природничих компетентностей школярів в умовах сучасних реалій освіти.

Література:

1. Хілько С. О. Фасилітативний підхід до професійної підготовки майбутніх психологів [Електронний ресурс] / С. О. Хілько – Режим доступу до ресурсу: <https://lib.iitta.gov.ua/8391/1/Фасилітативний%20підхід.pdf> (дата звернення: 20.03.2021).
2. Кравцова Т. О. Розвиток готовності майбутніх учителів природничих дисциплін до фасилітації : дис. – ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019.
3. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении / Под ред. Г.И. Щукиной. – М.: Просвещение, 1984. – 176 с.
4. Алексюк А. М. Загальні методи навчання в школі. / А. М.Алексюк. – К.: Радянська школа, 1981. -351с.
5. Амонашвили Ш. А. Воспитательная и образовательная функция оценки учения школьников. / Ш.А.Амонашвили. – М.: Педагогика, 1984. -254с.
6. Голодюк Р. В. Як навчити учнів спілкуватися на уроці / Роман Васильович Голодюк. – К.: Рідна школа, 2001. – 324 с
7. Райс О.И. Фасилітація, як метод інтерактивного обучения // Психология, социология и педагогика. 2014. № 7 [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://psychology.snauka.ru/2014/07/3317> (дата звернення: 07.02.2021).

Гінда О.В.,

*здобувач вищої освіти V – го курсу факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В МОВНО-ЛІТЕРАТУРНІЙ ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сьогодні інформатизація освіти відіграє важливу роль у розв'язанні пріоритетних завдань навчально-виховного процесу - формує цілісний світогляд, забезпечує розвиток, дає можливість учням оволодіти ключовими компетенціями двадцять першого століття. Крім того, інтеграція нових інформаційних і педагогічних технологій сприяє створенню гуманістичного середовища, в якій розвивається активна особистість, яка вміє здобувати знання, застосовувати їх та генерувати власні ідеї.

Відповідно до Закону України «Про освіту», Концепцією загальної середньої освіти та новим Державним стандартом початкової загальної освіти, ми здійснюємо кардинальний перехід від традиційного навчання, що спрямоване на передачу готових знань від вчителя учням, до розвивального, у якому учень навчається самостійно розвиватися та вдосконалюватись, а роль вчителя - стати координатором інформаційного потоку. [1]

Висвітлення проблем, пов'язаних із використанням сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі початкової школи, розкрито в працях Н. Апатової, Н. Бібік, Л. Білоусової, В. Коткової, Є. Маркової, Н. Морзе, Н. Олєфіренко, Л. Петухової, О. Савченко, О. Саган, О. Снігур, О. Співаковського, О. Суховірського, О. Орлова та інших.

Ефективність застосування ІКТ у мовно-літературній галузі досліджували А. Дзюбенко, К. Рябко, К. Рудька, О. Співаковський, Л. Петухова, Л. Коткова, Г. Фурс

Фурс Г.О. стверджує, що завдяки використанню ІКТ навчальне середовище можна доповнити відео, звуком. Усе це значно впливає на емоційну сферу молодшого школяра, сприяючи підвищенню пізнавальної активності, інтересу до навчання, активізації пізнавальної діяльності. Комп'ютерні технології дозволяють моделювати різні ситуації, диференціювати завдання та підвищувати мотивацію учнів. [5]

Метою освітньої галузі «Мови і літератури» є розвиток особистості учня, формування його комунікативної компетентності та загальних уявлень про мову як систему і літературу як вид мистецтва. Особливість мови навчання полягає в тому, що вона є не тільки навчальним предметом, а й найважливішим засобом навчання, виховання та розвитку особистості в процесі опанування всіх інших предметів початкової загальної освіти. [4]

К. О. Рудька виділяє наступні позитивні аспекти використання комп'ютерних технологій на уроках:

- підвищення цілеспрямованості навчання;
- посилення мотивації навчання;
- застосування активних методів і форм навчання;
- прискорення темпу навчальних дій;
- краще запам'ятовування, відтворення матеріалу тощо.

Вона зазначає, що важливе місце на уроках читання посідає використання презентацій під час вивчення біографій письменників. Як показали дослідження, із використанням комп'ютера на уроках української мови (зокрема для розвитку зв'язного мовлення) намітилась певна різниця у формуванні здібності до абстрагування, рівня розвитку мовних якостей, що супроводжують процес мислення. [3]

На думку О. Орлової, ІКТ на уроках мовно-літературної галузі створюють умови для розвитку вмінь та навичок, необхідних для життя, тобто формують ключові компетентності учнів, а саме:

- учні шукають, знаходять, обробляють, аналізують, систематизують інформацію (інформаційна компетентність);
- не тільки оволодівають досягненнями культури свого народу, але й розуміють культуру інших народів (полікультурна компетентність);
- беруть активну участь в обговоренні проблеми (чують не тільки себе, а й інших, критично аналізують почуте й коректно відповідають (комунікативна компетентність);

• переборюють невпевненість, а за потреби беруть на себе відповідальність за виконання дорученої справи, вміють співпрацювати (соціальна компетентність). [2]

Отже, ІКТ допомагають активізувати пізнавальну діяльність учнів, мотивувати до навчання, частіше застосовувати проблемно-пошукові методи, а це в свою чергу розвиває різносторонню особистість, готову вчитися та пізнавати цей світ. Використовуючи комп'ютерні технології у мовно-літературні галузі вчитель забезпечить учням різнопланове подання матеріалу, диференційовані завдання, забезпечить та розвиток ключових компетенцій.

Література:

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Орлова О.І. Компетентнісне навчання за допомогою ІКТ на уроках української мови та літератури. URL: <http://5fan.ru/wievjob.php?id=53382>
3. Рудька К.О. Використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках в початковій школі: Навчально-методичний посібник. – Вінниця: ММК, 2016. – 79 с.
4. Співаковський О.В., Петухова Л.Є., Коткова В.В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта». – Херсон: 2011. – 267 с.
5. Фурс Г.О. Інноваційні педагогічні процеси у початкових класах як шлях до якісної освіти// Поч. навч. та вих. – 2009. – №16-18. – С. 10-15.

Гузей О.І.,

Бойчук М.І.,

студенти другого (магістерського) рівня вищої освіти

факультет інфокомунікацій,

Митцева О.С.,

старший викладач кафедри філософії.

Харківський національний університет радіоелектроніки

СТУДЕНТСЬКІ КЛУБИ ТА МЕЙКЕРСПЕЙСИ

Створення і розвиток науково-технічних клубів творчого розвитку студентів на платформі закладів вищої освіти може стати інструментом для розвитку інженерно-технічної освіти в цілому, інноваційним майданчиком для відпрацювання освітніх моделей і технологій майбутнього. Саме індивідуалізація додаткової освіти технічної спрямованості як провідний тренд розвитку освіти в ХХІ столітті повинна стати основою на платформі закладів вищої освіти.

Метою роботи є розглянути вплив наукових і технічних студентських клубів і мейкерспейсів на студентське життя і розвиток технічного закладу вищої освіти.

Наведемо ряд факторів оцінки ефективності роботи клубів: підвищення якості та професійного відбору та підтримки талановитої молоді з інженерно-технічних напрямків, зростання числа тематичних заходів, спрямованих на залучення молоді в технічну творчість і популяризацію інженерних професій, зростання числа і просування інформаційних ресурсів, що сприяють популяризації інженерних спеціальностей і технічної творчості, впровадження сучасних технологій навчання (в тому числі дистанційних), що створюють умови для виявлення і розвитку задатків і здібностей молоді до інженерної творчості, розширення доступності інженерних лабораторій з сучасним обладнанням і новими інформаційними технологіями для талановитої молоді, розвиток середовища мережевої проектної взаємодії між членами клубу і наставниками, міждисциплінарності науки і освіти у вищому навчальному закладі, створення нової системи взаємин зі школами і підприємствами, взаємодія з державними структурами, фондами, громадськими організаціями, діяльність яких спрямована на підтримку талановитої молоді.

Студентські клуби є одним з найпоширеніших можливостей для розвитку студентів окрім навчання. Актуальними для технічного закладу вищої освіти являються такі клуби:

- Клуб програмування – вивчення різноманітних мов програмування;
- 3D моделювання та друкування – ознайомлення з базовими аспектами 3D моделювання;
- Web дизайну – створення, розробка і логіки інтерфейсу сайтів;
- DevOps – навчання оптимізації взаємодії в групах для підвищення швидкості виробництва продукту.

Мейкерспейс – унікальне навчальне середовище, яке заохочує майструвати, грати та досліджувати для всіх охочих. Це простір з інструментами, обладнанням та ресурсами для творчого процесу, включає в себе такі процеси : шиття, деревообробка, створення електроніки та різних винаходів.

Хакатон – це марафон вирішення командою певної проблеми з якою зіткнувся замовник. Існують різні напрямки і тематики хакатонів - від медицини до міського проєктування.

Проаналізувавши дану тему ми можемо зробити висновки що для розвитку студента як особистості, необхідно створювати умови для розширення його кругозору, для технічного закладу вищої освіти являються актуальними науково технічні клуби а також туризм, прикладне мистецтво, дизайн, література та інші. Створення студентських клубів та мейкерспейсів залучить громадські організації підприємства та інші заклади до розвитку університету, його фінансування та популяризації. Харківський національний університет радіоелектроніки вже багато років запрошує студентів в різні клуби самореалізації. В ХНУРЕ розвиваються клуби: спортивні, мовні, вокальні, інструментальні, клуби програмування і різні курси які сприяють пізнанню майбутньої кар'єри студента. Також є можливість працювати в таких лабораторіях: науково-дослідна і навчальна лабораторія «Інформаційні технології в системах навчання та машинного зору», навчально-наукова лабораторія інтелектуальних програмно-апаратних систем (ІПАС), проблемна науково-дослідна лабораторія радіомоніторингу і обробки радіотехнічної інформації (ПНДЛ РМОРТИ), науково-навчальний дослідний центр «Математичне моделювання», проблемна науково-дослідна лабораторія електронних і нетрадиційних енерготехнологій (ПНДЛ ЕНЕТ), проблемна науково-дослідна лабораторія супутникових технологій навігації та високоточного позиціонування та інші.

Література:

1. <https://makerhub.org/defining-a-makerspace/>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/nauchno-tehnicheskie-kluby-studentov-i-shkolnikov-v-vuzah-kriterii-effektivnosti/viewer>
3. <https://nure.ua/ru/skills-school>
4. <http://i.nure.ua/uni/ver/791-studencheskij-klub-mesto-gde-rozhdaetsya-iskusstvo>

Лькевич Н.С.,

*к.х.н., старший викладач кафедри фізики та охорони праці
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

ЗАГАЛЬНОПРЕДМЕТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИКЛАДАННІ БІОХІМІЇ.

У зв'язку з реформами освіти перед ЗВО ставиться завдання працювати на формування моделі фахівця, створювати умови для придбання студентом в процесі навчання не тільки спеціальних знань, умінь і навичок, але і компетентностей як професійних, так і в сфері пізнавальної і соціальної діяльності, саморозвитку, в області фундаментальних наук [1]. Сучасний метод компетентнісного навчання повинен бути побудований на системі, при якій учні поміщаються в середу, що моделює їх майбутню професійну діяльність [2]. При цьому відбуваються стимуляція саморозвитку і активне оволодіння компетентностями, необхідними в даній професійній діяльності.

Викладання курсу біохімії базується на придбанні базових знань і умінь - основ компетентностей по курсам загальної та біоорганічної хімії. Однак, однією з основних проблем студентів молодших курсів природничих факультетів є їх низька здатність до засвоєння фундаментальних дисциплін [3]. За образним

висловом R. Rowe, «навчання біохімії подібно навчанню гри на музичному інструменті: чим більше практикуєшся, тим більшого успіху досягаєш». Нажаль, тенденція на скорочення вивчення фундаментальних наук простежується вже протягом тривалого часу. До того ж, що через слабку шкільну підготовку викладачі змушені підтягувати студентів до рівня знань, що забезпечують більш-менш повноцінне засвоєння знань вищої школи. При цьому не може бути й мови про виховання студента-дослідника, здатного на дискусію з викладачем зі спірних питань, пропозицію нових гіпотез та їх оцінку.

Курс біохімії є однією з базових наукових дисциплін, що вивчаються студентами хіміко-біологічних спеціальностей педагогічних вузів. Його значення для методичної підготовки вчителів зростає у зв'язку зі збільшенням обсягу біохімічного змісту в шкільних курсах органічної хімії та загальної біології

Для вирішення практичних завдань планування і оцінки результатів навчання використовується класична ієрархія рівнів підготовленості Б. Блума. На першому рівні студент повинен відтворити інформацію. Для даного рівня засвоєння матеріалу по вивченню біохімії використовуються наступні методики: читання лекцій, підручника, додаткової літератури; графічне зображення формул, реакцій. Другий рівень засвоєння передбачає усвідомлене розуміння студентами тих знань і умінь, які вони отримали на занятті (виконання практичних та лабораторних завдань; проблемні питання; евристична бесіда; навчальна дискусія, робота в малих групах). Третій рівень засвоєння - продуктивний або творчий – який передбачає застосування знань і умінь у новій ситуації (рішення ситуаційних завдань; виконання дослідницького завдання відповідно до проекту; проблемний метод).

Біохімія - одна з найважчих дисциплін, що вивчаються у на природничих факультетах, тому дуже важливий особистісно-орієнтований спосіб викладання зі створенням атмосфери, що викликає у студента інтерес до предмету, вміння викладача розповісти просто про складні процеси. Педагог ЗВО, який викладає дисципліну «біохімія», повинен володіти наступними компетентностями:

- наукова компетентність - знання сучасного стану такої динамічної дисципліни, як біологічна хімія, що вимагає постійного вивчення літератури, виявлення найбільш значущих наукових фактів і донесення їх до студентів;

- професійно-педагогічна компетентність - вміння представити студентам значимість біохімії як базової дисципліни для подальших теоретичних і практичних дисциплін, використовуючи для цього найбільш яскраві приклади того, як знання молекулярних механізмів діяльності організму дозволяє найбільш глибоко і правильно інтерпретувати процеси, що відбуваються в організмі людини;

- психолого-педагогічна компетентність.

Зміст біохімії як базової навчальної дисципліни відрізняється малою варіативністю, оскільки когнітивний компонент в ній дуже важливий. Розуміння суті реакцій внутрішньоклітинного метаболізму, їх взаємозв'язку, механізмів регуляції, енергозабезпечення процесів життєдіяльності організмів необхідне майбутньому біологу та екологу в будь-якій сфері професійної діяльності. Отже, необхідно не тільки забезпечити необхідний рівень загальнопредметної компетентності студентів в області біохімії (очевидно, що компетентність не тільки не виключає, але й передбачає глибокі наукові знання), а й показати міждисциплінарний характер біологічної хімії, її тісний зв'язок практично з усіма галузями сучасної біології, екології, медицини.

Зробити процес формування компетентності студентів в області біохімії більш керованим і гнучким дозволяє використання елементів модульної технології навчання. Під модулем розуміємо логічно завершену частину змісту навчальної дисципліни, вивчення якої має бути завершено відповідною формою контролю загальнопредметної компетентності, сформованих в результаті оволодіння учнями модулем. Під час реалізації компетентнісного підходу форми і методи навчання важливо направити на накопичення особистого досвіду застосування компетентності, вироблення емоційно-ціннісного ставлення до навчальної діяльності. Цим вимогам більшою мірою відповідає творча, ігрова діяльність, ситуаційний аналіз, проведення лабораторних робіт, особливо дослідних, пов'язаних з пошуком рішення пізнавальної проблеми.

Для оцінки компетентності слід використовувати комплекс оціночних засобів, в числі яких:

- стандартизовані тести (включаючи тести вхідного і вихідного контролю);
- методики суб'єктивного шкалювання і самооцінки;
- ситуаційні задачі різного рівня складності;
- активно-ігрові методики (бліц-ігри) для більш об'єктивної інтегрованої оцінки загальнопредметних компетентностей.

Бали, набрані студентами за всі види робіт по кожному модулю підсумовуються з урахуванням своєчасності їх здачі, а також призових балів за дострокове завершення модуля, активну роботу на лекції, лабораторному занятті, творчі роботи за інтересами. Така система контролю результатів діяльності дозволяє студенту бути максимальною активною стороною в освітньому процесі, сприяє розвитку навчальної мотивації, самоконтролю, формуванню необхідних майбутньому фахівцю професійних, загальнокультурних компетентностей.

Література:

1. Яркова О.М. Підвищення ефективності уроків біології з урахуванням компетентнісного підходу / О.М. Яркова // Біологія. – 2010. – № 19-21 (283-285). – С. 34-43.
2. Шишов С. Компетентностный подход в образовании: международный аспект / С.Шишов, В.Кальней. // Відкритий урок. – 2004. – № 17-18. – С. 20-21.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / [під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : "К.І.С.", 2004. – 112 с.

Князев Н.С.,
студент

Измаильского государственного гуманитарного университета

КАК НАЙТИ ПОДХОД К ДЕТЯМ МОЛОДОМУ УЧИТЕЛЮ ИНФОРМАТИКИ?

При устройстве на работу в школу, первая проблема с которой сталкивается учитель это поиск подхода к тем ученикам, с которыми ему придется работать. С базовыми предметами все просто. Дети обучаются им с младшей школы, и они понимают эти предметы и их необходимость. А с информатикой ситуация обстоит сложнее. В основном, ей начинают обучать либо во 2, либо в 4 классе, и объяснить детям в этом возрасте для чего и как изучается информатика достаточно сложно. Хотя современное поколение детей уже с раннего возраста вовлечено в цифровые технологии и знает, как работает основная электроника, включая смартфоны и компьютеры. Поэтому многие из них задаются вопросом для чего им нужен этот предмет, если они все это знают. Но ведь существуют и те, кому объект изучения информатики чужд, те, у кого нет возможности использования цифровых технологий. Поэтому постаает вопрос, как новоиспеченному учителю информатики объяснить все это двум, абсолютно разным, группам детей?

Для начала, перед тем как работать с детьми, с ними нужно наладить контакт. С учениками 2 класса это сделать достаточно просто. Маленькие дети довольны просты в общении, и пойти на контакт с ними довольно просто, достаточно просто вести себя приветливо и не вызывать у детей неприязни. С более старшими детьми уже сложнее, они, уже пробыв в школе несколько лет, начинают более требовательнее анализировать каждого нового учителя и даже искать его возможные слабости, но все еще не так умело и дотошно, как это происходит в старшей школе. Поэтому, здесь нужно вести себя чуть более серьезно и строго, чтобы дать понять детям что вы не объект насмешек. Для этого необходимо четко поставить себя, и объяснить, что информатика – это не просто предмет, на котором можно поиграть на компьютере (хотя не без этого), а что информатика – это тот предмет, который несет в себе знания, необходимые для комфортного взаимодействия пользователя, в данном случае ученика, с компьютером, проще говоря учит детей «общаться» с техникой на ты.

После того как общий язык был найден, учителю необходимо определить какими знаниями владеет каждый ученик индивидуально. Для этого в младших классах можно провести опрос, спрашивая про умения каждого и интересуясь их мнением. В старших классах для удобства обработки возможно провести письменный опрос или тестирования, для определения знаний учеников о компьютере как технике, об аппаратной части и в целом. Разумеется, это тестирование не должно оцениваться. После того как учитель ознакомится с результатами, он должен, для себя, распределить учащихся на конкретные

группы. Это могут быть 2-3 группы. К примеру: 1 группа - дети которые не владеют никакими знаниями о технике и никогда с ней не обращались, 2 группа – дети которые владеют некоторыми знаниями и умениями, 3 группа – дети которые для своего возраста разговаривают с техникой на ты. Естественно эти три группы можно свести к двум, для простоты обучения, но если учитель совестно работает на результат, то лучше оставить как есть. Мы же рассмотрим самый распространённый случай, когда класс делится на две группы – умелых и неумелых.

При разделении класса пополам необходимо чтобы и учебный план был обработан соответствующим образом. Для каждой группы необходимо видоизменить или вообще составить свой собственный учебный план, чтобы не учить детей того, что им тяжело даётся, или наоборот, учить тому, что они давно знают.

Рассмотрим условно слабую группу детей. Разумеется, что для этих учеников нужны азы, то есть их нужно знакомить с компьютером на пальцах и буквально каждого отдельно. Но как найти на это время, ведь таких детей может быть много, классы сами по себе бывают большими, так еще и на вторую группу нужно уделить время? Для этого существует отличный педагогический приём. Для эффективного обучения учеников, в частности информатики, а здесь это особенно полезно, не обязательно обучать каждого ученика лично, можно лишь объяснить группе детей материал, а те, кто понял его лучше всего, объясняют его тем, кто понял плохо либо совсем не понял. В таком случае, учитель получает больше времени для работы с другой группой детей, а дети, посредством обучения своих товарищей, лучше понимают материал, и сталкиваясь с ошибками или проблемами коллективно решают их, или обращаются к учителю за помощью, чего бы скорее всего не случилось, если бы ученик работал один.

Что же касается второй группы с более сильными учениками. Здесь с одной стороны дела обстоят проще в плане реализации, но тяжелее в фазе планирования. Для таких детей нужно разрабатывать собственную программу если она не была предусмотрена. Это значит, что учителю будет необходимо потратить больше времени на то чтобы обучить учеников. Но как только учитель составит план действий, дела пойдут лучше. Главное, чтобы полученный материал заинтересовал учеников, и они сами захотят его изучать, что облегчит работу с ними.

Таким образом, при несложном анализе, статистической работе и планировании можно найти универсальный подход почти к любому классу. Что позволяет молодому учителю почти сразу влиться в учебный процесс и проявить себя на новом месте работы.

Список использованной литературы:

1. Хайдарова О. У. Преподавание информатики в младших классах [Электронный ресурс] / О. У. Хайдарова // Научный журнал. – 2020. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/prepodavanie-informatiki-v-nachalnyh-klassah/viewer>
2. Варченко В. И. Компьютерный практикум для младших школьников [Электронный ресурс] / В. И. Варченко // Научный журнал на тему: Компьютерные и информационные науки, Науки об образовании. – 2000. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kompyuternyy-praktikum-dlya-mladshih-shkolnikov/viewer>
3. Жанбаева Л. А. УРОВНЕВАЯ ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ [Электронный ресурс] / Л. А. Жанбаева, И. С. Жандабаева, Ж. А. Жунисбекова // Научный журнал: Успехи современного естествознания. – 2015. – URL: <https://www.natural-sciences.ru/ru/article/view?id=35472#:~:text=Уровневая%20дифференциация%20выражается%20в%20том,усваивать%20материал%20на%20разных%20уровнях>

*Кузнецова Г. С.,
старший викладач кафедри іноземних мов
Харківського національного університету радіоелектроніки*

INTEGRATING EDUCATIONAL TECHNOLOGY INTO ONLINE CLASSES OF FOREIGN LANGUAGES AT HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENTS

In the light of the latest events last year, on the recommendation of the Ukrainian Ministry of Education and Science, most universities and colleges decided to switch to distance learning. Such an urgent transfer to distant forms of education has significant differences from a properly planned online training based on open online courses. As a result, all face-to-face classes, including lectures and practical classes, were transferred to the online environment. The educational process was to be organized through distance learning technologies based on various methods of delivering electronic content and available communication tools for students and teachers in the electronic information and educational environment.

The most popular among universities were online platforms for posting content and testing students' knowledge of a foreign language, webinar services for online lectures and consultations, social networks and messengers for communication between students and teachers, as well as e-mails for delivering content.

However, successful technology integration is more than just getting the tools into the classroom; it is also about engaging students into the learning process with the help of those tools, turning thus classes into interactive ones.

One of the changes is to be made in the approach to teaching foreign languages in the online environment by viewing the educational technology as something that would inspire students both in and out of the learning process. In addition, certain types of technology tools like podcasts or video streaming platforms might help meet the students' unique learning styles [1].

Consequently, many higher education establishments find the integration of some of the following technology tools into the educational programs very effective:

- Learning management systems, such as Edmodo, Google Classroom or Moodle, allowing teachers to manage course content, assign homework and tests, and track student grades.

- Digital courseware used to create and distribute teaching resources (such as textbooks or question packs) to students as a way to create engaging homework experiences.

- Virtual classroom tools, like Microsoft Teams, Zoom or Skype, designed to host synchronous online classes and let participants engage in videoconferencing breakout rooms or 'share their screen' with one another [2].

Learning a foreign language in online classroom becomes even more captivating in the eyes of students when arranging appropriate activities along with the technology tools. Such activities would imply the following:

- fostering skills practice, research or the creation of collaborative stories using Google Docs;
- exploring student-created multimedia presentations with the help of Microsoft PowerPoint, LibreOffice, Prezi or Google Docs;

- making videos in Windows Movie Maker or Animoto;

- conducting polls among students using Poll Everywhere or Socrative;

- holding live class discussions with TodaysMeet;

- exploring enhanced digital note taking with Evernote;

- having students record themselves reading aloud for the language fluency checks;

- offering e-books for required readings;

- collaborating with the help of the apps like Whiteboard.

According to the Pew Research Center, 92% of teachers said that the Internet has a major impact on the ability to access content, resources and materials. Therefore, to make educational technology integration coherent and smooth it is vital to consider these questions: What skills are applied to nearly all tools (e.g., saving a file, naming a file, finding a file, logging in and out of accounts)? Have the students mastered those basic skills? How many different tools are to be introduced this year? How many are too many? How will technology help the students better understand content, will it push them to a deeper understanding that could not have been achieved without technology? What level of integration is desirable in the learning environment by the end of the academic year? What specific steps should be taken to achieve that goal? What is a realistic goal based on time and resources? [1, 3]

Another study conducted by CompTIA states that nine out of ten students indicated using educational technology in the classroom would help prepare them for the digital future. Indeed, it's one of the basic 21st-century skills that they need both at the university and at the workplace [4].

In conclusion, the last academic year has brought along some challenges in the process of teaching and learning, still it highlighted the essential role of educational technology in distance learning. And the technology integration into online university classes of foreign languages becomes effective on condition that it's well thought over, that it makes the course more engaging, interactive and active, and the students feel engaged and motivated for further learning.

References:

1. How to Integrate Technology. Access mode: <https://www.edutopia.org/technology-integration-guide-implementation>
2. 20 Pros & Cons of Technology in the Classroom in 2021. Access mode: <https://tophat.com/blog/technology-in-the-classroom-pros-and-cons/>
3. Top 5 Benefits of Technology in the Classroom. Access mode: <https://www.waldenu.edu/programs/education/resource/top-five-benefits-of-technology-in-the-classroom>
4. The ABCs of Technology in the Classroom: A Lesson from CompTIA Research. Access mode: www.comptia.org/about-us/newsroom/press-releases/2015/08/31/the-abcs-of-technology-in-the-classroom-a-lesson-from-comptia-research

Макаренко Д.А.,

*курсант факультету підготовки фахівців
до підрозділів стратегічних розслідувань*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: викладач кафедри спеціального-фізичного виховання

Петренко С.П.

ДОСЛІДЖЕННЯ ДОБОВИХ ЕНЕРГОВИТРАТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Одним з кроків на шляху інтеграції України до стандартів НАТО стало створення 2016 року Сил спеціальних операцій (ССО) як самостійного компонента Збройних Сил України. Процес підготовки фахівців для ССО характеризується інтенсивними фізичними навантаженнями (часто на межі можливостей організму), які повною мірою мають компенсуватися адекватним харчуванням.

Середньодобові енергетичні витрати військовослужбовців Q-курсу не є стабільною величиною і залежать від індивідуальних особливостей організму та навчально-тренувальних заходів у різних фазах програми підготовки. Так, найвищі показники енергетичних витрат організму було зафіксовано під час 14-тиденної I фази відбору на рівні середнього значення ($6853 \pm 737,3$) кКал на добу (з максимальним показником 8648 кКал на добу) і дещо менші – під час заключної V фази ($6277 \pm 837,2$) кКал на добу[2]. Під час II, III та IV фаз підготовки Q-курсу було встановлено середні енерговитрати на рівні (4900 ± 250) кКал. Таким чином, за увесь період перебування на Q-курсі енерговитрати курсантів у середньому становили 5545,8 кКал на добу.

Енерговитрати військовослужбовців у певні періоди Q-курсу понад 8000 кілокалорій є серйозною проблемою щодо виникнення у них енергетичного дефіциту[1]. Такі підвищені енергетичні витрати і метаболічні потреби військових ССО в умовах високих і надвисоких фізичних навантажень необхідно компенсувати відповідною енергетичною і нутрієнтною цінністю збалансованих раціонів харчування, дотриманням раціонального режиму споживання їжі, що дасть змогу підтримувати на належному рівні щоденну боєздатність військових.

Загалом за I фазу відбору структура середньодобових енергетичних витрат військовослужбовців Q-курсу, викликаних встановленими групами навантажень. Встановлено, що енерговитрати кандидатів на Q-курс, що були спричинені інтенсивними та важкими навантаженнями за усю I фазу відбору, у сумі склали 60,9% від загальних середніх енерговитрат під час цієї фази, що свідчить про надзвичайну складність виконуваних завдань

та навантажень на військовослужбовців під час їх виконання. Про потужність м'язової роботи під час навантажень свідчать також показники середніх відносних енерговитрат (на 1 хв.)[3].

Визначено, що загалом за уся фазу відбору середній показник відносних добових енерговитрат було зафіксовано на рівні $(4,1 \pm 0,34)$ кКал на 1 хвилину (позначено пунктиром). Величини відносних енерговитрат за легких та помірних навантажень мають менші порівняно з середнім показником значення $(1,4 \pm 0,17)$ кКал/хв. та $(3,1 \pm 0,23)$ кКал/хв. відповідно) і перебувають нижче лінії середньодобового значення відносних енерговитрат за 14 діб фази відбору. Такі показники за інтенсивних та тяжких навантажень значно перевищують середнє значення.

Оскільки підготовка військовослужбовців для ССО відбувається у безперервному циклі (два Q-курси по 23 тижні на рік), енерговитрати курсантів, крім вищезгаданого, залежать ще й від пори року. Так, у зимовий час загальні добові енергетичні витрати курсантів на Q-курсі є вищими приблизно на 10%, ніж витрати з аналогічними навантаженнями у теплу пору року, що узгоджується з даними інших дослідників[2].

Отже, підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що на організм курсантів діють складні, часто на межі людських зусиль фізичні та психоемоційні навантаження, які призводять до високих енерговитрат; енерговитрати військовослужбовців Q-курсу не є стабільною величиною і залежать від індивідуальних особливостей організму та навчально-тренувальних заходів за фазами програми підготовки. Також встановлено квоту фізично-виснажливих навантажень на рівні 60,9% у структурі загальнодобових енерговитрат курсантів шляхом групуванням енергетичних витрат за складністю фізичного навантаження на легкі (пасивні), помірної складності, інтенсивні та великі навантаження; найвищі енергетичні витрати організму зафіксовано під час I фази відбору на рівні середнього значення $(6853 \pm 737,3)$ кКал на добу (з максимальним показником 8648 кКал на добу) і дещо менші – під час заключної фази $(6277 \pm 837,2)$ кКал на добу); під час II, III та IV фаз підготовки Q-курсу встановлено середні енерговитрати на рівні (4900 ± 250) кКал; q у холодну пору року визначені за фазами підготовки Q-курсу енергетичні потреби військовослужбовців-курсантів збільшуються на 10%. Отже для збереження здоров'я та належного рівня боєздатності військовослужбовців ССО під час високих фізичних та психоемоційних навантажень необхідне підтримання балансу між витраченою та спожитою енергією організмом за рахунок адекватного надходження з добовим раціоном харчування нутрієнтів відповідної енергетичної і харчової цінності та за умови дотримання раціонального режиму споживання їжі.

Література:

1. Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах і енергії; Наказ МОЗ № 1073 від 03.09.2017.
2. Яремко Є.О. Спортивна фізіологія. Навчально-методичний посібник. Львів: СПОЛОМ, 2006. 160 с.
3. Margolis L.M., Crombie A.P., McClung H.M., McGraw S.M., Rood J.C., Montain S.J. and Young A.J. Energy Requirements of US Army Special Operation Forces During Military Training.

Омельницька Л.В.,

викладач кафедри мовної підготовки

Запорізького державного медичного університету

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ПІДГОТОВЧОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Іноземні громадяни, що навчаються на підготовчому факультеті є представниками різноманітних етнічних груп та культур, мають національно-психологічні та індивідуальні особливості, різний рівень базової підготовки. Це обумовлює специфіку процесу навчання на підготовчому етапі та визначає актуальність вирішення проблеми соціально-психологічної адаптації в цілому та адаптації до навчального процесу зокрема, тобто формування стійкої системи взаємовідносин до усіх компонентів педагогічної системи, що забезпечує адекватну поведінку студентів і сприяє досягненню цілей педагогічної системи.

У процесі навчання на підготовчому етапі іноземні студенти мають навчально-пізнавальні труднощі, викликані різними чинниками, насамперед:

- мовним бар'єром;
- подоланням відмінностей у системах освіти;
- новими вимогами в системі контролю знань;
- організацією навчального процесу, відмінного від форми і методів організації на батьківщині;
- формуванням навичок самостійної роботи;
- інформаційною насиченістю занять;
- комунікативними труднощами, що виникають у процесі міжособистісного спілкування всередині багатонаціональної групи, спілкування з викладачами і співробітниками факультету.

Усе це є природною перешкодою для досягнення цілей навчання. Вирішення цього завдання передбачає приведення в систему знань, отриманих іноземними студентами на батьківщині; заповнення наявних прогалин в освіті, обумовлених різним рівнем базової підготовки; навчання мови предмета як засобу отримання наукової інформації в обсязі, що забезпечує вільне сприйняття і розуміння текстів підручників, навчальних посібників українською мовою; створення теоретичної бази освіти майбутнього медика.

Однією з актуальних дидактичних проблем є перевірка знань, умінь і навичок студентів, яка являє собою визначення рівня засвоєння учбового матеріалу усією групою та кожним студентом окремо. На початковому етапі навчання іноземні студенти володіють обмеженим словниковим запасом і певними лексико-граматичними конструкціями, тому формулювання пропонувань їм тестових та контрольних завдань дуже лаконічні.

На етапі підготовки студентів-іноземців у практиці навчання української мови як іноземної значне місце посідає комплексне навчання, тобто навчання оволодінню іноземцями усіма видами мовної діяльності та розвитку мовних навичок і умінь. Тому, починаючи вже з першого заняття, викладачі спрямовують студентів на роботу із словником, вчать читати і вживати слово в контексті, навчають студентів активному володінню лексикою, правильній будові іноземної мови, тобто забезпечують практичне засвоєння української мови як іноземної. Такий підхід з урахуванням методичних принципів у вивченні мови сприяє більш швидкій адаптації іноземних студентів, що виявляється в успішному засвоєнні знань з дисципліни та розвитку мови у навчально-професійному середовищі спілкування.

Предметний зміст майбутньої професійної діяльності лікаря моделюється за допомогою усієї системи дидактичних форм, методів і засобів, вживаних при контекстному навчанні, що дає змогу:

- сформулювати уявлення про роль наукових знань у майбутній професійній діяльності;
- створити стійку мотивацію до навчання;
- стимулювати пізнавальну діяльність студентів;
- впливати на розвиток логічного мислення і мовної діяльності;
- викликати інтерес до української мови та майбутньої професії;
- адаптувати процес навчання іноземних студентів на підготовчому факультеті.

За нових умов змішаного навчання велику роль відіграють самостійні роботи студентів, при цьому вони самі повинні усвідомити її необхідність для успішного засвоєння програми з підготовки до майбутнього навчання. Робота з формування вмінь та навичок самостійного використання студентами підручників має проводитися викладачами кафедри систематично, на всіх етапах навчання :

- при вивченні нового матеріалу,
- при закріпленні знань;
- при перевірці домашнього завдання;
- при підготовці до практичного заняття;
- при підготовці до контрольної та підсумкової роботи.

Перехід від традиційної моделі навчання із переважанням інформаційно-накопичувальних принципів до особистісно-орієнтованої моделі є одним з шляхів вирішення проблеми навчальної адаптації іноземних студентів. Індивідуальний підхід враховує: здатність студента самостійно або несамостійно виконувати завдання, його здатність до аналізу, тип пам'яті, домінування слухового або зорового аналізаторів; дає сильним студентам змогу засвоювати не лише програмний, а й додатковий матеріал.

Викладач підготовчого факультету має враховувати національні, культурні та педагогічні традиції іноземців, особливості їх рідної мови, залучати до української методики навчання. Педагогічне спілкування можна охарактеризувати як стосунки партнерства між викладачем та студентом при організуючій ролі викладача, що сприяє розвитку довіри між викладачем і студентами. Діяльність викладача підготовчого факультету полягає не лише в передачі комплексу знань з дисципліни, мови й у навчанні діяльності студентів на основі знань і сформованих умінь. При цьому необхідно виховувати у студентів упевненість у власних силах і надавати психологічну підтримку студентові за регулярного контролю якості його роботи.

Таким чином, можна зробити висновок, що сучасні педагогічні підходи, які використовуються викладачами на підготовчому етапі навчання є ефективним засобом, що забезпечує академічну адаптацію іноземних студентів до системи освіти в українському університеті.

Література:

1. Гейченко К.І. Перші кроки у професію : практикум для студентів – іноземних громадян I курсу /К.І. Гейченко, О.В. Гриценко, Л.В. Даниленко, Т.Г. Якутіна. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 114 с.
2. Гейченко К. І. Професійна мова : практикум для студентів – іноземних громадян – I курсу /К. І. Гейченко, О. В. Гриценко, Л. В. Даниленко, Т. Г. Якутіна. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2019. – 227 с.
3. Станкевич Н. Розвиток писемного мовлення у студентів-іноземців / Ніна Станкевич// Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2009. – Вип. 4. – С. 226-237.

*Татарников А.О.,
студент кафедри комп'ютерних інтелектуальних технологій і систем
Харківського національного університету радіоелектроніки*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ SCRUM У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Популярність технології Scrum як в робочих процесах, на підприємствах так і в освіті породило новий термін EduScrum (education). EduScrum – це адаптація методології Scrum розроблена спеціально для освіти. Основна ідея навчання в EduScrum полягає в усвідомленому засвоєнні нового матеріалу учнями через їх тісний контакт з іншими учасниками навчального процесу, а також у вивченні ними своїх власних можливостей. В рамках EduScrum технології, учням дається свобода самим формувати освітній процес всередині позначених програмою «коридорів», цілей навчання. Учитель в свою чергу «визначає» ці завдання, спрямовує навчальні групи, контролює і надає допомогу учням в разі необхідності. Такий, принципово новий, підхід до навчання дозволяє учням нести відповідальність за свої дії, що призводить до підвищення якості знань і до скорочення часу навчання. А це, в свою чергу, сприяє особистісному розвитку учнів, зростає їх впевненість в собі та в своїх знаннях. В основі концепції EduScrum, як і Scrum, лежить формування команд, призначення певних ролей учасникам команди, етапів, «артефактів» і дотримання чітких правил. Кожен елемент концепції служить своїй чітко визначеній меті і є невід'ємною умовою успішної реалізації EduScrum [3]. EduScrum, як і Scrum, ґрунтується на ідеї емпіризму. Емпіричний підхід передбачає, що знання народжується з безпосереднього досвіду, а також з прийняття рішень на основі вже наявних знань. Тому якщо хтось із учнів або педагог виявляє, що якийсь елемент процесу може привести до неприпустимих відхилень, або до неприйняттого результату, необхідно терміново переглянути план навчання, або і увесь підхід в цілому. Причому проводити корекцію необхідно якомога швидше, щоб мінімізувати відхилення і їх вплив на подальшу роботу. Учасниками навчального процесу в рамках даної технології пропонуються такі основні учасники: власник продукту, команда учнів, Scrum майстер та батьки учнів. У ролі власника продукту виступає вчитель. Він керує процесом персонального і командного розвитку. Власник продукту відповідальний за вимірні результати навчання: результати тестів, переклад в наступний клас, підрахунок підсумкових або річних оцінок. По суті, він поручається за результати навчання

перед усіма зацікавленими сторонами (учні, батьки, керівництво школи, держава). Також в його обов'язки входить визначити, що повинне бути вивчене, розставити пріоритети в змісті навчального предмета [1,2].

Підготовку та проведення уроків можна розбити на 5 етапів: аналіз нормативних документів; методичний аналіз теми; створення Scrum карти теми і її додатків; спринт; розвиває контроль; рефлексія.

Завдяки scrum-технології учні розвивають навички критичного мислення, вчаться вирішувати проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, аналізувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь в дискусіях, спілкуватися з іншими людьми [1,3].

Література:

1. Кон Майк. Agile. Оцінка і планування проєктів / Майк Кон.-Паблішер, 2018.-418 с.
2. Сазерленд Д. Scrum. Революційний метод управління проєктами / Д.Сазерленд.-Манн, Іванов і Фербер, 2018.-272 с.
3. Bruegge B., Reiss M., Schiller J. Agile principles in academic education: A case study //2009 Sixth International Conference on Information Technology: New Generations. – IEEE, 2009. – С. 1684-1686.

Цогла Олена Орестівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри природничо-математичної освіти

Комунальний заклад Львівської обласної ради

Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН.

Вагомим каналом отримання людиною знань про світ є зорове сприйняття. Завдяки унаочненню ми зафіксуємо такі деталі, на які б прочитавши чи прослухавши їх, не звернули б уваги. Коли інформація поступає до нас не просто у виді набору звуків чи букв, а з картинками, схемами, графіками, відео, то вона сприймається безпосередньо та легко.

Фізіологічно, сприйняття візуальної інформації є основною для людини. Є численні дослідження, які підтверджують, що:

- 90% інформації людина сприймає через зір
- 70% сенсорних рецепторів знаходяться в очах
- близько половини нейронів головного мозку людини задіяні в обробці візуальної інформації
- на 19% менше при роботі з візуальними даними використовується когнітивна функція мозку, що відповідає за обробку та аналіз інформації
- на 17% вище продуктивність людини, що працює з візуальною інформацією
- на 4,5% краще згадуються докладні деталі візуальної інформації
- в 60 000 разів швидше сприймається візуальна інформація в порівнянні з текстовою [1]

Візуалізація навчального матеріалу є визначальною як під час очного, так і дистанційного навчання. Яскраво та цікаво оформлена інформація дає змогу залучити зорове сприйняття та надовго вдержувати увагу учнів під час уроку.

Застосування візуалізації знань є закономірним, так як продиктована доцільністю їх представлення у найбільш комфортному виді, що відповідає потребам сьогочасного покоління учнів

Сучасна школа використовує широкий діапазон форм візуалізації навчального матеріалу: комп'ютерні презентації; флеш анімації; відео / аудіо матеріали; зображення; діаграми; схеми; графіки; інтелект-карти тощо.

Візуалізація дозволяє переводити навчальну інформацію, що надходить по різних каналах сприйняття, у візуальну форму, що підвищує швидкість обробки і засвоєння матеріалу за рахунок найбільш ефективних способів роботи з ним [2]

При вмілому застосуванні, візуалізація навчального матеріалу дає можливість зробити урок вражаючим, ненудним і незабутнім. Адже її можна використовувати на всіх етапах навчання: при поясненні нового матеріалу; при повторенні; при закріпленні; при контролі й систематизації; при узагальненні; при виконанні домашніх завдань; при самостійній роботі.

Дистанційний формат навчання природничо-математичних дисциплін вимагає під час проведення уроку опиратися на унаочнений контент, адже візуалізація підручного матеріалу загострює у дітей творчий потенціал, допомагає підвищенню інтернет-грамотності, дає змогу зосередитись на найбільш важливих аспектах. Для зручності роботи вчителів природничо-математичних дисциплін пропонуємо розглянути безкоштовні онлайн-сервіси, в яких можна створювати та редагувати ілюстрований матеріал, мотивує учнів до активної роботи під час занять та до навчання.

Варто звернути увагу на вільно-поширюване динамічне геометричне середовище «GeoGebra», яке дає можливість створювати «живі креслення» для використання в геометрії, алгебрі, планіметрії, зокрема, для побудов за допомогою циркуля і лінійки.

Цікавим для сучасного вчителя природничо-математичних дисциплін буде найбільший в сучасному Інтернеті збірник віртуальних дослідів з різних навчальних дисциплін «VirtuLab», який має безкоштовний доступ та дозволяє учням проводити віртуальні експерименти з фізики, хімії, біології, екології та інших предметів, як в тривимірному просторі, так і в двовірному застосування.

Особливої уваги вчителя природничо-математичних дисциплін вартує база 3D-моделей, мікрофотографій та анімованих відео. База «Lifelique» налічує 1500 3D-моделей, мікрофотографій та анімованих відео. Надає можливість використання технології доповненої (AR) та віртуальної реальності (VR). В наявності всі необхідні наочні матеріали з біології, фізики, хімії, геометрії, астрономії, палеонтології, геології та інших навчальних дисциплін.

Таким чином, візуалізація навчального матеріалу не лише зробить урок цікавим та незабутнім, а й позитивно позначиться на швидкості засвоєння нового матеріалу та підвищить успішність учнів.

Література:

1. Як і для чого використовувати візуалізацію даних? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eidos.org.ua/novyny/yak-i-dlya-choho-vykorystovuvaty-vizualizatsiyu-danyh/>
2. Юрченко А. О. Про необхідність візуалізації навчального матеріалу у електронних підручниках з інформатичних дисциплін / А. О. Юрченко, О. М. Удовиченко // Дев'ята міжнародна конференція «Нові інформаційні технології в освіті для всіх» (ІТЕ А-2014). У 2 ч. Ч 2. – 26 листопада 2014. – Київ. – 2014. – С. 276–279

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Кічук Антоніна Валеріївна,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології.

Кристіна Кєйбаш,

студентка 4 курсу факультету філології та соціальних наук.

Змаїльський державний гуманітарний університет (Україна)

ВІКТИМІВНІСТЬ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ Я ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Одним з основоположних термінів віктимологічної науки є поняття «виктимізація», введений в літературу Л. В. Франком. Під виктимізацією він розуміє процес перетворення особи в реальну жертву або кінцевий результат такого процесу. З його точки зору, «виктимність певної особи є ... не що інше, як реалізована злочинним актом "схильність", вірніше, здатність стати за певних обставин жертвою злочину, або, іншими словами, нездатність уникнути небезпеки там, де вона об'єктивно була запобіжна» [1, с. 21].

Одним із перших зарубіжних фахівців, який дав визначення деяким віктимологічним поняттям був Б. Мендельсон, застосувавши похідні терміни від слова «жертва». «Через потенціал жертвовної сприйнятливості ми хочемо висловити і визначити ступінь індивідуальної позиції жертви, її підсвідомий стан» [2, с. 20]. На його думку, це ступінь відсутності супротиву, сприйнятливості жертви до правопорушення з психічної, фізичної або соціальної точки зору в момент виконання злочинного дії.

Цікавим, на наш погляд, є розбіжність цих родових понять, а саме: поняття віктимна означає підвищену здатність (підвищені властивості) людини і певної групи людей (спільності людей) ставати при певних ситуаціях жертвами злочинів. Процес же перетворення людини або спільності людей в жертв злочинів (мається на увазі при наявності властивостей або здатності) є віктимізацією. Тобто, віктимна – характерна ознака, індивідуальна властивість або якість, а віктимізація – це процес, який існує тільки тоді, коли він має свої стадії розвитку і проявляється в конкретній злочинній ситуації.

З перших же кроків розвитку кримінальної віктимології і віктимологічної науки було намічено два протилежні підходи щодо природи жертви злочину і оцінки її ролі в корені протиправних дій. Відповідно до першої точки зору риси характеру, статура і дії жертви грають виключно важливу роль у злочинній ситуації. «Деякі люди притягують злочинця, як ягня вовка» [2, с. 35]. В даному випадку на перший план висуваються біологічні аспекти взаємин злочинця і потерпілого, особлива генетична схильність жертви. Відповідно до другої точки зору поведінка потерпілого вважається лише одним з обставин, що впливають на виникнення і здійснення злочинного задуму. В даному випадку поведінку не пов'язують генетичним кодом, біологічною спадковістю індивіда, а доводять зворотнє, вказуючи на те, що біологічна спадковість не визначає конкретної поведінки людини, так як особистість і поведінка формуються укладом соціального життя суспільства, середовищем, де людина виховується. «Добрими чи поганими люди стають в результаті соціально обумовленого розвитку і виховання, а не в результаті генетичного успадкування зла і добра. Природні задатки особистості можуть з рівним успіхом служити самому потворному і піднесеному» [2, с. 41].

Кожна людина живе і діє в умовах соціальної системи, виконує безліч різних соціальних ролей, які представляють динамічний вираз його соціальних позицій, статусі. На даний час існує декілька розроблених дослідниками класифікацій жертв. Однак до сих пір не розроблено єдиної класифікації.

Наприклад, В.С. Мінська, класифікуючи форми поведінки жертви, зазначає, що в більшості випадків насильницьких злочинів поведінка потерпілого по суті провокувало вчинення цих злочинів. Вона виділяє наступні види поведінки потерпілих:

1. Злочинні дії потерпілого – суспільно небезпечне посягання на інтереси суспільства або окремої особи, які поставили її на стан необхідної оборони або яка викликала стан сильного душевного хвилювання.

2. Менш суспільно небезпечні, а значить, здатні надати менший вплив на безпеку відповідного злочинного діяння дії потерпілого, які порушили норми адміністративного або цивільного права, або дисциплінарного статуту.

3. Ще менш небезпечні для суспільства які заподіють суспільству меншої шкоди порушення норм моралі [3].

Заслугує на увагу точка зору В. Полубінська, який вважає, що від правильного визначення обсягу і змісту цього терміна будуть залежати рівень і якість всього термінологічного і понятійного апарату кримінальної віктимології. При визначенні віктимності він спирається на особистісні здібності людини, які безпосередньо пов'язані з її особливими характеристиками, її поведінкою або з її специфічними взаємовідносинами з заподіювачем шкоди. «Ймовірність стати жертвою злочину підвищується і знижується не тільки від наявності або відсутності певних особистісних якостей людини і її віктимності небезпечної або бездоганної поведінки, а й від часу, місця і положення, в якому вона опинилася, від ряду інших умов, що становлять укупі віктимогенну обстановку» [4, с. 17].

Натомість, Д. Рівман висловлює протилежну думку, стверджуючи, що під віктимністю окремої особистості необхідно розуміти притаманну людині схильність стати за певних обставин жертвою злочину, або нездатність людини протистояти злочинцеві, супроводжувану сукупністю чинників, що роблять або нездатність об'єктивною (що не залежить від жертви) або залишають її на рівні суб'єктивного «небажання або невміння» [5, с. 28]. Наприклад, Л. Франк називає такі обставини «окремим випадком криміногенної обстановки». «Ближче до істини позиція тих вчених, які виділяють в віктимності внутрішній, або особистісний, і зовнішній, або "безособистісний", аспекти, визначаючи їх як суб'єктивно

обумовлену психологічну якість людини або об'єктивно обумовлене її соціальною роллю явище» [1, с. 88]. Вивчення віктимності потерпілих від злочину буде більш успішним лише у взаємозв'язку з особливостями виникнення, формування, структури віктимогенної обстановки, в якій складається підвищена можливість заподіяння людям шкоди.

Залежно від поведінкових характеристик потерпілих від злочину зарубіжні дослідники [5, с. 56] виділяють наступні типи потерпілих:

- 1) агресивний - поведінка потерпілого пов'язана з нападом на заподіювача шкоди образою, наклепом, знущанням, характерно створення конфліктної ситуації самим потерпілим;
- 2) активний - потерпілі, які спонукають умови для заподіяння шкоди неконфліктним чином або самі собі завдають шкоди;
- 3) ініціативний - потерпілі, поведінка яких має позитивний характер, але небезпечна для них самих;
- 4) пасивний - потерпілі, які не роблять протидії злочинцю з найрізноманітніших причин;
- 5) некритичний - потерпілі, для яких характерні необачність, невміння оцінити ситуацію;
- 6) нейтральний - потерпілі, поведінка яких не викликала злочинні дії і не сприяла їм в тій мірі, в якій це залежало від потерпілого.

Якщо розглядати види віктимності, то дослідники виокремлюють індивідуальну (вивчена більшою мірою у кримінології), видову, групову та масову [6, с. 59]. Зупинимось більш детально на кожній з них.

Індивідуальна віктимність - властивість людини, обумовлена її соціальними, психологічними чи біофізичними якостями, що сприяє в певній життєвій ситуації виникненню злочину. Це здатність людини виявитися в ролі жертви злочину в результаті негативної взаємодії її особистісних якостей з зовнішніми факторами, взаємин з потенційним злочинцем, сукупність суб'єктивних і об'єктивних характеристик злочину, що сприяють віктимізації. *Групова віктимність* полягає в загальному для певних категорій людей, що володіють подібними соціальними, демографічними, психологічними, біофізичними або іншими якостями, що виконують певні соціальні ролі, що мають «підвищену здатність» ставати жертвами злочинів. Вона може розглядатися і як особистісна, і як рольова. Розглядаючи групову віктимність, можна говорити «про загальні соціально-психологічні і біологічні властивості певної групи людей (або виконування ними однакових соціальних ролях), які за певних умов можуть стати жертвами однакових або подібних за своїм характером злочинів» [7, с. 41]. Групову віктимність мають люди таких професій, які об'єктивно підвищують можливість людини нести в певних випадках збиток від злочинів. Це працівники поліції, касири, охоронці, інкасатори та інші, а, крім того, це і алкоголіки і наркомани. *Масова віктимність* - об'єктивно існуюча реальна можливість для певної частини людей в силу їх суб'єктивних якостей нести фізичний, моральний і матеріальний збиток. Стан масової віктимності може визначатися статистично в її динаміці, в розвитку, зміні. Вона ґрунтується на самих різних показниках, які розкривають її окремі сторони і в цілому як об'єктивне явище. Масова віктимність все більше виявляє себе в сучасному суспільстві, де злочинність не тільки не зменшується, а все більше набирає обертів.

Отже, можна зробити узагальнення, що ступінь віктимності чіткіше проявляється, якщо розглядати жертву злочину в зв'язку з її поведінкою, внутрішніми і зовнішніми факторами, що впливають на її віктимність.

Деякі вчені виділяють два конститутивних типу віктимності:

1- особистісну (як об'єктивно існуюча у людини якість, що виражається в суб'єктивній здатності деяких індивідумів ставати жертвами певного виду злочинів в умовах, коли була реальна й очевидна для буденної свідомості можливість уникнути щось).

2- рольову (як об'єктивно існуюча в даних умовах життєдіяльності характеристика деяких соціальних ролей, що виражається в небезпеці для осіб, що її виконують, незалежно від своїх особистісних якостей, піддатися певного виду злочинних посягань лише в силу такої ролі) [8].

Таким чином, віктимна поведінка як відхилення від норми безпечної поведінки реалізується в сукупності соціальних та моральних проявів. Саме з вивченням норм безпечної поведінки, інтеріоризацією віктимогенних норм, правил поведінки віктимивної та злочинної субкультури, віктимними внутрішньособистісними конфліктами ми пов'язуємо подальший наш науковий пошук.

Література:

1. Франк Л.В. Потерпевшие от преступления и проблемы советской виктимологии. Душанбе: Ирфон, 2007. 240 с.
2. Минская В.С., Чечель Г.И. Виктимологические факторы и механизм преступного поведения. Иркутск: Изд-во Иркут. ун-та, 2018. 152 с.
3. Гуревич, К.М. Психологическая диагностика / К.М. Гуревич- М.: Наука, 1997. –с.123-129
4. Полубинский В. И. Криминальная виктимология. Что это такое? М., 2017
5. Ривман Д. В. Виктимологические факторы и профилактика преступлений. Л., 2015.
6. Одинцова М. А. Психологические особенности виктимной личности. Вопр. психологии. 2012. № 3. С. 59-67.
7. Новикова Е.П. Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений несовершеннолетних, связанных с незаконным оборотом наркотических средств, психотропных веществ или их аналогов. Воронеж: ВИ МВД России, 2018. 134 с.
8. Одинцова, М.А. Психологические особенности виктимной личности / М.А. Одинцова – М.: Вопросы психологии, 2012. –с.59-67.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ***Panasiuk Ruslana Mykolaivna,****Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor**Lviv National Agrarian University***SOYBEAN VARIETIES OF UKRAINIAN SELECTION AND FEATURES OF THEIR YIELD FORMATION IN THE CONDITIONS OF THE SUFFICIENT MOISTURE ZONE**

2017-2019, in order to study new precocious soybean varieties of Ukrainian selection, field experiments were established on the research field of the Department of Plant Technology of Lviv National Agrarian University. The estimated area of the plot is 20 m². Placement of options is done by randomization method. The experiment was repeated three times. Soybean varieties were used in the research: Vyshivanka, Ustyа, Suzirya, Khvyliа, Vilshanka, Muza, Arnika, Siverka (originator of NSC «Institute of Agriculture of NAASU»).

Note that all varieties belong to the precocious group - the growing season ranges from 83 to 107 days. They are characterized by increased resistance to the most common diseases, as well as to cracking of beans and grain shedding. These varieties can be used as a precursor for winter crops, and are also suitable as post harvested crops - such as the variety Siverka.

The experiment was accompanied by records and laboratory tests according to appropriate methods [1-4].

Our studies showed that all the varieties studied were characterized by high yields. However, the Muse variety turned out to be the most productive variety, which provided grain yield at the level of 3.94 t / ha, which is 1.17 t / ha, or 42.2% higher than the control (Table).

*Table***Yield of soybean varieties, on average for 2017-2019, t / ha**

Variety	Yield, t / ha	Increase	
		t / ha	%
Ustyа	2,77	–	–
Muza	3,94	1,17	42,2
Arnika	2,79	0,02	0,7
Khvyliа	2,82	0,05	1,8
Vilshanka	3,30	0,53	19,1

Siverka	2,91	0,14	0,5
Vyshivanka	2,97	0,20	7,2
Suzirya	3,13	0,36	13,0

LSD₀₅ t / ha 2017 – 0,11

2018 p. – 0,13

2019 p. – 0,12

Thus, the study of new precocious soybean varieties of Ukrainian selection in the conditions of sufficient moisture, allows for the future solution of the full realization of their genetic potential, as well as obtaining grain yields at the level of 2.77-3.94 t / ha.

References:

1. Dospikhov B. A. Methods of field experience. 5th ed. Moscow: Agropromizdat, 1985. 351 p.
2. Computer methods in agriculture and biology / O. M Tsarenko, Yu. A. Zlobin, V. G. Sklar, S. M. Panchenko. Sumy: University Book, 2000. 203 p.
3. Moiseychenko V. F., Yeshchenko V. O. Fundamentals of scientific research in agronomy: a textbook. Kyiv: Higher School, 1994. 334 p.
4. Fundamentals of scientific research in agronomy / V. O. Yeshchenko, P. G. Kopytko, V. P. Opryshko, P. V. Kostogryz. Kyiv: Diya, 2005. 288 p.

Panasiuk Ruslana Mykolainna,
Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor
Lviv National Agrarian University

PRODUCTIVITY OF SOYBEAN VARIETIES OF UKRAINIAN SELECTION IN THE CONDITIONS OF THE WESTERN FOREST-STEPPE

In order to study the peculiarities of yield formation in new soybean varieties of Ukrainian selection in the soil and climatic conditions of the Western Forest-Steppe zone, we have established field experiments. These studies were conducted during 2017-2019 on the research field of the Department of Plant Technology of Lviv National Agrarian University. New soybean varieties were used in the research: Ustyia, Arnika, Vilshanka, Musa, Vyshivanka, Khvyliia, Siverka, Suzirya (originator of NSC «Institute of Agriculture of NAASU»).

It should be noted that all varieties belong to the precocious group – they have a growing season ranging from 83 to 107 days. These varieties are resistant to the most common diseases, cracking of beans, as well as to shedding of grain. Their peculiarity is that they are suitable as post harvested crops (Siverka variety) and can be used as a precursor for winter crops. Here is a brief description of them: the Ustyia variety was entered in the Register of Varieties of Ukraine in 2002. Precocious. Weight of 1000 seeds is 155 - 160 g. The seeds contain 41 - 42% protein and 19 - 20% oil. Variety Muse - in the State Register since 2015, derived by multiple individual selection from hybrid generations Yuh-30 / Ustyia. The weight of 1000 seeds is 235-245 g. The seeds contain 41-42% protein and 20-21% fat. Arnika variety - entered in the State Register in 2016, derived by individual selection from a combination of crossing two precocious and productive lines 242 and 427. Weight of 1000 seeds is 155-160 g, the seeds contain 40-42 % protein and 20-21% fat . Wave variety - in the State Register since 2013, derived by individual selection from the hybrid population L.364 / Chernyatka. Weight of 1000 seeds is 158-162 g. The seeds contain 40-42% protein and 21-22% fat. Variety Vilshanka - in the State Register since 2011, derived by the method of multiple individual selection from the hybrid L.955 / Chernyatka. The weight of 1000 seeds is 240-250 g. The seeds contain 41-42% protein and 21-22% fat; Siverka variety - in the State Register since 2013. Derived by individual selection from the hybrid population Yuh-30 / Ustyia. The weight of 1000 seeds is 170-175 g. The seeds contain 41-42% protein and 20-21% fat; Vyshivanka variety - in the State Register from 2019. Weight of 1000 seeds is 144 -183 g. The seeds contain 38-39% protein and 22-23% fat; Suzirya variety is medium ripe. Entered into the State Register of plant varieties suitable for distribution in Ukraine since 2011 in the Forest-Steppe

and Polissya zones. The weight of 1000 seeds is 220-240 g. The seeds contain 42-43% protein and 20-21% fat. The experiment of the growing season was accompanied by records and laboratory tests according to the methods [1-4].

It should be noted that all varieties were characterized by high yields, however, the most productive variety was the variety Muse, which provided a yield of 3.94 t / ha, which is 1.17 t / ha, or 42.2% higher than control. Thus, the study of new precocious varieties of soybeans of Ukrainian selection, in the Western Forest-Steppe are able to maximize their genetic potential, which is possible to obtain grain yields at the level of 2.77-3.94 t / ha.

References:

1. Dospekhov B. A. Methods of field experience. 5th ed. Moscow: Agropromizdat, 1985. 351 p.
2. Computer methods in agriculture and biology / O. M Tsarenko, Yu. A. Zlobin, V. G. Sklar, S. M. Panchenko. Sumy: University Book, 2000. 203 p.
3. Moiseychenko V. F., Yeshchenko V. O. Fundamentals of scientific research in agronomy: a textbook. Kyiv: Higher School, 1994. 334 p.
4. Fundamentals of scientific research in agronomy / V. O. Yeshchenko, P. G. Kopytko, V. P. Opryshko, P. V. Kostogryz. Kyiv: Diya, 2005. 288 p.

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

*Дуров Дмитро Олексійович,
студент 4-го курсу кафедри біоінформатики
НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»*

РОЗРОБКА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ АНАЛІЗУ МАГНІТОФОРЕТИЧНОЇ РУХЛИВОСТІ БІОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

Проблема таргетної доставки стоїть надзвичайно гостро у питанні лікувань пухлинних захворювань. Можливість цілеспрямованої доставки терапевтичних засобів у конкретні частини організму дозволяє значно зменшити побічні ефекти лікування [1]. Успішні досліді з таргетної доставки проводились з використанням таких векторів, як мікроорганізми, віруси або наночастинки. Одним із найбільш перспективних напрямків у вивченні таргетної доставки є використання магнітокерованих мікроорганізмів [2].

Використання природніх механізмів синтезу біогенних магнітних наночастинок деяких мікроорганізмів, а також штучне магнітомічення клітин бактерій, дозволяють створити доступні та ефективні методи таргетної доставки [2]. З метою вибору оптимальних штамів проводять дослідження магнітофоретичної рухливості бактерій [3]. Головним критерієм, за яким здійснюється відбір потенційних векторів для магнітної таргетної доставки, є швидкість їхнього руху у магнітному полі [3]. Наразі вимірювання цих властивостей проводяться в ручну, тому існує однозначна потреба у створенні програмного рішення цієї задачі. Автоматизоване програмне забезпечення дозволить пришвидшити подібні дослідження, збільшити їх точність та ефективність.

У рамках даної роботи проводиться розробка програми, що здатна аналізувати рух частинок у магнітному полі з високим ступенем точності. В якості вхідних даних використовуються відеозаписи експериментів з магнітофоретичної рухливості, отримані при розміщенні культури клітин на системі двох постійних магнітів [4]. Алгоритм заснований на тому, що всередині комп'ютерної пам'яті зображення фактично представляють собою двовимірні масиви, де кожен елемент масива кодує значення одного пікселя на зображенні. Відеофайл представляє собою послідовність зображень, що змінюють один одного з певною частотою. Робота алгоритму заснована на декількох послідовних етапах.

Першим етапом роботи алгоритму є попередня обробка зображень. На цій стадії відбувається переведення кожного кадру спочатку у градації сірого, а потім у бінарну форму (тобто таку, що складається лише з чорних та білих пікселів). Це дозволяє спростити принцип роботи алгоритму та оптимізувати використання ресурсів комп'ютера. Після попередньої обробки на зображенні визначаються контури – криві,

що обмежують групи пікселів білого кольору [5]. Фактично знайдені контури представляють собою границі частинок, які буде відстежувати програма. Для кожного контуру визначаються його моменти – скалярні значення, що описують певні властивості контура. За допомогою моментів визначається площа контуру, його еквівалентний діаметр та положення центроїда. Контури проходять фільтрацію за декількома показниками, що дозволяє відкинути хибні контури на самому початку.

Центроїди знайдених контурів використовуються як точки інтересу, які програма буде відстежувати на відео. Метод відстеження точок заснований на явищі оптичного потоку. Оптичний потік – це зміна положення точки у кадрі за рахунок руху цієї точки або об'єктива камери. Це явище може бути обраховане за допомогою вирішення системи рівнянь, у яких невідомими змінними є нові координати точки. Для вирішення цієї задачі існують різноманітні підходи. У даній роботі використовується алгоритм Лукаса-Канаде [5], який заснований на визначенні оптичного потоку для цілої групи точок. У даному випадку відбувається розв'язання рівнянь для восьми сусідніх до центроїда точок, що дозволяє отримати нові координати центроїда з високим ступенем точності.

Після знаходження нових координатів центроїда відбувається визначення шляху, пройденого частинкою між двома кадрами. Це засновано на тривіальній формулі відстані між двома точками, заданими їх просторовими координатами. Для урахування можливих зупинок частинки під час руху, пройдена відстань порівнюється із заданим користувачем мінімальним значенням. Якщо протягом декількох кадрів точка не здатна подолати мінімальну відстань, її відстеження припиняється до тих пір, поки рух не буде продовжено.

Всі результати роботи алгоритму записуються у масив даних. Наприкінці роботи програми отримані дані фільтруються, щоб вилучити хибні спрацьовування, після чого переводяться із пікселів та кадрів у відповідно міліметри та секунди. Отримані значення виводяться у консоль Python та зберігаються у файлі з розширенням .xlsx для подальшої дослідницької роботи. Існує можливість включити візуалізацію, яка виводить на екран користувача відеозапис та відбудовує траєкторії у реальному часі, як зображено на Рисунок 1.

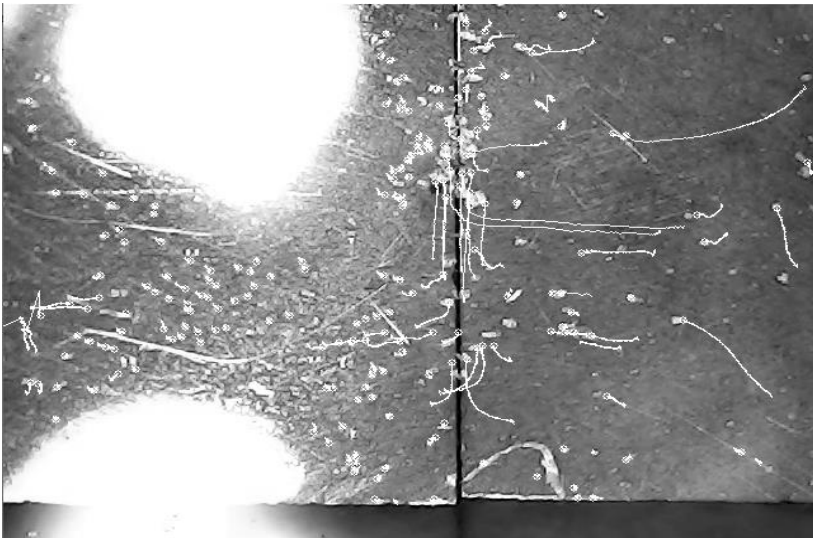

Рисунок 1 – Результат аналізу одного з відеозаписів. Білими лініями відмічаються траєкторії руху частинок, білими колами позначено точки зупинки.

Ефективність роботи програми визначалась на основі порівняння з результатами, отриманими за допомогою ручного аналізу, показаного у Таблиці 1. Тести дозволили встановити, що відносна похибка отриманих даних у всіх випадках складає близько 10%, що свідчить про високу точність програми та більшу ефективність у порівнянні із ручними методами аналізу.

Номер досліджу	Кількість (в ручну)	Кількість (алгоритм)	Розмір (в ручну), мм	Розмір (алгоритм), мм	Відносна похибка	Швидкість (в ручну), мм/с	Швидкість (алгоритм), мм/с	Відносна похибка
1	5	79	0,073	0,054	26,03%	0,28	0,25	10,71%
2	6	129	0,044	0,034	22,73%	0,14	0,12	14,29%
3	7	165	0,04	0,03	25,00%	0,09	0,08	11,11%

Список літератури

1. K. Öztürk-Atar, "Novel advances in targeted drug delivery," J. Drug Target., vol. 26, no. 8, pp. 633–642, Sep. 2018
2. E. Alphand, "Applications of Magnetosomes Synthesized by Magnetotactic Bacteria in Medicine," Front. Bioeng. Biotechnol., vol. 2, Mar. 2014
3. G. Vargas, "Applications of Magnetotactic Bacteria, Magnetosomes and Magnetosome Crystals in Biotechnology," Molecules, Sep. 2018
4. S. V. Gorobets, O. Y. Gorobets, I. V. Sharau, and Y. V. Milenko, "Magnetically controlled vector based on E coli Nissle 1917," Feb. 2020
5. X. Kang, Q. Kong, Y. Zeng, and B. Xu, "A Fast Contour Detection Model Inspired by Biological Mechanisms in Primary Vision System," Front. Comput. Neurosci., vol. 12, Apr. 2018

Іванова Є.В.,

студентка групи ІПЗ-18д,

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

АЛГОРИТМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕДИЦИНІ

Останнім часом, штучний інтелект і алгоритми машинного навчання дозволяють посилити прогностичні можливості сучасної медицини, а також створювати і вдосконалювати нові терапевтичні підходи в лікуванні найрізноманітніших захворювань. В основі роботи машинного навчання в медицині - аналіз великих обсягів медичної статистики, даних аналізів та діагностики.

Обробка цієї інформації проводиться за заданими алгоритмами. Застосування таких алгоритмів не просто підвищує ефективність роботи медичного персоналу, позбавляючи його від рутинної діяльності, але і покращує якість прогнозування. Адже алгоритми машинного навчання можуть виявляти ті відхилення, які в іншому випадку залишилися б непоміченими. Завдяки цьому величезну роль грає машинне навчання в ранній діагностиці особливо небезпечних захворювань.

Алгоритми машинного навчання забезпечують точність ранньої діагностики на рівні 90%, використовуючи як тренувальні набори даних, так і реальні медичні дані. Це дуже важливо особливо для раннього передбачення онкологічних захворювань, а також розробці лікування. Наприклад, алгоритм з високою точністю локалізує розташування і розмір пухлини в тканини, і він же розраховує інтенсивність, глибину і напрямок впливу спрямованої променевої терапії, щоб мінімізувати побічні ефекти для здорової тканини.

Для того, щоб машинне навчання в медицині було максимально ефективним, надточним нейронних мереж потрібна величезна кількість структурованих даних. Отримання реальних даних досліджень часто утруднено через відсутність згоди пацієнтів на їх використання. Проблема можна обійти за рахунок застосування генеративної - змагальних мереж, або GAN. Це алгоритм машинного навчання, який будується на комбінації двох нейронних мереж. Одна з них служить для генерації зразків, в медицині це результати досліджень. Інша мережа працює як фільтр, що відокремлює «справжні» результати від «несправжніх», «з відхиленнями». В результаті між ними виникає так звана «антагоністична гра», результати якої протилежні для обох мереж.

В широкому побуті користувачам Інтернету GAN знайомі по алгоритмам створення образів, практично не відрізняються від справжніх фотографій. У медицині мета використання GAN серйозніша:

генерація даних досліджень здорових «пацієнтів» і даних з відхиленнями і патологіями. При цьому важливим завданням є класифікація за типом патології, генерованої алгоритмом.

За умови щодо високого навантаження на медичних працівників вирішити проблему неможливості персоналізованого підходу до різних пацієнтам також допомагають алгоритми машинного навчання. Це нова модель побудови медичної допомоги, що включає підбір індивідуальних засобів діагностики і лікування, оптимально розрахованих для конкретного пацієнта за фізіологічними, анатомічним, генетичним параметрам його організму.

Найбільш широке застосування на сьогоднішній день такі алгоритми знаходять знову ж в онкології, а також у фармакології і генетики. Зокрема, дуже перспективним виглядає використання алгоритмів машинного навчання для прогнозування ймовірності онкологічних захворювань за рівнем експресії тих чи інших генів в ДНК.

За допомогою машинного навчання вирішуються найрізноманітніші завдання, починаючи з розробки нових лікарських препаратів і закінчуючи питаннями розрахунку вартості страховки для конкретного пацієнта з його супутніми захворюваннями - в останньому випадку використовуються також алгоритми машинного навчання у фінансовій сфері. При розробці нових препаратів машинне навчання дозволяє прискорити і спростити багато етапів, пов'язані з прогнозуванням впливу певних хімічних сполук на ті чи інші системи і організм в цілому.

Підводячи підсумок, нові інформаційні технології стають повсякденними помічниками лікарів, дозволяючи спростити доступ до неструктурованої бази медичної літератури, полегшуючи отримання цінної інформації від пацієнтів і побудова анамнезу. Розвивається напрямок використання машинного навчання в сфері психіатричної допомоги, зокрема, штучний інтелект може передбачити можливий розвиток психозу та інших психічних відхилень на підставі аналізу звукозапису.

Література:

1. Калиниченко В. І. Необхідність створення інтегрованої системи управління медичною допомогою // Лікар та інформаційні технології. - №2, 2004.
2. Ельянов М. М. Медичні інформаційні технології. Каталог. Вип. 5. - М.: Третя медицина, 2005. - 320

*Лецишин М.М.,
аспірант кафедри Конструювання та технології виробів із шкіри
Київського національного університету технологій та дизайну*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ВАГОМОСТІ У ВИГОТОВЛЕННІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ВЗУТТЯ

Виробництво взуття у всі часи було привабливим бізнесом, що має стійкий попит. Це традиційно з старих часів було заробітком майстрів-чоботарів, які вручну виробляли вироби без застосування обладнання.

В умовах сьогодення актуальним питанням є виробництво ексклюзивних одиничних виробів за індивідуальним замовленням, виробів, які підкреслюють статус і статки замовника, його характер і вподобання.

В результаті аналізу сучасних напрямків моди та думок споживачів, отриманих на основі проведеного анкетування за критеріями вагомості (рис.1), була розроблена концепція досліджень, сформована діаграма пріоритетів споживчих переваг клієнтів-замовників індивідуального взуття, підібрана асортиментна серія матеріалів для дослідження і підтвердження правильності гіпотези. За результатами теоретико-аналітичних, маркетингових і експериментальних досліджень було спроектовано робочий макет взуття корсетного типу для попереднього обміру стопи і виготовлено дослідні зразки моделі виробу, які також частково піддавалися експериментальним випробуванням на фізико-механічні властивості за визначеними показниками вагомості.

В процесі дослідження, а саме анкетування замовників індивідуального взуття у кількості 100 осіб, згідно відомих методів [1] виявлено, що ціна на вироби не є переважачим показником вагомості думок споживачів, а от

зовнішній вигляд, комфорт і якість матеріалів є переважаючими у діаграмі вагомості. Тому питаннями створення комфортного взуття виробнику необхідно займатися більш глибоко на етапі обміру стоп і макетуванні.

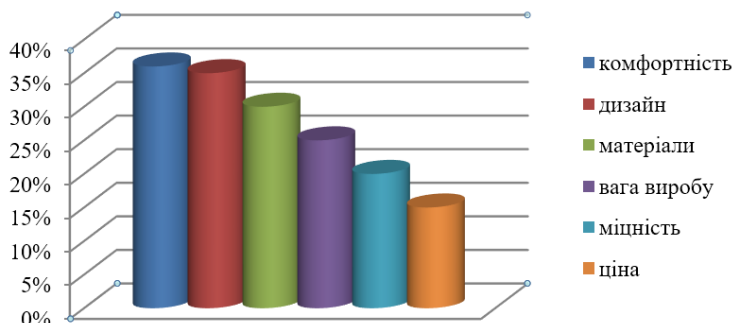

Рис.1. Розподіл пріоритетів споживчих переваг при виборі критеріїв вагомості

Деформаційні властивості матеріалів є найбільш важливими властивостями, такими які в значній мірі визначають якість виконання основних технологічних операцій виробництва взуття, від яких залежить комфортність виробу і збереження його форми в процесі експлуатації. Характер деформації заготовки верху взуття і величина її значення залежить не тільки від способу формування, кваліфікації майстра і набору інструментів для виконання операції затягування верху взуття на слід устілки по затяжній кромці, але і від фізико-механічних властивостей матеріалів.

Отже, обрані для досліджень зразки були оцінені на якість за показниками фізико-механічних та деформаційних властивостей. Результати проведених досліджень представлені в табл. 1.

Для оцінки якості шкір за фізико-механічними властивостями дослідження проводилося згідно методик описаних в ДСТУ [2, 3, 4]. На відповідні випробування було відібрано по три зразки викроєних з різних ділянок шкіри, що імітували союзку (3 варіанти).

Таблиця 1.

Фізико-механічні випробування шкір

Зразок шкіри	Межа міцності при розтягненні, $\times 9,8$ МПа	Відносне видовження, при навантаженні 9,8 МПа, %	Відносне видовження при розриві, %
1.ВРХ	1,7	54,0	80,0
2.Крокодил	1,5	35,0	65,0
3.Пітон	1,6	35,0	58,0
4.Страус	1,8	24,0	59,0
Вимоги стандарту	1,5	20,0-40,0	-

Отже, слід відмітити, що всі зразки натуральних шкір для верху взуття згідно фізико-механічних властивостей повністю відповідають вимогам нормативних документів і є безпечними для стопи людини.

Література:

1. Козарь, О. П., Мокроусова О.Р., Коновал В.П. (2013) «Оцінка релаксаційно-деформаційних характеристик шкір для верху взуття, наповнених природними мінералами» Вісник Київського національного університету технологій та дизайну – №4. – С. 107-115.
2. Держспоживстандарт України (Чинний від 01-10-2004). «Матеріали та виробу текстильні і шкіряні побутового призначення. Основні гігієнічні вимоги: ДСТУ 4239-2003» — К.
3. Держспоживстандарт України. (Чинний від 2012-01-01) «Засоби індивідуального захисту. Взуття професійного призначення. Методи випробування взуття (EN ISO 20344:2004/AC:2005/A1:2007, IDT) : ДСТУ EN ISO 20344:2009». – К.
4. Держспоживстандарт України. (2012) «Засоби індивідуального захисту. Взуття побутового призначення. Технічні умови (EN ISO 20345:2004/AC:2007/A1:2007, IDT) : ДСТУ EN ISO 20345:2009» – К.

*Мірошніченко Д.О.,
студент групи ПЗ-18д,*

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

АНАЛІЗ ЧАТ-БОТІВ ДЛЯ БІЗНЕСУ ТА CRM-ТЕХНОЛОГІЙ

Висока конкуренція на сучасному ринку вимагає, щоб компанії все більше зусиль направляли на утримання існуючих, особливо, високоприбуткових клієнтів. Для цього необхідно постійно відстежувати потреби покупців. Проблема ефективного управління взаємодією з клієнтами є дуже важливою, а її рішення - життєво необхідним для багатьох власників бізнесу. Останнім часом все більше і більше поширюється технологія чат-ботів, це технологія в основі якої діалогове спілкування, засноване на машинному навчанні і нейромережах. Програма чат-бот імітує живе спілкування. Ще в далекому 1950 році був запущений перший чат-бот, але тільки сьогодні дана технологія знайшла затребуваність через стрімкого розвитку штучного інтелекту і розвитку нейромереж. Програма, яка створює ілюзію людського спілкування стала дуже популярною в споживчих каналах, і за деякими прогнозами вже скоро близько 80% компаній будуть використовувати чат-ботів для спілкування з клієнтами.

Які види чат-ботів існують:

- текстові. Даний вид особливо популярний в месенджерах. Яскравий приклад цього боти в Телеграма.
- тестово-голосові. Приклад подібних чат-ботів це Siri, Google Асистент.
- голосові. Спеціальні асистенти, які на даний момент особливо популярні і затребувані в США, наприклад, Amazon Echo.

Варто виділити що основна перевага подібних програм – це цілодобова доступність чат-бота. Крім того користувач отримує миттєвий відповідь і подібну технологію досить легко використовувати. Споживачі ставляться до чат-ботів як до кумедних співрозмовників, з яким просто спілкуватися і швидко отримувати конкретні відповіді на поставлені питання.

Потрібен бізнесу чат-бот чи ні?

Для початку визначимося з перевагами, які отримуватиме компанія, використовуючи цю сучасну технологію:

- економія бюджету на підтримку,
- залучення молодшої аудиторії,
- підвищення лояльності ваших клієнтів,
- збільшення бази даних.

Відповідно, чат боти розширюють охоплення потенційних клієнтів. Крім цього, власники бізнесу, що використовує чат-бот, отримують такі вигоди:

- Підвищується ефективність залучення клієнтів. Людина займається продажами думає в основному про свою зарплату, а не про потреби клієнта, і перевантажує його зайвою інформацією і пропозиціями. Багатьох це відштовхує. Чат бот цього недоліку позбавлений. Клієнт отримує ненав'язливі відповіді на питання, які його цікавлять і, в кінцевому підсумку, приходять до покупки [1].
- Знижуються витрати на ведення бізнесу. Чат - бот - це разова інвестиція, а зарплату потрібно платити постійно і, зі збільшенням оборотів, доводиться наймати нових працівників.
- Збір даних користувачів і підвищення якості послуг. Чат - бот здатні збирати інформацію про клієнтів і їх відгуки. Це сприяє підвищенню якості роботи компанії.
- Можливість масової розсилки пропозицій. Соціальна та комерційна активність потенційних клієнтів все більше переходить в месенджери і соцмережі. На основі класифікації клієнтів, можна розсилати повідомлення про товари і послуги зацікавленим в них споживачам.
- Створення програмного забезпечення для вирішення конкретних завдань. Є можливість розробки ботів, як для сайту компанії, так і для телеграм, фейсбук, вайбер, інших месенджерів і соцмереж.
- Можливість виходу на нові ринки. Бот цілком може спілкуватися на декількох мовах. Це створює можливості просування на іноземні ринки.

Саме CRM-система є лідируючою інформаційною технологією, за допомогою якої йде взаємодія з клієнтами та управління клієнтською базою.

CRM-система являє собою прикладне ПО для підприємств, яке призначене для того, щоб автоматизувати стратегію взаємних дій з клієнтами, особливо, для того, щоб підвищити рівень продажів, оптимізувати маркетинг і поліпшити обслуговування клієнтів за допомогою збереження відомостей про клієнтів і історії їх взаємних відносин, історії їх побудови і вдосконалення бізнес-діяльності і подальшого аналізу результатів [2].

За допомогою використання CRM-системи, менеджмент компанії отримує:

- можливість не втратити потенційних клієнтів;
- контролювати роботу співробітників з клієнтами;
- накопичувати статистичну інформацію, аналізувати її;
- проводити автоматизацію готових рішень на певні групи ситуацій.

Таким чином, менеджер отримує інструмент, в який йде автоматична робота з великою масою даних, вручну яку проводить кілька людей. Даний інструмент, впроваджуваний багатьма найбільшими корпораціями при взаєминах «Підприємство - менеджери з продажу - клієнти» і це не спроста, адже його ефективність і збільшення обсягу продажів покриває витрати, які необхідні ми при його побудові, підключенню і настройці.

Більш раціональніше використовувати чат-боти в програмах, де йде онлайн-спілкування клієнтів з представниками різних компаній. Але, останнім часом увагу розробників перекинулося і на технології CRM-системи, без яких не функціонує жоден успішний бізнес.

У підсумку, ми можемо підвести підсумки, стосовно того, що технології чат-ботів - це ефективний інструмент, впровадження якого не варто обмежуватися лише месенджерами, а й необхідно інтегрувати в різні системи і програми забезпечення по роботі з клієнтами, серед яких виступає і CRM-система.

Література:

1. Інформаційний менеджмент. URL: [http://www.grandars.ru/college/ ekonomika-firm/informacionnyy-menedzhment.html](http://www.grandars.ru/college/ekonomika-firm/informacionnyy-menedzhment.html)
2. Що таке CRM-системи і як їх правильно вибирати. URL: <https://habrahabr.ru/company/trinion/blog/249633/>

Талавіра Г.М.,

к.т.н. доцент кафедри залізничної колії та колійного господарства

ОЦІНКА ПАРАМЕТРІВ ВЕРТИКАЛЬНОЇ ПРУЖНОСТІ ПІДШПАЛЬНОЇ ОСНОВИ РЕЙКИ В ЗОНАХ НЕРІВНОСТІ

Для розрахунків колії на вплив вертикальних динамічних навантажень потрібно мати досить достовірну модель колії та необхідно вміти правильно визначати розрахункові параметри вертикальної пружності верхньої будови колії. У відповідності з розрахунковою моделлю колії /1/ прийнято, що кожна рейкова нитка по всій довжині опирається на окремі пружні опори, які складаються з підкладки з прокладками, шпалі, баласту й земляного полотна. Таку модель можна розглядати як „багатошаровий пиріг”, який складається із конструкційних матеріалів із різними фізичними характеристиками.

Робота шпалі під впливом навантажень, що передаються від рейок, слід розглядати як роботу балки обмеженої довжини, що лежить на суцільній рівнопружній основі.

Особливості рішення вказаної задачі, безумовно, залежать від даної схеми розташування рейкових ниток на пружних опорах основи. Алгоритм рішення даної задачі /1/ буде загальним для всіх схем розташування рейкових ниток і може бути прийнятий в наступному вигляді:

- 1) визначення пружних прогинів підрейкових опор під впливом одиничних сил, прикладених в підрейкових перетинах;
- 2) визначення сумарної точкової жорсткості підрейкової основи як шарової конструкції;
- 3) визначення вертикального модуля пружності підрейкової основи, з урахуванням епори розкладки шпалі;
- 4) визначення сумарної жорсткості рейкових ниток, що працюють сумісно з підрейковою основою.

Прогини шпал знаходяться з рішення диференціального рівняння вигину балки обмеженої довжини, яка розташована на суцільній рівнопружній основі і завантажена системою зосереджених вертикальних сил.

Одним із найголовніших розрахункових параметрів верхньої будови колії є коефіцієнт пружного стискання баласту під шпалою (коефіцієнт постелі) $C_б$. Від нього залежать жорсткість рейкової нитки, модуль пружності колії і сумарна жорсткість точкових опор.

При розрахунку прогинів використовується найчастіше вживана для розрахунку балок на суцільній пружній основі гіпотеза Фусса-Вінклера про лінійну залежність між тиском на основу $\sigma_б$ і його осіданням $Z_{шп}$.

$$\sigma_б = C_б \cdot Z_{шп} \quad (1)$$

При цьому, як і в інших випадках розрахунку балок по цій гіпотезі, приймаються додатково допущення: про відсутність сил тертя між балкою і підстилаючим шаром і про пружний взаємозв'язок між балкою і основою при переміщеннях рейки у вертикальному напрямі.

Прогини точкових опор (шпал) під дією вертикальних колісних навантажень прямопропорційно залежать від вертикальної жорсткості точкової опори, та якщо прогини шпал по довжині рейкової нитки різні – це свідчить про зміну жорсткості точкових опор.

Розмір пружної просадки шпалі в підрейковому перерізі можна визначаться з виразу:

$$Z_{п\ шп} = \frac{2Q}{C_б \cdot F} \quad (2)$$

На основі формули (2) можна зробити висновок, що при навантаженні шпалі вертикальними силами Q , від рухомого складу, розмір пружної просадки під шпалами, залежить від величини коефіцієнту пружного стискання баласту під шпалою $C_б$ та ефективної опорної площі основи шпалі $F = a \cdot b$. В тому випадку коли величини просадок шпал, послідовно розташованих на довжині рейки, будуть різними при практично незмінних значеннях навантаження $2Q$ та геометричних розмірах підосви шпалі a і b та коефіцієнту вигину шпал α – це свідчить про зміну величини $C_б$.

Таким чином, прийнявши окремо по кожній шпалі, яка попадає в зону нерівностей, свій, зменшений в n - разів відносно типової (базової) конструкції коефіцієнт постелі шпалі $C_{бi}$. Можна розрахунковим шляхом за методикою [1] визначити величини напружень, які передаються на баласт $\epsilon_б$ та визначити розрахункові значення просадок шпал $Z_{бш1}, Z_{бш2}, Z_{бш3} \dots$ і т. д.

Виходячи з формули (1) величина пружного осідання баласту під шпалою ($Z_{бi} = Z_{шп}$):

$$Z_{бi} = \frac{\epsilon_{бi}}{C_{бi}} \quad (3)$$

Для типової (базової) конструкції колії визначасмо величину нормальних напружень σ_h на основній площадці земляного полотна за формулою:

$$\sigma_h = \sigma_{h_1p} + \sigma_{hc_2} + \sigma_{hc_3}, \quad (4)$$

Таким чином, використовуючи експериментальні дані приймаємо значення $C_{б1}, C_{б2}, C_{б3}, C_{б4}, \dots$ і т.д., знаючи значення σ_h - величину нормальних напружень на основній площадці земляного полотна можна перевірити розрахунковим шляхом величини пружних просадок шпал на нерівності.

Пружні просадки під шпалами збільшуються завдяки зменшенню коефіцієнту постелі шпал та утворюють порожнини. Значення коефіцієнту вигину шпал в розрахунках не враховується в зв'язку досить малим відсотком зміни його значень.

Виходячи з результатів розрахунків по пружним просадкам шпал в зоні нерівності можна зробити висновок, що збільшення їх значень відносно базової конструкції колії при приблизно постійному колісному навантаженні від рухомого складу насамперед залежать від послаблення під шпалами коефіцієнту постелі $C_б$ в зоні нерівності. Можливо це обумовлено тим, що основа під шпалою в баласті на ділянках нерівностей більш слабка, чим на базовій конструкції колії. Слабкість основи може бути обумовлена особливостями конструкції верхньої будови колії в цій зоні.

Висновки за результатами теоретичних досліджень

1) Запропоновані аналітичні розрахунки дозволяють оцінити зменшення пружних параметрів колії при наявності остаточних деформацій під шпалами на ділянках нерівностей.

2) При зменшенні коефіцієнту пружного стиснення баласту під шпалою C_6 на 23% і 52%; величина пружних осадок під шпалою збільшилась відповідно на 20% і 50%, величина пружної просадки ґрунту основної площадки земляного полотна на 19,6% і 50% (тобто практично пропорційно), а напруження на основній площадці збільшились відповідно на 11,2% та 20,2%, що в 2 рази менше.

3) Пружне стиснення підшпальної основи в зоні нерівності складається з двох показників: пружного стиснення щебеневого баласту та пружного стиснення верхніх шарів ґрунту насипу. Одним з факторів, який впливає на зменшення коефіцієнту пружного стиснення баласту під шпалою C_6 є величина пружних осадок верхніх шарів ґрунту, тому що пружні осадки ґрунту поступово переходять в остаточні за період експлуатації колії, що позитивно впливає на процес появи нерівності.

Література

1. Правила розрахунків залізничної колії на міцність і стійкість / Е.І. Даніленко, В.В. Рибкін. – К.: Транспорт України, 2006. – 168 с.
2. Тимошенко С.П. Прочність і коливання елементів конструкції. – М.: Наука, 1975. – 705 с.
3. Клинов С.И. Железнодорожный путь на искусственных сооружениях. – М.: Транспорт, 1990. – 144с.
4. Клинов С.И. Переходной путь // Путь и путевое хозяйство. – 1997. - №7. - с. 26-27.
5. Шахунянц Г.М. Определение коэффициента упругого сжатия подрельсового основания. // Путь и путевое хоз-во. – 1972. - №3. – С. 28-31.
6. Інструкція з утримання земляного полотна залізниць України / Л.І. Дяченко, Г.П. Кислий, В.О. Курач. – Д.: Вид – во АТЗТ ВКФ «Арт - Прес», 2001. – 104 с.

Шмундяк О.Ю.,

магістр 2 року навчання

*спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія»
Вінницького національного технічного університету*

РОБОТА РОСТВЕРКУ І ПАЛЬ У СКЛАДІ ОДНОРЯДНОГО СТРІЧКОВОГО ПАЛЬОВОГО ФУНДАМЕНТУ

На даний час було проведено багато експериментальних і фізичних досліджень стрічкових пальових фундаментів, які показали, що частину навантаження сприймає ростверк, а частину – палі. Відсоток вертикального навантаження, яке сприймає ростверк залежить від характеру передачі навантаження на стрічковий паловий фундамент, від виду паль, від конструктивних характеристик самого фундаменту та від фізико-механічних властивостей ґрунтової основи.

Вивченням сумісної роботи ростверку і паль у складі стрічкового палового фундаменту та експериментальними дослідженнями займалися Знаменський В. В., Яблочков В. Д., Бартоломей А. А. [2], Сальніков Б. О., Омельчак І. М., Маєвська І. В., Блашук Н. В. [3], Сернов В. А., Нікітенко М. І. та інші.

Нормативною документацією [1], яка діє на території України, рекомендується враховувати сумісну роботу ростверку і паль одночасно, але не наведено ніяких положень і методик для його розрахунку. Фізичним і чисельним моделюванням було встановлено, що відсоток навантаження, яке сприймає ростверк, залежить від виду паль, кроку їх розміщення та від довжини паль. При збільшенні кроку частина навантаження для сприйняття ростверком збільшується, що призводить до використання паль меншої довжини чи зменшення їхньої кількості. В цілому це призводить до значного здешевлення вартості фундаменту, тому дана тема є актуальною.

Для кількісної оцінки роботи ростверку у складі стрічкового палового фундаменту було виконане дослідження напружено деформованого стану основи палового фундаменту з однорядним розташуванням паль.

Програма вивчення частки роботи ростверку у складі стрічкового однорядного палового фундаменту передбачала наступні етапи:

- створення розрахункової схеми стрічкового пальового фундаменту;
 - для порівняльної оцінки передбачено виконати моделювання роботи одиночних паль та стрічкового фундаменту мілкого закладання (розмірами як ростверк пальового) під навантаженням;
 - дослідження залежності частки навантаження, що сприймає ростверк стрічкового пальового фундаменту, від довжини паль, їх виду, кроку в поздовжньому напрямку та характеристик ґрунту;
 - побудова графіків залежності «осідання-навантаження».
- При моделюванні були прийняті наступні передумови і параметри:
- модель ґрунту основи – пружно-пластична модель Кулона-Мора;
 - модель стрічкового пальового фундаменту з співвідношенням сторін $L / B \geq 10$ (рис.1);

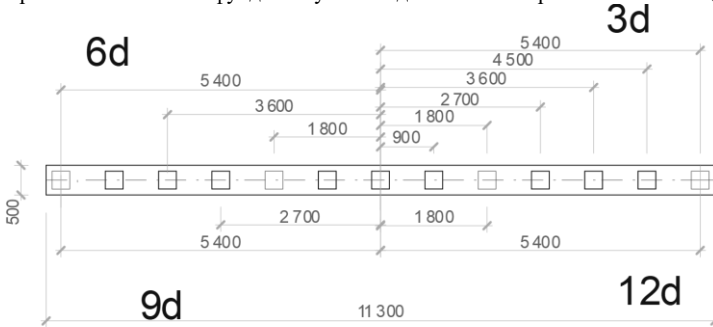

Рис. 1 – Розміри ростверку в плані та розміщення паль при їх різному кроці

- палі – призматичні з поперечним розміром $d=30$ см, довжиною 6, 9 та 12 м;
- розташування паль - однорядне;
- крок паль у поздовжньому напрямку 3d, 6d, 9d та 12d;
- розміри розрахункової області в плані 40 м, по глибині розмір змінний в залежності від довжини паль;
- за навантаження, що сприймається стрічковим пальовим фундаментом, фундаментом мілкого закладання, одиночними палями приймається значення зовнішнього навантаження з урахуванням власної ваги при деформаціях, що не перевищують допустимого значення;
- частка навантаження, що сприймається ростверком, визначається як добуток реактивного опору основи на площу ростверку без врахування площі паль.

У таблиці 1 наведено результати моделювання.

Таблиця 1

Результати моделювання роботи стрічкового однорядного пальового фундаменту при різному поздовжньому кроці і різній довжині паль

a_i , м	A_{pi} , м ²	l_i , м	F_i , кН/п.м	F_{pi} , кН/п.м	Тиск під подошвою ростверка, кПа	$F_i - F_{pi}$, кН/п.м	F_{pi}/F_i , %	Ґрунт
Палі, що влаштовані без виїмання ґрунту								
0,9	4,48	6	825	118,9	299,9	706,1	14,4	Пісок дрібний
1,8	5,02	6	755	200,8	452,0	552,4	26,6	
2,4	5,2	6	650	222	482,4	428,0	34,2	
3,6	5,29	6	630	204,6	437,0	425,4	32,5	
0,9	4,48	9	1150	120,5	303,9	1029,5	10,5	
1,8	5,02	9	1000	178,6	402,0	821,4	17,9	
2,4	5,2	9	810	216,7	470,9	593,3	26,8	
3,6	5,29	9	785	189,9	405,6	595,1	24,2	

0.9	4,48	12	1535	44.5	112,2	1490,5	2.9	Суглинок
1.8	5,02	12	1325	185.7	418,0	1139,3	14.0	
2.4	5,2	12	1010	226.3	491,8	783,7	22.4	
3.6	5,29	12	960	191	408,0	769,0	19.9	
0.9	4,48	9	1030	85.2	214,9	944,8	8.3	Суглинок
1.8	5,02	9	810	123	276,9	687,0	15.2	
2.4	5,2	9	675	149	323,8	526,0	22.1	
3.6	5,29	9	635	124	264,9	511,0	19.5	
Палі, що влаштовані з вийманням ґрунту								
0.9	4,48	9	990	181.4	457.5	808.6	18.3	Пісок дрібний
1.8	5,02	9	800	204	459.1	596	25.5	
2.4	5,2	9	700	216.7	470.8	483.3	30.96	
3.6	5,29	9	665	220.7	471.4	444.3	33.2	
0.9	4,48	9	930	99.1	249.9	830.9	10.7	Суглинок
1.8	5,02	9	750	122.3	275.3	627.7	16.3	
2.4	5,2	9	630	139.1	302.2	490.9	22.1	
3.6	5,29	9	608	137.8	294.4	470.2	22.7	

Примітка: a_i – крок палів в поздовжньому напрямку, м;

A_{pi} – площа ростверку без урахування площі палів, м²;

d_i – розмір поперечного перерізу палі, м;

l_i – довжина палі, м;

F_i – несуча здатність фундаменту в цілому, кН/п.м.;

F_{pi} – несуча здатність ростверку, кН/п.м.;

F_{pi}/F_i – частка несучої здатності ростверку, %.

На рисунку 2 наведено мозаїки деформацій системи «палі – ростверк – основа» при різному кроці палів довжиною 9 м.

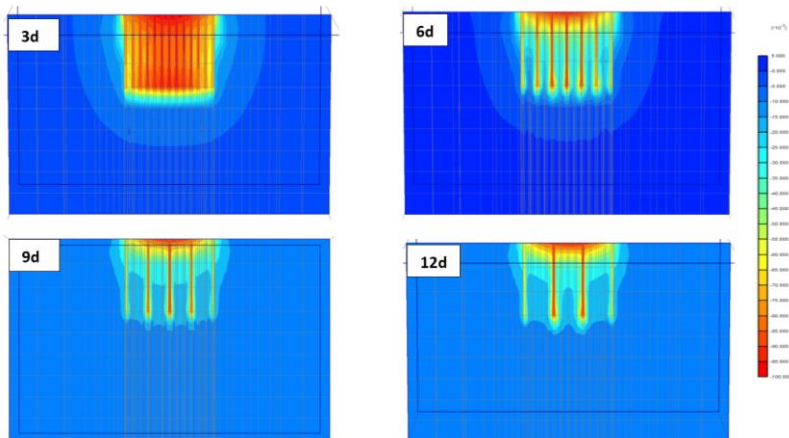

Рис. 2 – Мозаїки деформацій системи «палі – ростверк – основа» при різному кроці палів у поздовжньому напрямку, довжина палів 9 м, ґрунт – пісок дрібний

З рисунку 2 видно, чим більша відстань між палями, тим краще вклучається в роботу ґрунт в міжпальовому просторі під підшовою ростверку і тим краще реалізує свою несучу здатність по ґрунту палі. Характер розвитку деформацій ґрунту в основі фундаменту суттєво змінюється при зміні відстані між палями, реактивний опір основи під підшовою ростверку зі збільшенням відстані між палями також збільшується.

На рис. 3 наведено залежність частки навантаження, що сприймає ростверк стрічкового пальового фундаменту, від кроку для паль різної довжини в піску дрібному. Як видно з рисунку, із збільшенням довжини паль частка ростверку у несучій здатності стрічкового пальового фундаменту зменшується, із збільшенням кроку паль – зростає.

Висновки

1. Несуча здатність однорядного стрічкового пальового фундаменту з низьким ростверком перевищує суму несучих здатностей одиночних паль.

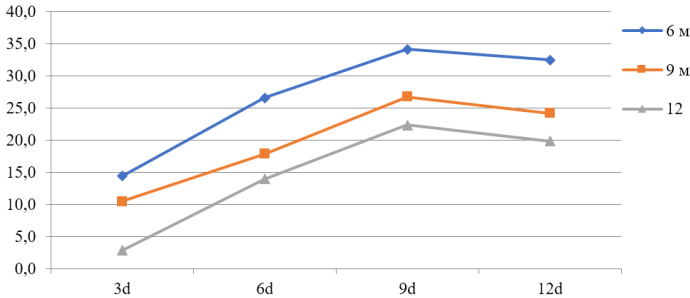

Рис. 3 – Залежність частки (%), що сприймає ростверк однорядного стрічкового пальового фундаменту, від кроку паль різної довжини (пісок дрібний)

2. Несуча здатність низького ростверку в системі пальового фундаменту:

- збільшується, при збільшенні кроку паль;
- зменшується, при збільшенні довжини паль в системі пальового фундаменту;
- характер залежності частки навантаження низького ростверку при роботі фундаменту в піщаному та глинистому середовищах, в залежності від довжини та кроку паль, змінюється не суттєво.

3. Характер залежності частки навантаження низького ростверку при роботі фундаменту в піщаному та глинистому середовищах, в залежності від довжини та кроку паль, змінюється несуттєво.

Література:

1. Основи та фундаменти споруд. Основні положення проектування: ДБН В.2.1-10-2009. – [Чинний від 2009-07-01]. – К.: Мінрегіонбуд України, 2009. – 90 с. – (Національні стандарти України).
2. Бартолемей А.А., Омельчак І.М., Юшков Б.С. Прогноз осадок свайних фундаментів. Москва: Стройиздат, 1994. – 384 с.
3. Блащук Н.В. Сумісна робота існуючого фундаменту і паль при його підсиленні: автореферат дис. на здобуття наукового ступеню канд. техн. наук: 05.23.02 / Блащук Наталя Вікторівна. – Київ, 2012.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

Корхова А.В.,

*студентка педагогічного факультету,
спеціальність «Фізична культура і спорт»*

Рівненського державного гуманітарного університету

ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ДО КРИТОГО БАСЕЙНУ

Закритий басейн являє собою систему з резервуара для купання (ванни басейну) і комплексу обладнання, які знаходяться в одному приміщенні і дозволяють відпочивати не тільки в літній час, але і протягом усього року.

Для будівництва закритого басейну потрібно проект та якісні будівельні матеріали.

Дно та чаша басейну облаштовуються відповідними будівельними матеріалами та повинні мати рівне покриття і бути очищеними від сторонніх предметів, що у свою чергу складе комфортні умови для занять у воді [1].

Також обов'язковою є ретельно продумана система вентиляції та опалення, а саме теплоізоляція, та водопостачання.

Баланс води повинен забезпечувати нейтральну корозійну активність води по відношенню до обладнання та захищати міжплиточні шви від руйнування [5].

Відповідно до нормативів будівництва закритого спортивного басейну, які прописані міжнародною організацією FINA, температура повітря повинна становити 27-28 градусів. Щодо температури води норма для малої ванни басейну (для дітей) становить 28 – 30 градусів, а для великої – 25 – 28 градусів.

Якість води повинна забезпечувати бездоганну прозорість до дна глибокої частини басейну, мати природний кришталевий вигляд та нейтральний смак, не повинна викликати жодного дискомфорту для відвідувачів та персоналу [4, ст.55].

Вода повинна містити мінімальну кількість хімікатів, щоб не викликати алергічних реакцій у відвідувачів і працівників басейну та не викликати дискомфорт на слизових оболонках [6].

Якісна та правильна дезінфекція води вбереже від проблем зі здоров'ям. Переважно, це гнійничкові захворювання шкіри, тобто ті інфекції, що можуть міститися у воді. Та значна частина інфекцій не передається через воду, а лише контактним шляхом. Так само у басейні є ризик підцепити грибові захворювання, оскільки ці мікроорганізми у воді почуваються добре і вологе середовище лише стимулює їхнє розмноження.

Коли є активні прояви дії вірусу або інфекційних захворювань (особливо ті, які передаються статевим шляхом), від плавання краще відмовитися. Адже якщо інша людина поряд так само є носієм, і біля неї перебуватиме ця людина з активними проявами, то і в іншій вірус може активізуватися [7].

Водночас з тим кількість дезінфектанту повинна бути достатньою для гарантованого знищення бактерій і адекватною для кількості відвідувачів і відповідно забруднень [3].

Серед популярних (ефективних) методів знезараження можна виділити такі:

- Гіпохлорит натрію (рідина)
- Гіпохлориткальцію (таблетки 7-10г, гранули)
- Ізюанурати(таблетки тривалої дії 200г чи 20г(шок), гранули).

Будь-який метод потребує розбавлення основного об'єму басейну свіжою водою, але кількість води напряму залежить від методу знезараження і результату досліджень проб води.

Також до популярних та ефективних методів відносять метод знезараження проточним електролізом - це так званий сольовий генератор, який очищує сіль NaCl перетворює на активний дезінфектант [2].

Список використаних джерел:

1. Державні будівельні норми України. Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди МБН В.2.2.-13-2003 // Державний комітет України з будівництва та архітектури. - К., 2004.
2. Малофеев И.В., Щедрин О. М. Водно-спортивные комплексы для плавания. — М., 1998.
3. Методичний посібник для вчителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів «Плавання в школі» / В.Дерев'яно, В. Сілкова, Т. Перець, Д. Силантьєв. – Київ, 2012.
4. Недоступ А. Aquatic Sport Ukraine [Електронний ресурс] / А. Недоступ, В. Шумілін. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://atmpool.com/wp-content/uploads/2019/07/ASU.pdf>.
5. Полікарпов В.П. Спортивні та фізкультурні споруди. — К.: Просвіта,1983.
6. Решетило С. Спортивно-фізкультурні споруди та обладнання: навч. посіб. для студ. ВНЗ III–IV рівнів акредитації у галузі фіз. вих. і спорту / С. Решетило. – Л., 2010. – 103с.
7. Шульга Л. М. Оздоровче плавання / Л. М. Шульга., 2008. – 232 с.

*Ленкова Тетяна Русланівна,
курсант,*

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.
Науковий керівник: Білан Д.А.*

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Введення. Сьогодні поставило нам невирішені питання щодо нових підходів до організації професійного відбору кандидатів на службу до правоохоронних органів та розробки освітньо-професійних програм їх навчання, поєднання навчально-виховного процесу та практичного виконання функціональних обов'язків, покладених на поліцейських. Дуже важливою складовою є рівень фізичної підготовленості майбутніх правоохоронців. Адже при вступі до вищого навчального закладу МВС нормативи є такими що випробовують вступника, щоб дізнатися рівень фізичної підготовленості.

Мета роботи. Розглянути проблеми та шляхи вирішення в аспекті спеціальної фізичної підготовки осіб які навчаються в вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання.

Матеріали і методи. У публікації використовується опис та аналіз як методи наукового дослідження. Матеріалом для досліджень є іноземні та вітчизняні наукові статті, журнали та публікації дослідників у мережі INTERNET за напрямком дослідження.

Результати і обговорення. Рівень фізичної підготовленості у кожної людини різний, адже у кожного різні можливості, різна витривалість. Практично кожен третій хто вступає до закладу не здає нормативи з фізичної підготовки. Тому, курсанти мають покращувати свій рівень фізичної підготовки, адже в майбутньому це знадобиться, наприклад для правильного і ефективного затримання правопорушника під час вчинення кримінального правопорушення, або вже після. Забезпечувати власну безпеку та безпеку оточуючих.

Головною метою вдосконалення фізичної підготовленості майбутніх поліцейських є формування фізичних, професійно-прикладних та психологічних якостей з урахуванням специфіки обраного напрямку несення служби у правоохоронних органах, а також комплексного підходу об'єднання фізичної, тактико-спеціальної та вогневої підготовки, які будуть імітувати ситуації самозахисту, переслідування та затримання правопорушника на практичних заняттях, а не на теоретичних ситуаціях [1].

Дуже важливо зазначити, що нормативи є не такими складними, і кожен майбутній правоохоронець повинен усвідомлювати всю важливість своєї професії, і ставитись відповідально до поставлених задач. Доцільно вводити в спеціальну підготовку такі нормативи, які удосконалюють витривалість. Важливим також є прийоми рукопашного бою, адже в майбутньому правоохоронцю потрібно знати і вміти як ту чи іншу ситуацію повернути в свій бік, не завдати великої шкоди правопорушнику, та провести правильно та якісно затримання. Але також, ті хто вступають і ті хто вже навчаються мають бути не тільки фізично розвинуті, а ще й психологічно.

Як відомо, на сьогодні нормативи зі спеціальної фізичної підготовки дещо ускладнилися для дівчат та жінок, які планують вступати до вищих навчальних закладів зі специфічними умовами, вони стали однаковими як для чоловіків так і для жінок. Нагальною проблемою, що існує на даний час є те, що кандидати на посаду поліцейського в більшості випадків не можуть скласти базові нормативи з фізичної підготовки тому під час навчання вони не покращують свої навички, а намагаються довести свої фізичні здібності до рівня вступних іспитів. Тому на мою думку важливо приймати на службу кандидатів які фізично та психологічно відповідають стандартам. Після таких змін кількість майбутніх кадрів для місцевих органів поліції зменшиться але рівень підготовки та професійності збільшиться [2].

Висновок. Отже, беручи до уваги вище викладене, можна сказати наступне, вирішення проблем кандидатів до правоохоронних органів полягає у вдосконаленні рівня підготовки фізичного і психологічного. Належна підготовка гарантує особисту безпеку та безпеку для громадян при посяганні на осіб та правоохоронців. На мою думку якість підготовки залежить від кожної людини окремо, адже кожен повинен бути свідомим, знаючи куди вступає поставитись до своїх обов'язків відповідально і з гордістю в майбутньому нести звання поліцейський.

Список літератури:

1. В. В. Бондаренко. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями: монографія. Київ: ФОП Кандиба Т. П. 2018. 524 с.
2. Моргунов О.А. Удосконалення фізичної підготовки правоохоронців МВС України на початковому етапі навчання. Честь і закон. 2014. № 2. С. 46–49

*Логвиненко М.Л.,
викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ БОРОТЬБИ ВІД ПЕРЕВТОМИ

Дуже часто люди намагаються захистити себе від занять спортом, думаючи, що чим менше вони займаються фізичними навантаженнями, тим здоровіше вони стають. Багато студентів, намагаються зменшити фізичні навантаження, та, б, обмежити себе від перевтоми, тим самим, підриваючи своє здоров'я. Існують основні види діяльності людини – це фізичний, розумова праця і їх поєднання. Фізична праця – це вид діяльності людини, особливості якої є робота, пов'язана з напругою м'язової сили людини. В його основі лежить активна цілеспрямована рухова активність. Розумова праця – це діяльність людини по перетворенню, сформованої в його свідомості концептуальної моделі дійсності, шляхом створення нових понять, суджень, умовиводів.

Працездатність – стан людини, обумовлений можливістю фізіологічних і психічних функцій організму, яке характеризує його здатність виконувати певну кількість роботи заданої якості за необхідний інтервал часу.

Перевтома – це крайня ступінь втоми знаходиться вже на межі з патологією. Перевтома може бути результатом великих фізичних і розумових навантажень.

Поліпшення функціонального стану організму людини, що забезпечує високу працездатність і продуктивність праці – одне з головних напрямків фізичної культури в системі виробництва. Фізична культура повинна бути корисна для людини – знизити втому, полегшувати працю, сприяти збереженню здоров'я.

Фізичні вправи впливають на працездатність людини або дають безпосередній вплив, відразу ж після їх використання, через якийсь час, або викликають кумулятивний ефект, в якому проявляється сумарний вплив багаторазового їх використання. Щоб фізичні вправи дали бажаний результат в боротьбі з перевтомою ними треба вміло користуватися. Безпосередній вплив фізичних вправ на працездатність неоднозначно [1, с. 217].

Стимулюючий вплив надають вправи середньої інтенсивності. Збільшення їх інтенсивності та обсягу, що не відповідають підготовленості людини, може бути марним, а при певних умовах впливати негативно. Правильна постановка навчання, підвищення фізичного здоров'я і розумової працездатності студентів – одна з центральних проблем педагогіки. Інтенсифікація процесу навчання в університеті, відповідно до вимог науково-технічного прогресу, призводить до збільшення навчального навантаження, яка нерідко викликає найзначніші погіршення працездатності і стану здоров'я студентів, які відзначаються вже на першому році навчання.

Важливою умовою, що визначає ефективність навчального процесу, є високий рівень розумової і фізичної працездатності студентів. Навчальний день у більшості студентів насичений значними Розумовими й емоційними навантаженнями. Вимушена робоча поза, коли м'язи, які утримують тулуб в певному стані, довгий час напружені, часті порушення режиму праці та відпочинку, неадекватні фізичні навантаження – все це може слугувати причиною втоми, яке накопичується і переходить в перевтому. Щоб цього не сталося, необхідно один вид діяльності змінювати іншим. Найбільш ефективна форма відпочинку при розумовій праці – активний відпочинок у вигляді помірної фізичної праці або занять фізичними вправами [2, с. 285].

Література:

- 1) Бальсевич, В.А. Фізична активність людини /Запорожаном. – Київ. Здоров'я. – 1987.- 217 с.
- 2) Віленський, М.Я. Фізична культура працівників розумової праці / М.Я. Віленський, В.І. Ільнич. – Знання. – 1987. – 285 с.

*Ляшенко А.С.,
курсант II курсу
факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Науковий керівник: Анісімов Д.О.,
Старший лейтенант поліції,
викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

ІННОВАЦІЇ ТА РЕФОРМУВАННЯ У СИСТЕМІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Спеціальна фізична підготовка займе одне з найважливіших місць у програмі навчання здобувачів вищої освіти у закладах зі специфічними умовами навчання. Головними пріоритетом дисципліни є підвищення рівня фізичної підготовленості майбутніх правоохоронців, а також дослідження їх дій задля вдосконалення у майбутньому основних фізичних якостей. Так як, спеціальна фізична підготовка, як й кожна навчальна дисципліна постійно розвивається та реформується, пропонуємо розглянути основні можливі моменти, які можуть оновити навчальну дисципліну, та підвищити рівень спеціальної підготовки поліцейських.

Першою, на нашу думку, можливістю вдосконалення є припинення розгляду спеціальної фізичної підготовки, як суто практичної дисципліни. Додаткові теоретичні навчальні заняття будуть мати позитивний вплив на підготовку та майбутню діяльність майбутніх поліцейських. Перш за все, наявність теоретичних навчальних занять допоможе майбутнім працівникам поліції, більш чітко ознайомитись як з правилами виконання спеціальних прийомів боротьби або рукопашного бою, так й з вузько-направленими нормативно правовими актами, які здійснюють контроль за використання фізичної сили поліцейськими. Як наслідок ми будемо мати поліцейських, які більш свідомо підходять до виконання своїх обов'язків, та більш технічно підготовлених працівників, які майстерно зможуть здійснити покладені на них повноваження в рамках закону.

Також, одним з засобів інновацій в проведенні навчальних занять з спеціальної фізичної підготовки є використання інтерактивних методів навчання. Чому саме інтерактивні методи? Перш за все, інтерактивний вид проведення навчання сам по собі є досить сучасним явищем, що заохотить майбутніх поліцейських до навчання. По-друге, інтерактивні методи навчання допоможуть здобувачам освіти поліцейського більш детально розібрати прийоми боротьби або рукопашного бою через зображення на відео форматі, або у форматі ілюстрованої презентації, яка може по-крокам зображувати процес здійснення того чи іншого прийому. Також, інтерактивні методи допоможуть викладачам-спеціалістам витратити менший обсяг часу на підготовку до проведення до навчання, так як усі посібники будуть у електронному варіанті.

Тобто, можливо дійти висновку, що спеціальна фізична підготовка, займає одне з провідних місць у системі підготовки майбутніх поліцейських. Хоча предмет є одним з головних, він також має місце для поліпшення його вивчення, шляхом проведення певних реформ. Так, надання набувачам освіти поліцейського додаткових навчальних занять з теорії та використання інтерактивних засобів надання інформації допоможе зробити навчальну дисципліну більш сучасною, а майбутніх поліцейських більш підготовленими, які будуть з високим рівнем підготовки виконувати покладені на них обов'язки.

Використані джерела:

1. Закон України «Про Національну поліцію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. «Інтерактивні методи навчання» Електронна стаття. URL: <https://sites.google.com/site/nmcmyk/naukova-dialnist/interaktivni-metodi-navcanna>

*Рванець Наталія Віталіївна,
курсант II курсу*

*факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.*

*Науковий керівник: старший викладач кафедри тактико- спеціальної підготовки
Лопасаєва Олена Миколаївна*

ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ДО СТРІЛЬБИ З ПІСТОЛЕТА

На сучасному етапі розвитку нашої держави необхідно звернути увагу на те, що значно збільшується кількість напружених ситуацій, через що ставляться занадто жорсткі вимоги до своєчасності та адекватності дій, що зумовлюють необхідність підготовки працівників поліції до виникнення ускладнених завдань професійної діяльності, тому важливе значення в загальному комплексі професійної підготовки має їх психологічна готовність до застосування й використання вогнепальної зброї.

Специфіка навчання майбутніх поліцейських, яка полягає в поєднанні навчальної та службової діяльності, а також їх мешканні на території освітньої організації, обумовлює наповнення освітнього середовища навчального закладу великою кількістю позанавчальних заходів, що проводяться різними службами: психологічною, виховною, курсовими командирами, діяльність яких недостатньо узгоджена [4].

Принципами та шляхами формування у курсантів готовності до дій у напружених ситуаціях службової діяльності під час навчання можна назвати:

а) частина майбутньої діяльності повинна складатися із дій, які за своєю психологічною структурою однакові з діями в реальній службовій діяльності;

б) навчальна діяльність повинна спиратися на фізичне та психологічне моделювання умов майбутньої служби курсантів;

в) завданням навчання є формування тих психофізіологічних механізмів, які сприяють активації властивостей психіки, що здійснюють адаптацію організму до будь-яких умов служби;

г) навчання повинно охоплювати завдання, які розвивають такі функції психіки як пізнавальна, регулятивна, комунікативна[1].

Екстремальні та напружені ситуації, з якими нерідко виходить зіштовхуватися працівникам поліції, потребують виконання рішень в умовах недостатньої кількості часу, тим самим сильно впливають на психіку працівників. Одним із видів таких екстремальних ситуацій є ситуація використання вогнепальної зброї.

Дослідження показують, що застосування поліцейськими вогнепальної зброї на відстані між співробітниками поліції і правопорушниками, на сьогодні характерні такі особливості:

- високий темп стрільби з обох сторін;
- ведення правоохоронцями неприцільного вогню;
- невикористання тактичних прийомів;
- індивідуальна тактика дії співробітників поліції, навіть у складі групи[2].

Отже, виходячи з зазначеного, для ефективності застосування зброї, мало знати тільки прийоми, що дають максимальний ефект, це дозволить вижати зі зброї такі показники, яких не припускають самі фахівці-інструктори. Необхідно суворо дотримуватися відповідних правил, і мати при цьому напрацьовані навички відточені до автоматизму.

Однією з найважливіших умов сучасного управління вогнем є вмиле цілевказування. Щоб швидко і точно вказати ціль іншій особі, навіть за умов, що передаюча і приймаюча особи цілевказування знаходяться на одному пункті, необхідно мати тверді навички і знання визначених прийомів цілевказування. Цілевказування шляхом наведення зброї (приладів), є самим простим і самим надійним способом. Цей спосіб використовується, коли особа, яка дає цілевказування знаходиться біля особи, яка приймає цілевказування, що дозволяє бачити ціль однозначно, і в тих місцях, де вони в цей час знаходяться.

Формування навичок стрільби з бойової зброї у поліцейського відбувається в процесі навчання в освітньому закладі, та їх результат має істотний вплив на подальше проходження службової діяльності.

Профільюючі навчальні дисципліни мають широкі можливості для розвитку у курсантів наполегливості, спостережливості, колективізму, витривалості, ініціативності, особистої відповідальності за виконання службового обов'язку. Всесторонній комплексний аналіз реальних стрілкових ситуацій наглядно показує, що система професійної підготовки кадрів для правоохоронних органів України повинна мати три взаємопов'язаних складових:

1) технічну (базову) підготовку для швидкого та точного ураження цілі (дальність від 1 до 25 метрів);
2) правову підготовку, необхідну для швидкої оцінки обстановки та прийняття рішення на використання вогнепальної зброї;

3) психологічну - для виховання психологічної витримки та здатності виконати постріл на ураження[3].
Багато науковців наголошують на тому, щоб підвищити ефективність навчання, виховати витривалість, сміливість, рішучість, м'язову пам'ять, треба перед виконанням вправи зі стрільби виконати «холощення» зброї та спеціальні фізичні вправи. Спеціальна фізична підготовка поліпшує оперативне міркування, є ефективним засобом для підвищення витримки пам'яті. Крім того, систематичне фізичне тренування може суттєво підвищити рівень протистояння організму до стресових факторів і тим самим сприяти формуванню психологічної витривалості.

Готовність курсанта до дій у напружених ситуаціях вимагає всебічного впливу на психіку правоохоронця, озброєння його системою знань, досвідом успішних дій у складних умовах. Тому необхідно дотримуватись принципу «учити майбутніх поліцейських тому, що необхідно в реаліях сьогоденної служби».

Список використаних джерел:

1. Вогнева підготовка : Навч.-метод. посіб. / С. П. Максимов, О. В. Запорожанов, О. Г. Шкапа та ін.- К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2006.-108 с.
2. Вогнева підготовка: Навчальний посібник / Авторський колектив: В. А. Дідковський, Д. В. Лук'янов, І. М. Мазур, Є. В. Полікарпов, В. В. Свінцицький. – К.: НАВС, 2015. – 320 с.
3. Козяр М. Професійно-стрілецька підготовка особового складу ОВС України у швидкісних стрілецьких вправах: Навчальний посібник/ ЛПБ МВС України. – Л., 2002. – 110с.
4. Ціннісно-компетентнісний підхід у навчанні для формування професійної компетентності майбутніх поліцейських / Лопасва О. М., Любимов В. А. - Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень – Київ, 2020, ст. 95-96

Ушник В.В.,
курсант 2 курсу

факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування.

Науковий керівник: Билан Д.А.,

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я КУРСАНТІВ

Актуальність проблеми. Здоров'я - це безцінний подарунок природи, але воно вимагає тонкого і уважного та обережного ставлення до себе. Молоді люди часто, внаслідок молодості і нерозуміння, безтурботно і халатно ставляться до свого здоров'ю.

Всім відомий оздоровчий і профілактичний ефект фізичної підготовки, який нерозривно пов'язаний з підвищеною фізичною активністю, посиленням функцій опорно-рухової системи, активізацією обміну речовин. Регулярні заняття фізичної підготовки позитивно впливають на серцево-судинну систему, дихальну систему, опорно-рухову систему, трав'яну і нервову систему.

Мета дослідження. Виявлення позитивних аспектів наукове обґрунтування засобів формування фізичної культури та цінностей здорового життя й підвищення рівня здоров'я в студентській молоді, які сприяють досягненню високих спортивних результатів за допомогою фізичної підготовки

Виклад основного матеріалу. Фізична підготовка багатofункціональна. При навантаженнях, в активну роботу залучаються практично всі органи і системи організму людини. Змінюючи характер і величину тренувальних навантажень, можна цілеспрямовано впливати на адаптаційні процеси і тим самим зміцнювати різні органи, розвивати найважливіші фізичні якості. [1, с. 256]

Систематичні заняття надають позитивний вплив на кістково-м'язову систему організму. Наприклад, легкоатлетичні вправи викликають потовщення кісткової тканини, посилення її міцності, забезпечують велику рухливість суглобів, еластичність і міцність опорно-рухової системи.

Гуманітарна значимість фізичної підготовки передбачає досягнення цілісності знань про людину, розуміння значення людських цінностей в сучасному світі, усвідомлення свого місця в світі, розвиток культурної самосвідомості, здібностей і потреб. Вона проявляється через гармонізацію духовних і фізичних сил особистості, формування таких загальнолюдських цінностей, як здоров'я, підвищена працездатність, фізична досконалість, гарне самопочуття та інше. [2, с. 47]

Сучасні цілі і завдання навчальної дисципліни «Фізична підготовка» в навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України сприяє підготовці майбутніх фахівців до роботи із забезпечення правопорядку, громадської безпеки, а також до високої напруженої роботи працівника поліції, а також вони визначаються такими напрямками:

- соціально-обґрунтований рівень фізичної підготовки курсантів;
- протидія завдяки фізичній підготовці негативних факторів, що впливає на здоров'я і навчання курсантів;
- вміння самостійно використовувати засоби фізичної підготовки у праці і відпочинку;
- формування здібностей використовувати вивчене на фізичній підготовці в особистому житті і професійній діяльності.

Фізично-спортивна діяльність, в яку входять курсанти - один їх ефективних механізмів злиття громадських та особистих інтересів, формування суспільно необхідних індивідуальних потреб. Її специфічним ядром є відносини, які розвивають фізичну і духовну сферу особистості, збагачують її нормами, ідеалами, ціннісними орієнтаціями. Цілісний характер такої діяльності робить її потужним засобом підвищення соціальної активності особистості. [3, с. 420].

Здоровий спосіб життя і фізична підготовка органічно пов'язані у своїй гуманітарній спрямованості, орієнтовані на конкретну особистість. Систематичні заняття фізичною підготовкою дають людині не лише міцні м'язи, хоча і це не мало, вони самі по собі є найсильнішим дисциплінуючим чинником. [4, с.422].

Висновок. Отже, курсант, який в достатній мірі володіє фізичною підготовкою, куди менш схильний до впливу зовнішніх факторів навколишнього середовища, впливу поганих звичок, негативним впливам стресових ситуацій, які заважають жити, вчитися і виконувати службові обов'язки. На цій підставі концепція здоров'я і оптимальної працездатності людини, а особливо студентської молоді, куди входять і курсанти, повинна будуватися на формуванні, розвитку і вдосконаленні фізичних якостей і рухових здібностей, соціально-психологічних факторів способу життя молоді людини, за допомогою фізичної підготовки.

Література:

1. Волков В.Л. Основи теорії та методики фізичної підготовки студентської молоді: Навчальний посібник. – К.: „Освіта України”, 2008. – 256с.
2. Бондаренко В. В., Магльований А. В. Фізична підготовка у вищих навчальних закладах МВС України як основа здоров'я курсантів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2015. Вип. 4 (59) 15. С. 47–50. (Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури»)
3. Присяжнюк С.І. Курс лекцій з фізичного виховання: навчальний посібник для студентів технічних вищих навчальних закладів / С. І. Присяжнюк, Д. Г. Оленев.– К.: Видавничий центр НУБіП України, 2015. – 420 с
4. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Київ: Олімп. лит., 2003. 422 с

*Яйлян Аліна Олегівна,
Маковей Єгор Сергійович,
курсанти 2 курсу ДР-944,
Білан Дмитро Андрійович*

викладач кафедри спеціально фізичної підготовки.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Вступ: Життя людини – це головна цінність сучасного суспільства, якість та довготривалість якого залежить від повноцінного здоров'я, а Майбутнє країни в руках дітей. Безумовним є на сьогодні пріоритет здоров'я та морально-духовного виховання. Статистичні дані про стан здоров'я підростаючого покоління тривожні, тому з кожним роком зростає його цінність.

Здоров'я є необхідною умовою продуктивної, активної, креативної життєдіяльності людини. Порушення в цій сфері можуть призвести до змін у професійному, особистому житті. Вплинути на спосіб життя і навіть поставити під загрозу цілісність особистості. У сучасній науці є декілька підходів до проблеми здоров'я: нормоцентричний, феноменологічний, холістичний, дискурсивний, інтегративний та ін. Поняття здоров'я це - взаємозалежність, певних аспектів життя: фізичного, інтелектуального, емоційного, соціального, морального, особистісного; рівень повного фізичного, психічного, соціального здоров'я та благополуччя людини; як потребу та вимогу часу; умову й основу гармонійного життя та щастя; діяльність людини в напрямі укріплення індивідуального та суспільного здоров'я

Фізичне здоров'я – один із важливих компонентів у структурі здоров'я людини. Він обумовлений властивостями організму як біологічної системи, що має здатність зберігати індивідуальне існування за допомогою самоорганізації. До проявів самоорганізації належать: здатність до саморегуляції, самовідновлення. Факторами фізичного здоров'я є: рівень фізичного розвитку, фізичної підготовки, готовності організму до виконання фізичних навантажень, здатність до мобілізації адаптаційних резервів організму. Під психологічним здоров'ям людини треба розуміти, спрямованість до самоактуалізації.

Для цього необхідні дві умови: правильне уявлення людини про саму себе та прагнення до гуманістичних цінностей. Психічне здоров'я особистості – це стан душевного благополуччя, що характеризується відсутністю хворобливих психічних проявів і забезпечує адекватну умовам реальності регуляцію поведінки і діяльності. У цьому виявляються не тільки психологічний та медичний аспекти, а також і суспільні норми, цінності, які регламентують духовне життя людини [2].

У сучасних умовах, коли зниження духовного потенціалу та здоров'я молоді, особливо підлітків, стає відчутною реальністю, необхідність орієнтованості на формування духовних потреб, здорових звичок, фізичного загартування, в цілому здорового способу життя є одним із пріоритетних напрямів у розробці концепції виховання дітей і молоді. У Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти зазначено: «Фізичне виховання – утвердження здорового способу життя як невід'ємного елемента загальної культури особистості. Повноцінний фізичний розвиток особистості, формування її фізичних здібностей, зміцнення її здоров'я, гармонії тіла й духу, людини й природи – основа фізичного виховання»

Фізичне виховання молоді в Україні є предметом вивчення не тільки педагогіки, медицини та гігієни, а також соціальної педагогіки, яка розглядає фізичне виховання як важливу складову з огляду перш за все оздоровлення дітей, які перебувають під опікою соціально - педагогічних інституцій. Всебічний історико-філософський та психолого-педагогічний аналіз наукової літератури дозволив дійти висновку, що фізичне виховання має великий вплив на формування особистості людини в підлітковому віці.

Бути здоровим – природне бажання і прагнення людини, її неусвідомлена потреба. Здоров'я – основа всіх наших справ і починань, трудових і творчих звершень, сподівань, надій на майбутнє. Відсутність здоров'я, повна або часткова, забирає у людини багато повсякденних радощів активного життя, праці, кохання, тому в усі часи здоров'я було і залишається основною сутністю людського існування [4].

Здоровий спосіб життя пов'язаний з особистісно-мотиваційною сферою людини, соціальними, фізичними можливостями та здібностями. Дуже важливо підтримувати здоров'я на оптимальному рівні, не тільки уникаючи факторів ризику (боротьба з алкоголізмом, потінопапінням, наркоманією, нерациональним харчуванням), а й розвиваючи тенденції, що сприяють формуванню здорового способу життя [2].

Ситуація із станом здоров'я населення в Україні погіршується. Однією з причин цього є низький рівень знань переважної більшості людей щодо фундаментальних законів раціонального формування, збереження і зміцнення свого власного здоров'я впродовж усього життя, зневажливе й нерідко безвідповідальне ставлення до цієї онтологічної цінності, якою природа нагороджує людину разом з життям. Єдиним способом розв'язання проблеми є кардинальна зміна поглядів на причини і наслідки нездоров'я, формування основ здорового способу життя. Загальна витривалість, яку можливо розвивати в умовах школи, - це здатність людини протягом тривалого часу протистояти втомі й виконувати за участю великих груп м'язів тіла динамічну роботу помірної інтенсивності.

Цей вид витривалості має дуже велике значення і добре розвивається за допомогою бігу, ходьби, лижної підготовки, плавання, футболу, волейболу та інших рухливих ігор. Систематичні заняття, спрямовані на розвиток загальної витривалості, підвищують потенційні можливості нашого організму. Виховувати її потрібно в єдності з вихованням працьовитості, здатності витримувати великі навантаження. Загальна витривалість сприяє поліпшенню спортивних результатів і не тільки. Встановлено, що діти, у яких високі показники фізичної витривалості, зазвичай мають кращу успішність із загальношкільних предметів, рідше хворіють [3].

Процес формування здорового способу життя у підлітків засобами фізичного виховання буде ефективним за умов: - програмування духовного саморозвитку засобами фізичного виховання і корегування його в системі урочної та позаурочної діяльності з фізичної культури;

- систематичного включення у різноманітну колективну, групову, індивідуальну діяльність громадянського спрямування;

- єдності загальнокультурного і фізичного розвитку та загартування підлітків. У процесі фізичного виховання вирішуються такі завдання:

- Зміцнення здоров'я, сприяння правильному фізичному розвитку;
- Оволодіння фізкультурно-спортивними знаннями;
- Формування рухових умінь та навичок;
- Розвиток рухових якостей (сили, спритності тощо);
- Виховання моральних якостей (сміливості, наполегливості, дисциплінованості, колективізму тощо);

Висновок: Отже, фізична культура і спорт є не тільки ефективним засобом фізичного розвитку людини, зміцнення і збереження здоров'я, сферою спілкування та виявлення соціальної активності людей, розумною формою організації і проведення дозвілля, але й, безперечно, впливає на інші боки людського життя: трудову діяльність, структуру морально-інтелектуальних характеристик, етичних ідеалів, авторитет у суспільстві, ціннісні орієнтири. Людина у сфері культури здійснює діяльність у трьох аспектах: - пізнає культуру, яка зафіксована у духовних і матеріальних цінностях, створених попереднім людським досвідом; - діє у громадському середовищі як носій визначених культурних цінностей; - створює нові культурні цінності, які стають базою для розвитку культури наступних поколінь. Таким чином, фізична підготовка є одним з найголовніших факторів в житті кожної людини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Відповідальне ставлення до здоров'я як провідна цінність фізичного виховання / О. Шалар. Теорія та методика фізичного виховання. – 2009. № 5. – 52 с.
2. Здоров'я та здоровий спосіб життя людини: погляди, думки, висновки / С. Омельченко. Рідна школа., – 2005. - № 7. – 80 с.
3. Розвиток витривалості на уроках фізичної культури / М. Жупійова. Здоров'я та фізична культура. – 2008. – № 29 – 24 с.
4. Формування здорового способу життя школярів засобами фізичного виховання в умовах ступеневої освіти / А. Полулях. Фізичне виховання в школі. – 2002. - № 4. – 56 с.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

*Дроздик А.В.,
студентка 3-го курсу*

Волинського національного університету імені Лесі Українки

ВИПРАВЛЕННЯ ОПИСОК ТА АРИФМЕТИЧНИХ ПОМИЛОК РІШЕННЯ СУДУ

Цивільним процесуальним кодексом України передбачено, що завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Проте, у сучасному світі, судді, поспішаючи прийняти рішення по справі, буває, допускають судові помилки, після чого їх рішення можна вважати незаконними та необґрунтованими, що в свою чергу перешкоджає досягненню завдань цивільного судочинства.

Наука значну увагу приділила питанню визначення судових помилок, так А.В. Лопатін зазначає, що судову помилку слід розуміти як процесуальне явище, що є результатом діяльності суду та має процесуальне закріплення в акті суду, зумовлює недосягнення мети цивільного судочинства і підлягає усуненню в порядку, встановленому в законі [4, с. 124-125].

Л.М. Ніколенко судову помилку розглядає, як відображений у судовому акті результат діяльності судді, який здійснюється у формі діяння нерегламентованого процесуальними та матеріальними нормами, наслідками якого стає порушення прав та законних інтересів [5, с. 177].

Н.М. Кушнір судовою помилкою вважає неправомірну дію (бездіяльність) уповноваженого суб'єкта (судді), вчинену незалежно від його вини, відображену в конкретному процесуальному документі, яка порушує норми процесуального і (або) матеріального права, спричиняє недосягнення мети та невиконання завдань цивільного судочинства, в результаті якої конкретне судове рішення може бути скасоване чи змінене як вищестоящою судовою інстанцією, так і судом першої інстанції [3, с. 74].

Загалом, причин таких помилок є багато, до прикладу, Н.М. Кушнір вважає, що до них варто віднести: недостатній рівень навчання та професійної підготовки суддів; відсутність відповідних моральних якостей у суддів; недостатнє знання норм матеріального і процесуального права; недобросовісність, поверхнєве, недбале і формальне відношення суддів до виконання своїх повноважень; невміння правильно організувати свою роботу; неухвалене оформлення процесуальних документів; відсутність досвіду роботи; ігнорування роз'яснень вищих судових органів держави по застосуванню законодавства; суб'єктивні погляди, симпатії та антипатії судді; низький рівень дисципліни суддів; упередженість суду; порушення встановлених законом процесуальних строків та ін. [3, с.78].

Суддівська помилка у цивільних справах може вважатися і процесуальним правопорушенням в тому випадку, коли наявна вина судді. Якщо завдання і цілі цивільного судочинства не були досягнуті через причини, які від суддів не залежали, неправильний розгляд та вирішення справи неможна розцінювати як суддівську помилку. Суддівська помилка може бути допущена і з необережності, коли суддя не передбачає, але за обставинами справи повинен передбачити настання цих несприятливих наслідків. Суддя може і передбачити ці наслідки, але легковажно розраховує на їх запобігання. Таких суддівських помилок найбільше.

Аби уникнути наслідків, спричинених судовими помилками, суди усувають такі помилки передбаченими ЦПК способами. Одним із них є – виправлення описок та арифметичних помилок рішення суду, що, в свою чергу, регулюється ЦПК України.

Загалом, описки розглядають, як помилки, зумовлені неправильним написанням слів. Проте, виправленню підлягають лише ті описки, які мають істотний характер. До таких належать написання прізвищ та імен, адрес, найменувань спірного майна, зазначення дат [2, с. 607].

Ст. 215 ЦПК України передбачено, що у судовому рішенні повинні точно зазначатися імена (найменування) сторін та інших осіб, що беруть участь у справі. Стосовно громадян ця вимога означає зазначення прізвища, імені та по-батькові, стосовно юридичної особи – найменування, яке повністю відповідає його установчим документам. Слід звернути увагу на те, що виправлення помилок у

найменуванні сторін може мати місце лише тоді, коли суд, правильно встановивши належних позивача і відповідача та з'ясувавши їх дійсне найменування, при складанні рішення це найменування перекрутив.

У резолютивній частині будь-яка описка має істотне значення, оскільки вона може ускладнювати виконання рішення. Але не можна вважати, як описки граматичні помилки, які не спотворюють текст судового рішення та не призводять до його неправильного сприймання: неправильне розташування розділових знаків, невірні відмінки слів, застосування русизмів та діалектизми тощо [2, с. 608].

В свою чергу, арифметична помилка – це помилка у визначенні результату підрахунку: пропуск цифри, випадкова перестановка цифр, спотворення результату обчислення у зв'язку із використанням несправної техніки. Також, не є арифметичними помилками виправлене застосування неправильних методик підрахунку тощо.

Варто звернути увагу на те, що суд може виправити лише ті арифметичні помилки, яких він сам припустився. Якщо такі помилки наявні у висновку експерта або в письмових доказах, такі помилки судом не виправляються, адже арифметичні помилки у висновку експерта усуваються шляхом допиту експерта та уточнення ним свого висновку або враховуються судом під час оцінки цього доказу [2, с. 607].

Слід звернути увагу на те, що виправлення допускається не тільки в рішеннях, але й ухвалах. У ст. 219 ЦПК зазначається, що виправлення помилок допускається в судовому рішенні, яке відповідно до ст. 208 ЦПК викладається у двох формах — ухвали та рішення суду. Для прикладу: у справі про поновлення на посаді С. Піскуна судом було допущено описку при зазначенні номера указу про звільнення. Описка була виявлена як в ухвалах суду, так і в постанові. Суд ухвалою здійснив виправлення допущених описок у зазначених документах, виправити неправильно зазначену цифру номера оскаржуваного указу [1].

Якщо ж говорити про процедуру такого виправлення описок та помилок, то варто відзначити, що питання про внесення виправлень може бути вирішено судом, що ухвалив рішення як із власної ініціативи, так і за заявою осіб, які беруть участь у справі, така заява подається у копіях відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі. Копія заяви надсилається особам, які беруть участь у справі, одночасно із судовою повісткою. Якщо ж говорити про суд, то він може виявляти ініціативу тільки в установленні ЦПК випадках.

При цьому, якщо для подання заяви достатньо, щоб помилка існувала лише імовірно (особа повинна вказати, в чому полягає, на її думку, неправильність рішення і необов'язково, щоб така вказівка відповідало дійсності), то для порушення судом за власною ініціативою дій по виправленню помилок останні повинні реально існувати. Інакше суду нічого буде усувати.

Заява про виправлення описок чи арифметичних помилок у судовому рішенні розглядається протягом десяти днів з дня її надходження. Питання про внесення виправлень вирішується у судовому засіданні. Особи, які беруть участь у справі, повідомляються про час і місце засідання, їх неявка не перешкоджає розглядові питання про внесення виправлень [7].

Виправлення описки чи арифметичної помилки можливе лише до закінчення строку на виконання рішення, і після внесення виправлень чи арифметичних помилок текст рішення змінювати не можна, проте у виконавчому листі наводяться формулювання резолютивної частини рішення в тій редакції, яку воно отримало в зв'язку з постановленням відповідної ухвали [6].

Загалом, надання можливості суду усувати допущені ним прорахунки за власною ініціативою викликано прагненням оперативно ліквідувати різні неправильності в процесуальній діяльності або зовнішні недоліки в рішеннях.

Таким чином, узагальнивши вище сказане, можна зазначити, що наявність судової помилки шляхом ухвалення незаконних, необґрунтованих і несправедливих судових рішень є приводом для неможливості реалізації права особи на судовий захист в цивільному судочинстві, що є порушенням основоположних прав особи, гарантованих державою. Аби не допускати таких помилок, суди повинні більш обачно відноситись до прийняття ними рішень та ухвал, аби потім не довелось до них повертатись.

Література:

1. Електронний ресурс. Режим доступу: [https://www.ts.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=271844&base=1]
2. Кравчук В. М., Угриновська О. І. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. – К.: Істина, 2006. – 944 с.

3. Кушнір Н.М. Причини та умови виникнення судових помилок (на матеріалах справ судів першої інстанції). Науковий вісник Чернівецького університету. 2010. Вип. 550. С.74-79.
4. Лопатін А.В. Судові помилки у цивільному судочинстві: постановка проблеми. Молодий вчений. 2015. №4. Ч. 2. С. 124-127.
5. Ніколенко Л.М. Поняття та ознаки судових помилок, які є підставою перегляду судових актів у господарському судочинстві. Часопис Київського університету права. 2012. №2. С. 175-178.
6. Про судові рішення у цивільній справі: постанова Пленуму Верховного Суду України № 14 від 18.12.2009 р. // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 1.
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 40–41, 42. – Ст. 492.

Іванова Марія Андріївна,
студентка юридичного факультету.
Науковий керівник: **Киян В.Я.,** к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження зумовлюється, передусім, тим, що пенсійне забезпечення в Україні є одним з головних гарантій фінансового забезпечення непрацездатних осіб, зокрема, пенсіонерів, адже для них отримання пенсій не рідко стає основним джерелом доходу, а отже і їх існування. На сьогоднішній день пенсіонери в нашій країні мають низку проблем, що стосуються пенсійного забезпечення: занижкї пенсії, завищений страховий вік, нестача коштів. І це далеко не всі проблеми з якими кожного дня стикаються непрацездатні особи, зокрема, пенсіонери.

Згідно Конституції України, кожна особа має право на отримання пенсії на забезпечення гідного рівня життя на суму, не нижчу суми прожиткового мінімуму, який встановлюється законом, проте на сьогодні можна зробити висновок, що така норма закону, на жаль, не дотримується державою. Саме тому за доцільним є проаналізувати дієвість та ефективність проведення реформ у сфері пенсійного забезпечення в Україні та виокремити характерні напрямки реформування даної сфери.

Це питання розглядали і продовжують розглядати видатні науковці, теоретики та практики з великим досвідом, серед яких можна виокремити таких як М. Бойко, В. Грушко, Б. Зайчук, О. Зарудний, Т. Кір'ян, Е. Лібанова, С. Пирожков, М. Ріппа, М. Руженський, В. Саханський, М. Шаварин, М. Шаповал, С. Юрій, А. Якимов, В. Яценко тощо.

Питання ефективності проведення реформ у сфері пенсійного забезпечення є одним із головних чинників стабільності в державі, оскільки від цього залежить економіка країни в цілому.

Перш ніж розпочати висвітлення даного питання необхідно зазначити, що ще з часів розпаду СРСР і здобуття Україною суверенності і незалежності, було прийнято рішення здійснювати реформування пенсійних виплат задля покращення соціального захисту населення.

Основною передумовою здійснення реформування саме пенсійного забезпечення можна виокремити як таку, що в Україні на сьогодні не має стійкого пенсійного інституту, що характеризувався б як надійний та ефективний механізм захисту соціально незахищеної категорії громадян – пенсіонерів.

Законом України «Про пенсійне забезпечення» визначено, що видами державних пенсій є: а) трудові пенсії: за віком; по інвалідності; в разі втрати годувальника; за вислугу років. [1]

Також цим законом передбачається перелік осіб, які повинні отримувати державні пенсії, згідно закону.

Задля детального аналізу реформ пенсійного забезпечення, необхідно зазначити, що Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачає, що система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів:

- перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
- другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
- третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення [2]

На даний момент в Україні діє солідарна система пенсійного забезпечення, яка передбачає, що працюючі громадяни нашої країни сплачують Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) і саме цими коштами поповнюється бюджет Пенсійного фонду України з яких потім виплачуються пенсії. Проте останнім часом спостерігається тенденція, що коштів недостатньо відраховується до Пенсійного фонду України задля утримання на них усіх пенсіонерів країни. Саме через це кожного року необхідно додавати до Пенсійного фонду кошти з Державного бюджету України.

Реформування пенсійного забезпечення в Україні на сьогодні відбувається згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій», мета якого полягає у підвищенні страхового стажу для громадян України, а також у відновленні виплати пенсії без урахування одержаної громадянами України заробітної плати.

Із 1 квітня 2021 року передумовою для виходу на пенсію за віком є наявність страхового стажу не менше 28 років, проте якщо людина не має такого стажу, то мінімальний вік виходу на пенсію при наявності стажу 18-28 років – 63 роки, а при 15-18 років стажу – 65 років. Проте законодавець передбачає вихід на пенсію достроково та на пільгових умовах.

На сьогодні реформування пенсійного забезпечення відбувається досить неоднозначно. В основному відбувається зміна та корегування законодавчих актів, що регулюють сферу пенсійного забезпечення, проте на практиці ці зміни чи не відбуваються де-факто, чи відбуваються і навпаки, погіршують становище пенсіонерів нашої країни.

Зараз можна спостерігати таку тенденцію, що українська пенсійна система тримається не на заощадженнях українців, що вже вийшли на пенсію, а на загальнообов'язкових соціальних внесках працюючих. Щороку пенсіонерів все більше, а працюючих – меншає (внаслідок виїзду за кордон, а також процесу «старіння нації»).

Таку систему, що є поширеною в багатьох країнах світу називають «солідарною». Проте в більш розвинених країнах не спостерігається занепад пенсійного забезпечення, оскільки доходи працюючих значно вище, ніж в Україні, а тому, загальнообов'язковий пенсійний внесок є більшим.

Нині на одного працюючого громадянина припадає шість непрацюючих. До них належать пенсіонери, безробітні тощо. Така тенденція з кожним роком може біти тільки гіршою, оскільки працездатні особи все більше виїжджають за кордон. Саме для цього необхідно розробити чіткий та якісний механізм збільшення виплат непрацездатному населенню для їх гідного існування.

Як зауважує видатний політолог Кирило Сазонов у своєму інтерв'ю, задля покращення системи пенсійного забезпечення в Україні є декілька варіантів: перший – усі зусилля направити на заохочення народжуваності серед суспільства задля стабілізації кількості пенсіонерів і працюючого населення, проте це може спрацювати тільки в перспективі через 20-25 років; другий – ще більше підвищити пенсійний вік населення, таким чином зменшивши кількість пенсіонерів в країні. Хоча другий варіант є непопулярним, проте деякі країни вимушено йдуть на цей крок. Проте в Україні такий варіант не буде мати позитивних змін.

Вирішення проблеми пенсійного забезпечення в Україні може бути запроваджено шляхом запуску та реалізації накопичувальної системи, проте така реалізація потребує не тільки додаткових коштів на це, а й надійних способів їх інвестування, проте в Україні, на жаль, таких майже немає.

Як зазначено на офіційному порталі Кабінету Міністрів України, то Пенсійна реформа в Україні, на сьогодні, включає такі напрями:

- щорічна індексація пенсій;
- запровадження і реалізація накопичувальної пенсійної системи;
- підвищення надійності недержавних пенсійних фондів та уніфікація правил гри для них за стандартами ЄС

Підводячи підсумок із цього дослідження необхідно зауважити, що загалом метою реформування пенсійного забезпечення є покращення якості життя непрацюючого населення, зокрема, пенсіонерів внаслідок внесення змін до деяких законодавчих актів України. У країнах, де переважає «солідарна»

система пенсійного забезпечення, наявна одна й та ж сама проблема – пенсіонерів стає все більше, а працюючого населення все менше і для виплати пенсій просто не вистачає коштів у державних бюджетах. Тому необхідно запроваджувати як «солідарну», так і «накопичувальну» системи одночасно для ефективних виплат пенсій в країні. Саме за допомогою влучного та якісного реформування законодавчих основ, а також ефективного запровадження їх в дію – можна досягти високого рівня життя пенсіонерів і забезпечити цим людям гідних умов для існування в нашій країні.

Література:

1. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 № 1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій: Закон України від 03.10.2017 № 2148-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148-19#Text>

Карасьов О.А.,

курсант 2 -го курсу

факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції.

*Науковий керівник: **Круглова О.О.,***

доцент кафедри цивільного права та процесу

Факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

“ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР ЗАМІСТЬ ТРУДОВОГО: ПОЗИЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАКТИКИ”

Перш ніж розглянути законність чи незаконність можливості підміни трудових правовідносин цивільними відносинами з фізичними особами чи ФОП, слід проаналізувати, в чому ж полягає дана оптимізація податків, іншими словами, які податки сплачуються роботодавцем в кожному з цих випадків.

Так, наприклад, якщо мова йде про найманого працівника, то із заробітної плати повинен бути утриманий податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) у розмірі 18% та військовий збір (1,5%).

Окрім цього, за власний рахунок роботодавця щомісячно повинен сплачувати єдиний соціальний внесок (ЄСВ) з працівника, що становить 22% від заробітної плати.

Водночас, якщо роботодавець вирішує укласти цивільно-правовий договір з ФОП, то все податкове навантаження покладається «на плечі» такого працівника - так, з отриманого доходу він сплачує податок (наприклад, для платників єдиного податку третьої групи - 5%) та додатково щомісячно за свій рахунок перераховує суму ЄСВ (22 %).

Таким чином, очевидно, що більш вигідною для роботодавця є співпраця з ФОП - це знімає низку питань з приводу нарахування та сплати податків, а також повністю не обмежує роботодавця нормами трудового законодавства, гарантіями, якими має бути забезпечений найманий працівник тощо.

Як зазначила експерт, законодавство в жодному разі не заперечує можливість такої співпраці, адже в деяких випадках вона є обґрунтована та навіть єдиноможлива. Водночас, з метою захисту прав фізичних осіб, які на постійній основі надають послуги чи виконують роботи у таких «роботодавців», зачно обмежуються такі відносини як на законодавчому рівні, так і судами у існуючій судовій практиці.

Тому експерт радить залучати сторонніх виконавців лише у разі необхідності виконання окремих робіт (наприклад, розробки програмного забезпечення чи здійснення діяльності з перекладу текстів), що виключає необхідність втручання «роботодавця» в цей процес та забезпечує можливість підготовки та надання готового результату ФОП-ом самостійно.

Слід також розуміти, що підприємство може укласти цивільно-правовий договір не лише з ФОП, а й із звичайною фізичною особою, яка не зареєстрована як підприємець.

Очевидно, що існування даних правовідносин законодавством також не забороняється, однак якщо договір передбачає систематичне виконання певних завдань, це підпадає під визначення поняття підприємницької діяльності (діяльності, яку провадить безпосередньо особа і на свій власний ризик більше ніж тричі на один календарний рік).

В такому випадку більшість ризиків несе не підприємство, а сама фізична особа, оскільки відсутність реєстрації як підприємця у разі систематичного здійснення такої діяльності загрожує штрафами (від 17 000 до 34 000 грн.; за повторне порушення протягом року – від 34 000 до 85 000 грн). До того ж ДФС вимагає, що така фізична особа, навіть якщо вона не має статусу підприємця, однак отримує «систематичні» доходи, то має сплатити ПДФО за ставкою 18%, військовий збір – 1,5% і нарахувати ЄСВ – 22%.

Очевидно, що співпраця з фізичною особою за цивільно-правовим договором є вигідною для підприємства, оскільки воно заощадує на робочому місці такого «працівника» і такій особі не потрібно оплачувати відпустку, зберігати в окремих ситуаціях середній заробіток тощо. Однак слід зважати, що послуги (роботи) за цивільно-правовим договором звичайна особа може надавати не частіше трьох разів на рік.

Що стосується предмету договору, то він, на перший погляд, не є суттєво різним у даних договорах. Так, предметом трудового договору є виконання певної роботи за конкретною кваліфікацією — за професією (посадою), передбаченою штатним розписом (ст. 21 КЗпП), а цивільний договір спрямований на надання певного обсягу послуг, виконання певного обсягу робіт, обумовленого ЦПД (ст. 837, 901 ЦК).

Водночас слід розуміти, що предметом трудового договору є безпосередньо праця працівника в процесі виробництва, а характер цивільного договору свідчить лиш про необхідність виконання визначеного в договорі обсягу робіт.

Звідси метою трудового договору є лише виконання певних трудових функцій, що відображається у таблиці обліку робочого часу, в той час як надання послуг за цивільно-правовим договором супроводжується отриманням кінцевого матеріального результату, що підтверджується оформленням окремого акту.

Однак, саме в особливостях даних договорів відображається відмінність таких правовідносин.

Якщо ж говорити про форму договору, то на відміну від цивільно-правового договору, письмова форма не є обов'язковою для оформлення трудових правовідносин між працівником та роботодавцем. Водночас, усний характер такого договору не виключає необхідність видачі роботодавцем спеціального наказу чи розпорядження про прийом працівника на певну посаду.

Окрім цього слід зважати, що в той час, як більшість трудових договорів укладаються на безстроковій основі, то цивільні договори не можуть бути бзстроковими і укладаються на конкретний строк (водночас, у випадках, визначених конкретним договором, вони можуть пролонгуватись).

Особливістю також є те, що, на відміну від найманого працівника, залучена за цивільним договором особа не повинна підкорятись правилам внутрішнього розпорядку роботодавця, не має власного робочого місця, а самостійно організовує процес виконання предмету договору на власний ризик та власними засобами, за що отримує винагороду, визначену в договорі (в той час як наймані працівники отримують заробітну плату, яка виплачується їм щонайменше двічі на місяць).

Очевидно, що такий «працівник» не зараховується до штату, у його трудову книжку не вносяться жодні відомості про його роботу на підприємстві і він не забезпечується жодними гарантіями, передбаченими для найманих працівників КЗпП.

Окрім цього, слід зважати, що найманий працівник зобов'язаний виконувати трудові обов'язки особисто, без права передоручення третій особі, в той час як залучена особа у випадках, встановлених в договорі, може покласти виконання своїх обов'язків на інших осіб.

Виходячи із зазначених відмінностей, експерт запропонувала перелік особливостей, на які слід звернути увагу «роботодавцеві» при укладенні цивільно-правового договору із ФОП.

1. Назва договору повинна відповідати його предмету.

Назва договору повинна відповідати характеру робіт, які буде виконано, або послуг, які буде надано (наприклад, «договір про надання бухгалтерських послуг», «договір про надання послуг з адміністрування комп'ютерної мережі» тощо).

2. Не слід в договорі визначати посаду виконавця

Сторонами в цивільно-правових договорах є лише замовник і виконавець або підрядник і повірений.

Часто підприємства помиляються, коли предметом цивільно-правового договору визначають «роботу за» посадою або спеціальністю, наприклад, виконання обов'язків бухгалтера, швачки, будівельника. Відповідно помилкою є і оформлення наказів про приймання на роботу «працівника», заповнення його трудової книжки, ведення особової картки тощо.

Підприємство також може укласти договір на виконання робіт чи надання послуг із ФОП, який уже працює на підприємстві за трудовим договором. Однак слід бути обережним, щоб вид роботи, яку виконує працівник за трудовим договором, не збігалася із видами підприємницької діяльності, що він провадить як підприємець. В інакшому випадку такі правовідносини вважатимуться порушенням норм Податкового кодексу та приховуванням реальних трудових правовідносин.

3. Слід правильно сформулювати предмет договору

Поміж іншим, у цивільно-правовому договорі потрібно правильно й детально прописати головні умови, про які домовилися сторони, визначити його головну суть — предмет договору.

4. Необхідно визначити оплату за результат, а не сам процес

Результат робіт визначається після закінчення роботи й оформлюється актом приймання-передачі робіт (виконання послуг).

Оплата ж праці повинна здійснюватись за фактично виконану роботу (надані послуги), а не за відпрацьований час, адже винагорода за виконання обов'язків у формі заробітної плати свідчить про виконання трудових функцій.

До того ж, слід враховувати, що розмір цієї винагороди не повинен залежати від мінімальної заробітної плати. Окрім цього неправильним є встановлення оплати за роботу двічі на місяць (по аналогії із заробітною платою), водночас визначення в договорі можливості авансової оплати праці допускається.

5. Слід укладати цивільно-правовий договір на визначений строк

Не підходить також зазначення, що договір діє, допоки сторони не виконають своїх зобов'язань, оскільки такий договір теж можуть кваліфікувати як трудовий.

Якщо виконання робіт можна поділити на окремі етапи, то строк їх виконання слід також визначити окремо, закриваючи кожен з яких слід підписанням між сторонами акту приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг).

Експерт порадила також уникати укладення подібного договору з однією і тією ж особою декілька разів протягом року.

6. Оформлення факту виконання договору підписанням акту приймання-передачі

Як зазначила експерт, відсутність необхідних первинних документів, які підтверджують виконання цивільно-правових договорів, є ще однією поширеною помилкою. Щоб її запобігти, факт виконання робіт (наданих послуг) слід оформлювати відповідним актом, який підписують сторони.

Список використаних джерел

1. Штефан О.О. Цивільне процесуальне право України: навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 360 с.
2. Зейкан Я.П. Перешкоди правосуддю або Хто попереджений – той озброєний: Практичний посібник. – К.: КНТ, 2009. – 256 с.
3. Цивільний позов, моральна шкода її компенсація у кримінальному та цивільному судочинстві: Теорія і практика: Науково-практичний посібник / За заг. ред. С.Я. Фурси. К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 416 с.
4. Зразки цивільно-правових документів: Науково-практичний посібник / За ред. В.О. Кузнецова. – К.: Істина, 2008. – 696 с.
5. Митракова І.Г. Збірник задач з цивільного процесуального права України. Навчально-методичний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 112 с. 6. Тимченко Г.П. Принципи цивільної юрисдикції: Теорія, історія, перспективи розвитку. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2006. – 412 с.
7. Буркацький Л.К. Захист цивільного права та інтересу: Методика складання документів, коментарі, позовні та інші заяви: Навчально-практичний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 400 с. 8. Бойко М.Д., Хазін М.А. Процесуальні документи у сфері цивільно-правових відносин (зразки документів, коментарі, роз'яснення): Навчально-практичний посібник. – К.: Атіка, 2009. – 620 с.

9. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2005. – 624 с.

10. Цивільний процес: Навч. посіб./А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін. – За ред. Ю.В. Білоусова. – К.: Прецедент, 2006. – 293 с.

Ковальчук А.П.,
студентка 2 курсу 3 групи
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ЗМІСТ ТА ЮРИДИЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ «ПРАВА НА НАДІЮ»

12 березня 2019 року Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) виніс рішення по справі «*PETUKHOV v. UKRAINE*» (№ 2), що зокрема означало синтез попередніх рішень ЄСПЛ та визначило остаточне юридичне оформлення права на надію. Ця справа не тільки стосується співвідношення цілей покарання: кари, індивідуальної та загальної превенції; а й також співвідношення характеру покарання і людської гідності у контексті застосування довічного позбавлення волі.

Покарання відповідно до ст. 50 Кримінального кодексу України (далі – КК) не має на меті приниження людської гідності, а за ціль ставить реінтеграцію людини до суспільства, охорону суспільства від небезпечної особи і власне кару. Утім, відсутність мети приниження людської гідності не означає, що покарання за власним характером не може бути несумісним з нею. Такий умовивід слідує з тлумачення положень ст. 28 Конституції України та ст. 3 Конвенції про захист прав і основоположних свобод. У рамках тез ми обмежуємось саме складовою людської гідності – право не піддаватись нелюдському або такому, що принижує гідність покаранню. У справі «*Raninen проти Фінляндії*» (від 16 грудня 1997 року, § 55) вказано, що для визначення покарання таким, що принижує гідність слід аналізувати його мету, а також можливі негативні наслідки, які воно чинить на особистість.

Такий негативний вплив може мати наступні вияви: а) можливість викликати почуття страху, муки і неповноцінності. Таке, що може зламати фізичний і моральний опір потерпілого (справі «*Ірландія проти Сполученого Королівства*» від 18 січня 1978 року, § 167); б) можливість примусити його діяти проти власної волі чи совісті (висновок Комісії у Грецькій справі, Розділ IV, стр. 186).

З цього можна зробити висновок, що покарання, яке не сумісне з людською гідністю, – це таке покарання, яке пригнічує волю особи фізичним чи психологічним впливом, унаслідок чого виправлення не відбувається. У свою чергу, довічне позбавлення волі може завдавати моральних страждань, адже виключає можливість реалізації волі людини, виключає її цілі. З іншого боку, його застосування є суспільно необхідним. Відповідно пропорційність його застосування аналізуємо в ряді справ: «*Кафкаріс проти Кіпру*», «*Вінтер та інші проти Сполученого Королівства*», «*Мюррей проти Нідерландів*», «*Хатчінсон (Hutchinson) проти Сполученого Королівства*» і резюмовано у справі *Петухов проти України №2*.

Основними аргументами суду в цих справах є: 1) призначення покарання у виді довічного позбавлення волі не забороняється; 2) ля того, щоб покарання не суперечило людській гідності й відповідало положенням статті 3 ЄКПЛ має існувати можливість звільнення від відбування покарання або заміна його більш м'яким; 3) звільнення від відбування покарання або заміна його більш м'яким повинна ґрунтуватися на суспільній небезпечності особи, аналізі того, як проходить її виправлення і оцінці реальної необхідності відбування покарання у вигляді довічного позбавлення волі; 4) особа повинна знати, за яких умов вона може бути звільнена від покарання чи воно може бути замінено більш м'яким покаранням.

Ці умови засновані багато в чому на попередній практиці ЄСПЛ, зокрема в справі «*Вінтер та інші проти Сполученого Королівства*» визначається, що головна мета репресивних заходів полягає саме у виправленні особи правопорушника. Це обумовлюється економічною доцільністю його утримання, цінністю людини як такої. Так, у справі «*Хорошенко проти Російської Федерації*» вказано, що державам-учасницям при розробці політики у сфері покарання необхідно враховувати направленість на

виправлення злочинця та його реінтеграцію. Після проходження значного проміжку часу, протягом якого особа відбуває покарання, доцільність їх подальшого застосування потребує подальшої верифікації. З плином часу сама каральність заходу перестає мати значення з огляду на адаптивність людської істоти, і подальше його застосування може обумовлюватися саме превентивними цілями.

Отже, «право на надію» полягає у забезпеченні юридичної визначеності положень процедури звільнення від відбування покарання з боку держави, та практичній можливості бути звільненим від відбування покарання аби особа, засуджена до довічного позбавлення волі, могла б знати за яких умов вона може бути звільнена від відбування покарання і розраховувати на таке звільнення.

КК передбачає можливість звільнення від відбування покарання у виді довічного позбавлення волі на підставі хвороби (ст. 84.), амністії (ст. 86), помилування (ст. 87). При цьому від волі засудженого залежить лише останнє.

Відповідно до ч. 2 п. 4 та п. 5 «Положення про порядок здійснення помилування» (затв. Указом Президента України) клопотання про помилування особи, засудженої до довічного позбавлення волі, може бути подано після відбуття нею не менше 20-ти років призначеного покарання у виняткових випадках за наявності надзвичайних обставин. Якщо такі обставини настануть, то буде врахована ступінь тяжкості вчиненого злочину, строк відбутого покарання, особа засудженого, його поведінка, шире каяття, стан відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди, сімейні та інші обставини а також думка адміністрації установи виконання покарань або іншого органу, який виконує покарання, спостережної комісії, служби у справах дітей, місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, громадських об'єднань та інших суб'єктів про доцільність помилування

Тобто, зазначено сукупність обставин, які «враховуються», але не зрозуміло, яким чином завдяки волі суб'єкта більшість з них може бути реалізована. Відсутня і мінімальна чіткість індикаторів, що повинні бути розглянуті і що означають виняткові випадки за надзвичайних обставин. У свою чергу, спеціальна комісія не повинна навіть аргументувати своє рішення.

Це дозволяє дійти чіткого висновку про пряму необхідність зміни українського законодавства шляхом конкретизації і встановлення процедури звільнення від відбування покарання у вигляді довічного позбавлення волі.

Короткова Каріна Романівна,

студентка III курсу

Полтавського юридичного коледжу НЮУ імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: Покровська А.О.

ВІДМЕЖУВАННЯ АНАЛОГІЇ ЗАКОНУ ВІД СУБСИДАРНОВОГО ЗАСТОСУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Українським законодавством встановлено, що закон в деяких випадках не до кінця підлягає задоволенню у правовому регулюванні суспільних відносин через наявність правового вакууму. Серед причин такого явища виокремлюють три основних: під час прийняття закону, законодавцем було упущено окремі аспекти суспільних відносин, на які слід було звернути неабияку увагу; неправильне відображення нормативної дійсності внаслідок юридично-технічних недоліків, допущених в процесі законотворчості; інтенсивний розвиток суспільних відносин водночас з природним «старінням» правових норм, що зумовлює оновлення законодавства з запізненням.

Таке становище невизначеності в законах має назву прогалин у законодавстві. Проте науковцями було виявлено механізм усунення такої проблеми, який знаходить свій прояв у внесенні відповідних змін до закону компетентним нормотворчим органом. Одним з таких механізмів є аналогія закону.

В матеріальному праві застосування аналогії закону є традиційно сприйнятним, при чому не тільки доктриною, а й національним законодавством. Зокрема, інститут аналогії закону закріплено у ч. 1 ст. 8 Цивільного кодексу України. Близьким до аналогії закону прийомом, але не тотожним йому, є субсидіарне (додаткове) застосування актів цивільного законодавства до відносин, подібних за змістом до

цивільних відносин [1, с. 55]. Тому існує нагальна необхідність розмежування аналогії закону від субсидіарного застосування у цивільному праві.

Аналогія закону — це застосування до не врегульованих актами цивільного законодавства або договором цивільних відносин актів цивільного законодавства, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини [1, с.54]. Тобто, аналогія закону являє собою випадки, коли на конкретні не врегульовані цивільним правом випадки, поширюють подібні за змістом норми, які регулюють певне питання. «Подібність» відносин означає однотипність правового режиму їх регулювання [2, с. 417]. Таким чином, аби застосувати аналогію закону, необхідна наявність таких підстав: потреба у вдосконаленні цивільних відносин і відсутність їх урегульованості положеннями цивільного законодавства чи договору.

Аналізуючи Цивільний кодекс України, можна помітити, що в деяких статтях законодавець сам вказує на необхідність застосування аналогії закону, зокрема в положеннях ст. 827 ЦК України зазначається можливість застосування до відносин, що виникають на підставі договору позички положень про найм (оренду).

На підставі застосування аналогії закону розширюються межі регулюючого впливу норми. Внаслідок цього норма стає такою, що має два предмети регулювання: визначений законодавцем, а також юридичною практикою застосування норми за аналогією і в субсидіарному порядку [2, с.417]. Важливим є сприйняття істотної різниці між аналогією закону та аналогією права, оскільки в першому випадку відбувається пошук рішення відповідно до існуючих подібних норм права, а в другому — до спірних відносин застосовують загальні засади цивільного законодавства.

Поряд з аналогією закону та аналогією права, субсидіарне застосування норм права виступає як ще один спосіб подолання прогалин, однак без внесення змін до цивільного законодавства. Субсидіарне застосування норм законодавства в цивілістиці розуміється або як тотожна з категорією аналогії закону (міжгалузева аналогія), або як засіб економії нормативного матеріалу, поза зв'язком з аналогією; конкретні відсилання та використання загальних понять (самостійний інститут), або як засіб подолання прогалин і конкретне відсилання закону, і використання загальних понять (змішана позиція) [3, с.93].

Можливість реалізації субсидіарного застосування норм права прямо передбачене в Цивільному кодексі України. Так, ст. 9 ЦК зазначає, що його положення застосовуються до врегулювання відносин, які виникають у сферах використання природних ресурсів та охорони довкілля, а також до трудових та сімейних відносин, якщо вони не врегульовані іншими актами законодавства.

На перший погляд, аналогія закону та субсидіарне застосування норм права є доволі схожим явищем, адже вони обидва реалізуються шляхом застосування юридичних приписів до ситуацій, які ними не передбачені, але мають схожість з тими, що ними врегульовані. Проте вказані способи подолання прогалин потрібно відмежовувати. Основна причина в тому, що субсидіарне застосування норм права полягає в зверненні до схожої норми із суміжної галузі права.

Борисова В.І., Спасибо-Фатєєвої І.В. та Яроцький В.Л. наводять у своєму підручнику такі приклади: відповідно до ст. 8 Сімейного кодексу (далі — СК), якщо майнові відносини між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами не врегульовані СК, вони регулюються відповідними нормами ЦК, якщо це не суперечить суті сімейних відносин. Таким чином, субсидіарне застосування норм права своєю характерною ознакою має те, що відносини повинні бути схожими. Зокрема, і цивільним законодавством регулюються майнові відносини, і у ст. 8 СК мова йде про майнові відносини. Але простої схожості суспільних відносин, які мають бути врегульовані, недостатньо [1, с. 55].

Крім того, одна з головних ознак субсидіарного застосування норм права полягає в схожості методів правового регулювання, наприклад, як в цивільному, так і в сімейному праві застосовується диспозитивний метод.

Отже, вміння розмежовувати аналогію закону від субсидіарного застосування у цивільному праві є безумовно необхідним навиком, оскільки через схожість вказаних способів подолання прогалин їх доволі легко сплутати. Тому слід вказати на такі відмінності: аналогія закону в цивільному праві застосовується в межах Цивільного Кодексу України, а субсидіарне застосування з Цивільного кодексу України відсилає до Господарського, Сімейного Кодексу тощо, тобто, до суміжних галузей права. Таким чином, проблематика цієї роботи завжди буде актуальною, оскільки вирішити всі прогалини у законодавстві є неможливим.

Література:

1. Цивільне право України. Загальна частина: підручник у 2 т. / за ред.: В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків: Право, 2011. Т.1. 656 с.
2. Загальна теорія держави і права: підручник / за ред.: М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
3. Фасій Б. В. Субсидіарне застосування норм цивільного законодавства до суміжних з ним відносин в Україні та Республіці Молдова. *Часопис цивілістики*. Одеса, 2016. С. 92-95

Равлінко Т.Р.,

студентка 3 курсу юридичного факультету

Волинського національного університету імені Лесі Українки

ПОНЯТТЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Виклад основного матеріалу. Забезпечення справедливого та своєчасного здійснення цивільного судочинства передбачає добросовісне користування учасниками їхніми процесуальними правами. В свою чергу порушення цих процесуальних прав вважається зловживанням з боку учасників цивільного процесу та тягне за собою певні негативні наслідки.

Відповідно до ст.44 Цивільного процесуального кодексу України учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається [5].

Окрім цього, згідно з ст.3 ЦПК України передбачено, що однією із засад цивільного судочинства є неприпустимість зловживання процесуальними правами [5].

Однак, українське законодавство не містить самого поняття зловживання процесуальними правами. Зміст такого поняття розкривається судовою практикою та науковою доктриною та міжнародними договорами.

На думку Васильєвої, зловживання це таке здійснення права, внаслідок якого створюється шерешкодли для вирішення завдань цивільного судочинства [2, ст.15].

Балюк вважає, що під зловживанням треба розуміти вчинення учасником процесу дій у межах дозволеної поведінки, однак з використанням свого права з метою, яка суперечить завданням правосуддя [1, ст.119].

Юдін трактує зловживання як порушення функціонального призначення суб'єктивного цивільного права, що утворює поведінку, спрямовану на досягнення протиправної мети [6, ст.10].

Також згідно з п.14 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року №5 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду» Неподання чи несвоєчасне подання доказів без поважних причин, що направлено на затягування процесу, може бути розцінено судом як зловживання процесуальними правами [4].

Заборона зловживання процесуальними правами передбачена й в ст. 17 “Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод”, яка під зловживанням розуміє будь-яку діяльність або дію, спрямовану на скасування будь-яких прав і свобод, визнаних цією Конвенцією або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачено в Конвенції [3].

Що стосується Цивільного процесуального кодексу, то він передбачає лише дії, які варто вважати зловживанням.

Так, суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню цивільного судочинства, зокрема:

1) подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, що спрямовані на безпідставне затягування чи перешкодження розгляду справи чи виконання судового рішення;

2) подання декількох позовів до одного й того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав, або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями;

3) подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер;

4) необґрунтоване або штучне об'єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи або завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою;

5) укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі [5].

Таким чином, під зловживанням слід розуміти дії, що порушують мету процесуального законодавства та недобросовісну діяльність суб'єктів процесуальних правовідносин.

Висновок. Процесуальне законодавство, передбачивши принцип зловживання процесуальними правами, обмежилось лише підставами, які суд може розцінювати як зловживання. Натомість поняття зловживання такими правами не передбачено у законодавстві, що у свою чергу призводить до його неоднозначного розуміння.

Література

1. Балюк М.І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (ци- вільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М.І. Балюк, Д.Д. Луспеник. — Харків : Харків юридичний, 2008. — 708 с.

2. Васильєва Н.М. Зловживання процесуальними правами особами, які беруть участь у справі / Н.М. Васильєва // Молодь у юридичній науці : зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців «П'яті осінні юридичні читання» (Хмельницький, 27—28 жовтня 2006 р.) : у 5 ч. — Хмельницький : Вид-во Хмельн. ун-ту упр. та права, 2006. — Ч. 4: Цивільне проце- суальне право. Трудове право. Право соціального забезпечення. Земельне право. Аграрне право. Екологічне право. — С. 12—16.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року №5 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду» [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-09#Text>.

5. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

6. Юдин А.В. Злоупотребление процессуальными правами в гражданском судопро- изводстве : автореф. дис. на соискание учен. степ. доктора юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / А.В. Юдин. — СПб., 2009. — 47 с.